

ศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

A STUDY OF APPLICATION OF MINDFULNESS IN
INTERNET DECEPTION

พระมหาธรรมทส ขนติพโล (พีชจันทร์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ศึกษาการประยุกต์ใช้สถิติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

พระมหาธรรมทส ขนติพโล (พีชจันทร์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

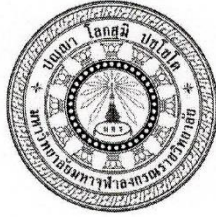
A Study of Application of Mindfulness in Internet Deception

Phramaha Thammathot Khantibalo (Phuetchan)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร. มานพ นักการเรือน)

กรรมการ

(ผศ.ดร. สมบัติ มั่งมีสุขศิริ)

กรรมการ

(พระราชรัตน์มณี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร. สุพิชฌาย์ พรพิชญรงค์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชรัตน์มณี, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร. สุพิชฌาย์ พรพิชญรงค์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาธรรมทส ขนติพโล)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต
ผู้วิจัย	: พระมหาธรรมทส ขนฺติโพล (พีชจันทร์)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระราชรัตนมุนี, ผศ. ดร., ป.ธ.๘, พธ.บ. (บาลีพุทธศาสตร์), พธ.ม. (บาลี), พธ.ด. (บาลีพุทธศาสตร์) : ดร.สุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์, ศศ.บ. (ภาษาไทย), บธ.ม. (บริหารธุรกิจ), ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาหลักสติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ๒) ศึกษาการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต ๓) ประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารโดยการรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ เอกสาร หนังสือ และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข่าวสาร อินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่า

สติ หมายถึง ความระลึกได้ เป็นการระลึกได้ก่อนจะคิด พูด หรือทำสิ่งใด สามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง สติจะทำให้มีปัญญาพิจารณา ก่อนจะทำสิ่งใด สติก็คือความไม่ประมาท ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา และการเจริญสติยังเป็นบุญนิมิตที่ทำให้ริยมรรคเกิดขึ้นได้ สัมปชัญญะ คือความรู้ตัว คือรู้ว่าสิ่งที่คิด พูด ทำ นั้นเป็นกุศลหรืออกุศล โดยใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ ทำให้เกิดการยับยั้งชั่งใจ และเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับสติ

ด้านการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต พบว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อทรัพย์สินของผู้เสียหายโดยมีรูปแบบการหลอกลวง เช่น การประมูลสินค้าทางอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง การใช้บัตรเครดิตโดยไม่ได้รับอนุญาต การเข้าควบคุมการใช้โมเดมบุคคลอื่น การหลอกลวงให้ใช้บริการเกี่ยวกับเว็บไซต์ การหลอกลวงโดยใช้การตลาดหรือการขายแบบตรง ส่วนวิธีการหลอกลวง เช่น หลอกลวงด้วยการขอ แต่งงาน การแอบอ้างจากชาวแอฟริกันตะวันตกขอความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ชักชวนดำเนิน ธุรกิจนำเข้า-ส่งออกสินค้า คอลเซ็นเตอร์ ถูกโกงชื่อของผ่านเน็ต โอนเงินไม่ได้รับสินค้า แชร่ลูกโซ่ ออนไลน์ คอลเซ็นเตอร์อ้างเป็นเจ้าหน้าที่ศาลหลอกขอข้อมูลส่วนตัว ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้ง ทานด้านชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่น ๆ

ด้านวิธีการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต พบว่า ควรมีวิธีการ โดยยึดหลักการดังนี้ คือ หลักกาลามสูตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักความสมเหตุสมผล หลักการ แสวงหาข้อเท็จจริง และหลักอุเบกขา ส่วนแนวทางการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันความเสียหาย

จากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตควรมีรูปแบบดังนี้ คือ ควรส่งเสริมการเจริญสติตามหลักพระพุทธศาสนา การประยุกต์โดยการปลูกฝังสติให้แก่เด็กและเยาวชน การประยุกต์ใช้สติโดยการสวดมนต์ และการประยุกต์ใช้สติเพื่อการตัดสินใจ

Thesis Title : A study of Application of Mindfulness in Internet Deception

Researcher : Phramaha Thammathot Khantibalo (Phuetchan)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrarajrattanamuni, Asst. Prof. Dr. , Pali IX, B.A. (Pali Buddhism), M.A. (Pali), Ph.D. (Pali Buddhist Studies)

: Dr. Supitcha Pornpitchanarong, B.A. (Thai), M.B.A. (Business), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 15, 2018

Abstract

This thesis has 3 objectives which are 1) to study the principles of mindfulness (sati) in the Buddhist scriptures, 2) to study the internet deception, and 3) to apply mindfulness (sati) in preventing the internet deception. This is a documentary research by collecting the data from the Buddhist scriptures, theses, documents, books, and other resources such as news, internet. The result of this research showed that:

Mindfulness (Sati) means the recalling as if to recall before thinking, speaking or doing anything. It controls behaviours of the physical body, speech, and mind to walk in the right path. Sati encourages the arising of wisdom to consider before doing anything. Sati means the recklessness which is one of the profound principles in Buddhism. In addition, the mindfulness practice is also the prognostication leading to the occurrence of Ariyamagga. Sampajañña means the awareness of which a person who thinks, speaks, and acts knows that wholesomeness or unwholesomeness by being thoroughly considerate with wisdom. It creates the restraint in oneself and principally relates to the mindfulness or sati.

For the internet deception, the researcher found that the intention was for property of the sufferer. There were deceptions such as deceptive internet auction for merchandises, usage of credit card without permission, control of the third party's modem, deception in using the website service, deceptive marketing or direct sales. The other methods of deception were, for example, seductive wedding proposal, stealthy arrogation from the western African in human right's help, invitation to process the import-export business, call-center, fraud purchase through internet, deceptive money transaction to buy products without receiving none, online Ponzi schemes, disguise call-center acting as the court official trying to get the personal information which resulted the damages in life, physical body, property, and other benefits.

In terms of applying mindfulness (sati) to prevent the internet deception, it was found that there should be some methods by using the principles of Kalamasutta, Yonisomanasikara, reasonability, fact acquisition, and Upekkha. For the application of sati in preventing the damages from the internet deception should have the following models; which are the promoting of mindfulness (sati) practice according to Buddhism, the application by plating the seed of sati to children and youth, the applications of sati by chanting and for decision-making.

กิตติกรรมประกาศ

เกล้าฯ ขอประทานโอกาสกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (อุปสมมหาเถร) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม เป็นอย่างสูง ที่พระเดชพระคุณฯ ได้เมตตาเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นมา เพื่อให้โอกาสในการศึกษา อันส่งผลให้เกล้าฯ ได้เข้ามาศึกษาเป็นรุ่นที่ ๒

กราบพระคุณ พระมหาโกมล กมโล รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

กราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณพระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ กิตติปัญญา) รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้น ผู้ศึกษาวิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระราชรัตนมุนี, ผศ.ดร. ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด และขอเจริญพรขอบคุณ ดร.สุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือแก้ไข และแนะนำข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขออนุโมทนาขอบคุณคณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่าน และเพื่อนนิสิตร่วมรุ่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ดี และคอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจในด้านต่าง ๆ ด้วยดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ให้กับผู้วิจัยได้มีความรู้ความสามารถและประการณ์ รวมถึงความเมตตาเอื้อเฟื้อ พร้อมทั้งเป็นผู้ให้กำลังใจมาโดยตลอด ด้วยอาณิสสรแห่งความเพียรพยายามศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ คุณงามความดีและการทำประโยชน์ใด ๆ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับบิดามารดา ขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ผู้วิจัยขอตั้งจิตอธิษฐานส่งความปรารถนาดีต่อผู้ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม สุดท้ายเพื่อเป็นการรักษาสิบบทพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองตลอดไป

พระมหาธรรมทส ขนติโพล (พีชจันทร์)

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๗
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ แนวคิดเกี่ยวกับสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๑๒
๒.๑ ความหมายของสติ	๑๒
๒.๒ คุณค่าและความสำคัญของสติ	๑๘
๒.๓ ผลของสติ	๒๑
๒.๔ ประโยชน์ของสติ	๒๓
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการเจริญสติ	๒๔
๒.๖ ความสำคัญของการเจริญสติ	๒๕
๒.๖.๑ การเจริญสติตามหลักสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน	๒๖
๒.๖.๒ การเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔	๒๘
๒.๗ สรุปท้ายบท	๓๒

บทที่ ๓ การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	๓๓
๓.๑. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต	๓๓
๓.๑.๑ ความหมายของอินเทอร์เน็ต	๓๓
๓.๑.๒ ประวัติและความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต	๓๕
๓.๑.๓ อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย	๓๕
๓.๑.๔ เครือข่ายสังคมออนไลน์	๓๖
๓.๒ ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต	๓๘
๓.๓ โทษของอินเทอร์เน็ต	๔๐
๓.๓.๑ โทษโดยตรง	๔๐
๓.๓.๒ โทษโดยอ้อม	๔๑
๓.๔ รูปแบบของการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	๔๒
๓.๕ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต	๔๖
๓.๖ วิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	๔๗
๓.๗ ความเสียหายอันเกิดจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	๕๑
๓.๘ สรุปท้ายบท	๕๓
บทที่ ๔ การประยุกต์ใช้สถิติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	๕๔
๔.๑ วิธีการใช้สถิติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	๕๔
๔.๒ แนวทางการประยุกต์ใช้สถิติเพื่อป้องกันความเสียหาย	๖๐
จากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต	
๔.๓ สรุปท้ายบท	๖๕
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๖๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๗๓
๕.๒.๑ เจริญนโยบาย	๗๓
๕.๒.๒ เจริญปฏิบัติการ	๗๓
๕.๒.๓ การวิจัยครั้งต่อไป	๗๔
บรรณานุกรม	๗๕
ประวัติผู้วิจัย	๗๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่าง เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗., ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สीलกขณชวคคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ และหมายถึง ทีฆนิกาย สीलักขณชววรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ เป็นต้น

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๙	ที.สี. (บาลี)	= สุตตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สीलกขณชวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
	ที.สี. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สीलักขณชววรรค	(ภาษาไทย)
๑๐	ที.ม. (บาลี)	= สุตตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาชคคปาติ	(ภาษาบาลี)
	ที.ม. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาชวรรค	(ภาษาไทย)
๑๕	ส.ส. (บาลี)	= สุตตตันตปิฎก สังกยัตตนิคาย สคาถชคคปาติ	(ภาษาบาลี)
	ส.ส. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก สังกยัตตนิคาย สคาถชวรรค	(ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม. (บาลี)	= สุตตตันตปิฎก สังกยัตตนิคาย มหาชวรรคคคปาติ	(ภาษาบาลี)
	ส.ม. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก สังกยัตตนิคาย มหาชวรรค	(ภาษาไทย)
๒๐	อง.เอกก. (บาลี)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย เอกกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
	อง.เอกก. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
	อง.ติก. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก. (บาลี)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย จตุกกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
	อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๓	อง.อฏฐก. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๓	อง.นวก. (ไทย)	= สุตตตันตปิฎก องคคตตรนิคาย นวกนิบาต	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๓๔	อภิ.สง. (บาลี)	= อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปาติ	(ภาษาบาลี)
	อภิ.สง. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อชื่อคัมภีร์อรรถกถา

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารัฐกถา ๒๕๓๒ การอ้างอิงใช้ระบุ ชื่อ/หน้า เช่น ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๖๘ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี มหาวคคอกุฎกถา ข้อ ๒ หน้า ๓๖๘ เป็นต้น

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.สี.อ. (บาลี)	= ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี สีลกขณธวคคอกุฎกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ม.อ. (บาลี)	= ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี มหาวคคอกุฎกถา	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภิ.วิ.อ. (บาลี)	= อภิธรรมปิฎก วิกงค สมโหมทวิโนทนีอฎกถา	(ภาษาบาลี)

ค. คำย่อชื่อคัมภีร์ฎีกา

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารัฐกถา ๒๕๓๕ การอ้างอิงใช้ระบุ ชื่อ/หน้า เช่น ที.ม.ฎีกา. (บาลี) ๒/๓๕๗-๕๙. ทีฆนิกาย ลินตลปปกาสนี มหาวคคฎีกา ข้อ ๒ หน้า ๓๖๘-๕๙ เป็นต้น

ฎีกาพระสูตรตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม.ฎีกา (บาลี)	= ทีฆนิกาย ลินตลปปกาสนี มหาวคคฎีกา	(ภาษาบาลี)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบัน เราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า อินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญอย่างยิ่งของมนุษย์ ซึ่งอินเทอร์เน็ตได้แพร่เข้าไปสู่วงจรราชการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมทั้งในรูปแบบของการพูดคุยสนทนาทั่วไป การซื้อขาย การติดต่อเรื่องธุรกิจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการประชุมสัมมนา เป็นต้น ทำให้ระบบการติดต่อสื่อสารมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นพร้อมกับมีผลสัมฤทธิ์ของประโยชน์ที่ตนต้องการจะได้รับนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งอาจพูดได้ว่าในสังคมสมัยใหม่นั้น อินเทอร์เน็ตมีความจำเป็นและนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แม้อินเทอร์เน็ตจะเป็นเครื่องมือถูกนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการติดต่อสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้ ถึงกระนั้นก็ไม่อาจปฏิเสธได้เช่นเดียวกันว่า เมื่ออินเทอร์เน็ตสามารถตอบสนองความต้องการในเชิงบวกให้แก่ผู้ใช้แล้ว ก็ยังสามารถนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการเชิงลบที่กลุ่มมิจฉาชีพใช้เป็นช่องทางหนึ่งสำหรับกระทำความผิดในรูปแบบของการหลอกลวงผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งก็ไม่อาจปฏิเสธได้อีกว่า ปัจจุบัน รูปแบบการหลอกลวงผ่านอินเทอร์เน็ตนั้น มีความหลากหลายและมีผู้ตกเป็นเหยื่อโดยไม่มีที่ท่าว่าจะหมดไป แม้สังคมโลกจะไร้พรมแดนรูปแบบของสังคมเปลี่ยนไปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย Social Network ทำให้เราสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างง่ายดายไม่ว่าอยู่มุมใดของโลกใบนี้ การสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้ E-mail หรือการ Chat ผ่านระบบต่าง ๆ ที่สามารถส่งข้อมูลได้ทั้งข้อความรูปภาพเสียงและสามารถเห็นหน้าตาเสมือนคุยกันซึ่งหน้าเป็นเรื่องที่สะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายแต่ภายใต้สิ่งอำนวยความสะดวกนี้ก็แฝงด้วยภัยอันตรายจากมิจฉาชีพหลายรูปแบบ ภายใน ๑ สัปดาห์ เว็บไซต์ของ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิด เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) ได้รับการแจ้งข้อมูลจากผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินถึง ๔ ราย แต่ละรายเสียหายกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท บางรายมากกว่านั้น และมีแนวโน้มที่จะมีผู้ถูกหลอกลวงอีกจำนวนมาก

รูปแบบการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นนับว่าเป็นภัยคุกคามต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตรวมไปถึงครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ถึงแม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายป้องกันโดยกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดผ่านระบบอินเทอร์เน็ตภายใต้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ ก็ยังไม่สามารถป้องกันหรือแก้ไขการกระทำความผิดโดยการหลอกลวงผ่านอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งรูปแบบการหลอกลวงนั้นก็ ได้แก่ การหลอกลวงซื้อขายออนไลน์ การหลอกลวงเพื่อละเมิดทางเพศบนอินเทอร์เน็ต การหลอกลวงกู้ยืมเงินผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การล่อลวงเพื่อข่มขืนกระทำชำเรา การหลอกลวงในรูปแบบการจ้างแรงงานข้ามชาติ เป็นต้นซึ่งการหลอกลวงทั้งหมดนั้นล้วนแต่เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งสร้างความเสียหาย

ให้แก่บุคคลที่ถูกหลอกลวงซึ่งจากข้อมูลสถิติด้านภัยคุกคามไซเบอร์ของไทยปี ๒๕๕๗ ที่รวบรวมโดย ThaiCERT พบว่า Fraud หรือการหลอกลวงซื้อขายออนไลน์ เป็นภัยออนไลน์ที่พบมากเป็นอันดับ ๒ รองจาก Malicious Code คิดเป็นสัดส่วนถึง ๒๕.๒%

นอกจากนี้ การหลอกลวงผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยยังพบว่า ไม่ใช่เฉพาะคนไทยเท่านั้นที่กระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งยังรวมถึงคนต่างประเทศที่ใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า Scam mail โดยจะพบว่า กลุ่มมิจฉาชีพจะหลอกลวงด้วยการอ้างตนเป็นบุคคลมีชื่อ มีตัวตน มีอาชีพ ในหลายรูปแบบสร้างข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ จะสร้างเอกสารราชการปลอม ส่งภาพถ่าย ปลอม กล่าวโดยสรุปคือ คนร้ายจะสร้างโปรไฟล์ต่าง ๆ ที่เป็นเท็จ ทั้งหมด เพื่อให้คู่สนทนาเห็นว่าน่าเชื่อถือ คบหาและสนทนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นคนร้ายจะทำความรู้จักกับเหยื่อด้วยการสื่อสารผ่าน E-mail , Facebook การ chat ผ่านระบบเครือข่ายต่าง ๆ หรือการเข้าไปในเว็บไซต์หาคู่ หรือแม้แต่การทำที่เข้าไปติดต่อเรื่องงานในโลกไซเบอร์เป็นต้น ด้วยความที่คนร้ายส่วนหนึ่งเป็นต่างชาติ (ส่วนใหญ่พวกผิวดำ) การติดต่อสื่อสารจึงใช้ภาษาอังกฤษดังนั้นผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมักจะเป็นผู้ที่สามารถในการเขียนอ่านภาษาอังกฤษได้หลังจากได้เริ่มทำความรู้จักแล้ว ก็จะติดต่อพูดคุยเรื่อยมา สร้างความสนิทสนม แล้วจะพัฒนาความสัมพันธ์ไปเรื่อย ๆ โดยพยายามทำให้เห็นว่าเป็นผู้มีความจริงใจ บางรายถึงเอยปากรักใคร่ชอบพอ ในเชิงขู้สาว บางรายอาจบอกว่าอยากจะทำธุรกิจด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะอ้างว่ามีฐานะทางการเงิน มีทรัพย์สินมากแต่อยู่ในสถานภาพที่ไม่สามารถใช้จ่ายในประเทศของตนได้อย่างสะดวกเพื่อหลอกให้เหยื่อคาดหวัง กลุ่มมิจฉาชีพเหล่านี้ หากตรวจสอบที่มาของอีเมลล์ด้วยการตามไอพีแอดเดรส ก็จะพบว่ามาจากต่างประเทศจริง (แต่บางทีก็ไม่เสมอไป เพราะด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะให้โชว์หมายเลขไอพีระบุประเทศได้) คนร้ายจะไม่รีบร้อนในการพูดคุยกับเหยื่อ จะรอจนคิดว่าเหยื่อตายใจ จากนั้นจะเริ่มแผนต่อไป คือ อ้างว่าได้ส่งของมาให้ อาจเป็นของใช้ต่าง ๆ เช่น น้ำหอม เครื่องประดับมีราคาหลายรายการผ่านบริษัทที่รับจ้างส่งสินค้า โดยอาจเป็นทางเครื่องบินหรือทางเรือแล้วแต่คนร้ายจะสร้างเรื่อง และเพื่อให้เหยื่อหลงเชื่ออย่างสนิทใจและเพื่อตอกย้ำให้เหยื่อเชื่ออย่างสนิทใจ จากนั้นจะให้เหยื่อโอนเงินโดยบอกว่าเป็นเงินค่าจัดส่งเพื่อรับสิ่งของหรือเงินที่ส่งมา โดยความจริงสิ่งของหรือเงินดังกล่าวไม่ได้ถูกส่งอย่างที่กล่าวอ้าง

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับกลุ่มคนที่มีแนวโน้มที่จะถูกหลอกลวงพบว่า เยาวชน คนกลุ่มเสี่ยง เยาวชนหรือวัยรุ่น คือกลุ่มคนที่อายุ ๑๕-๒๔ ปี ซึ่งถือเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เยาวชนหรือวัยรุ่น คือกลุ่มคนที่อายุ ๑๕-๒๔ ปี ซึ่งถือเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องด้วยวุฒิภาวะที่ยังน้อยทำให้คนวัยนี้มีพฤติกรรมเสี่ยงที่มีโอกาสก่อให้เกิดปัญหาสังคมอย่างมากรวมทั้งอาจถูกล่อลวงได้ง่าย ซึ่งจากการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าวัยรุ่นมักใช้อินเทอร์เน็ตในการเล่นเกมส์/ดาวน์โหลดเกมส์ และการสนทนาออนไลน์ (Chat) เพิ่มขึ้นอย่างมาก เฉพาะการ Chat ที่เพิ่มขึ้นเกือบ ๑๐ เท่า จากร้อยละ ๑.๖ ในปี ๒๕๕๑ เป็นร้อยละ ๑๓.๘ ในปี ๒๕๕๓ ซึ่งนอกจากจะหมดเวลาไปกับกิจกรรมนี้แล้วยังอาจนำไปสู่การถูกล่อลวง หรือ ชักชวนกันออกไปที่โจครหรือแหล่งอบายมุขได้ง่าย ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีจำนวนไม่น้อยที่นิยมเที่ยวผับสถานบันเทิง(ร้อยละ ๘.๙) แม้ว่าจะมีกฎหมายห้ามก็ตาม แต่เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายยังไม่

จริงจังนัก สถานที่เหล่านี้ถือเป็นแหล่งมั่วสุมสำหรับวัยรุ่นที่หนีไม่พ้นเรื่องตี๋มสุรา สูบบุหรี่ หรือมีเพศสัมพันธ์กัน จนนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร รวมถึงการติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ตัวเลขจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี ๒๕๕๒ พบว่า อย่างน้อยวัยรุ่นส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๙๑.๙) ก็ยังคงกำเนิดด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ โดยเกือบ ๑ ใน ๓ หรือร้อยละ ๓๑.๔ ใช้ถุงยางอนามัย แต่ก็ยังน่าเป็นห่วงเพราะยังถือว่ามีอายุน้อย มีโอกาสเกิดปัญหา “แม่วัยรุ่น” ตามมาได้^๑ นางอรอุมา ฤกษ์พัฒนาพิพัฒน์ ผู้อำนวยการอาวุโส สายงานสื่อสารองค์กรและการพัฒนาอย่างยั่งยืน บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) กล่าวว่^๒ “ดีแทค และเทเลนอร์กรุ๊ป ได้ร่วมกันทำผลสำรวจภายใต้โครงการ Safe Internet การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์มาอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำแต่ละครั้งเราจะนำผลสำรวจมาเผยแพร่เพื่อให้เป็นข้อมูลพฤติกรรมกรการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยและเอเชีย ซึ่งในแต่ละครั้งก็จะพบว่าข้อมูลจากการสำรวจบ่งชี้สัญญาณอันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้นกับคนไทย โดยเฉพาะภัยลวงต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ล่าสุด เราได้ทำการสำรวจผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๔ ประเทศในเอเชีย ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินเดีย และประเทศไทย ที่มีอายุระหว่าง ๑๘-๖๕ ปี เกี่ยวกับเรื่องการล่อลวงบนโลกอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลเบื้องต้นพบว่าคนไทยใช้งานอินเทอร์เน็ตถึง ๑๐ ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งนับว่ามีจำนวนเวลาที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่แล้วและผลการสำรวจในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเชิงลึกที่จะทำให้เราสามารถออกแบบการให้ความรู้และแนวทางป้องกัน

จากประสบการณ์ตรงจากผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อ ซึ่งดีแทค ในฐานะผู้ให้บริการด้านอินเทอร์เน็ตชั้นนำของประเทศ เราทุ่มเทที่จะทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้ใช้งานอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเรามุ่งมั่น ผลักดันให้ความรู้เพื่อชี้ให้เห็นถึงโอกาสของโลกอินเทอร์เน็ตที่จะสามารถนำไปใช้ได้ อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์” จากผลการสำรวจพบว่า ๔๐% ของคนไทยตกเป็นเหยื่อการล่อลวงบนโลกอินเทอร์เน็ต ๕๖% รู้ว่าเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวก็เคยตกเป็นเหยื่อการล่อลวงบนโลกอินเทอร์เน็ตและ ๙๐% ของคนไทยถูกหลอกให้เสียเงินไปกับภัยบนโลกอินเทอร์เน็ต โดยประเทศไทยติดอันดับเป็นประเทศที่เสียเงินไปกับภัยลวงออนไลน์มากที่สุดในเอเชีย ซึ่งเฉลี่ยเป็นมูลค่าถึง ๓๗๐,๐๐๐ บาทต่อคน ซึ่งดีแทคร่วมกับเทเลนอร์กรุ๊ปเผยแพร่ผลสำรวจสุดสะพรึงเกี่ยวกับภัยลวงที่คนไทยพบมากที่สุดบนโลกอินเทอร์เน็ต โดยพบว่า ๓ อันดับภัยลวงที่ทำให้คนไทยติดกับดักมากที่สุด คือ การหลอกลวงให้ทำงานผ่านอินเทอร์เน็ตได้ง่ายๆที่บ้าน (Work from home) การลวงให้ประมูลสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet auction scam) และการหลอกลวงโดยการแฮ็กเข้าไปล้วงรหัสผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook password hacking) อีกทั้งประเทศไทยยังติดอันดับเป็นประเทศที่เสียเงินไปกับภัยลวงออนไลน์มากที่สุดซึ่งเฉลี่ยเป็นมูลค่าถึง ๓๗๐,๐๐๐ บาทต่อคน รูปแบบของการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตจากการสำรวจของ National Fraud Information Center ๕ อันดับที่น่าสนใจ ดังนี้

^๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, (๔ ม.ค. ๖๐), “เยาวชน..คนกลุ่มเสี่ยง”, *สำรวจเด็กและเยาวชน*, [ออนไลน์] ๔ (๓) : ๖ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_youth.jsp [๒๔ ก.พ.๒๕๖๐].

^๒ อรอุมา ฤกษ์พัฒนาพิพัฒน์, “ภัยลวงโลกบนอินเทอร์เน็ต ท้นสถานการณ์”, *บางกอกทูเดย์*, [ออนไลน์] ๔ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: <http://bangkok-today.com> [๒๔ ก.พ.๒๕๖๐].

๑. การประมูลสินค้าทางอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง (Internet Auction Fraud) การประมูลสินค้าทางอินเทอร์เน็ต เป็นวิธีการซื้อขายสินค้าที่ได้รับความนิยมและเป็นช่องทางทางการติดต่อซื้อขายสินค้าที่สะดวกรวดเร็ว ส่วนการหลอกลวงจะมีหลายรูปแบบ เช่น ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าที่ผู้ซื้อประมูลได้ เพราะไม่มีสินค้าอยู่จริง การหลอกลวงโดยปั่นราคาซื้อขาย ผู้ขายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ขายจะเข้าเสนอราคาเพื่อประมูลสินค้าของตน เพื่อให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น ทำให้ผู้ซื้อต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงเกินจริง เป็นต้น

๒. การซื้อขายสินค้าทั่วไป (General Merchandise) เป็นการซื้อขายสินค้าที่ไม่ได้ผ่านการประมูล แต่สินค้าที่เสนอขายนั้น เมื่อมีการซื้อขายกันแล้วไม่มีการส่งสินค้าจริงหรือรายละเอียดที่ให้ไว้ไม่นับถูกต้อง

๓. การหลอกลวงโดยเสนอให้เงิน จากประเทศไนจีเรีย (Nigerian Money Offers) การหลอกลวงแบบนี้ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะได้รับข้อความจากจดหมายหรืออีเมลจากบุคคลที่กล่าวอ้างว่ามีความสำคัญในประเทศไนจีเรียเพื่อขอช่วยเหลือในการโอนเงินจำนวนมากไปยังต่างประเทศ โดยผู้บริโภครจะได้รับเงินส่วนแบ่งจำนวนนับล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ

๔. Phishing คือ วิธีการหลอกลวงในรูปแบบของการปลอมแปลงอี-เมลล์ และทำการสร้างเว็บไซต์ปลอมเพื่อทำการหลอกลวงให้เหยื่อหรือผู้รับอี-เมลล์เปิดเผยข้อมูลทางการเงินหรือข้อมูลส่วนบุคคลอื่น เช่น ข้อมูลของหมายเลขบัตรเครดิต บัญชีผู้ใช้และรหัสผ่าน หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนหรือข้อมูลอื่น ๆ

๕. Information/Adult service เป็นกรณีของการให้บริการที่ผู้ให้บริการนั้นไม่มีการแจ้งราคาหรือรายละเอียดไว้ หรือแจ้งไว้แต่ไม่ถูกต้องนอกจากรูปแบบที่ได้กล่าวมาแล้วยังมี การหลอกลวงแบบอื่น ๆ ที่กำลังเป็นที่แพร่หลาย ได้แก่

- ๑) การหลอกลวงให้ประกอบธุรกิจที่บ้าน (Work-at-Home)
- ๒) การให้บริการอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง (Internet Service Provider Scams)
- ๓) การใช้บัตรเครดิตโดยไม่ได้รับอนุญาต (Credit Card Fraud)
- ๔) การเข้าควบคุมการใช้โมเด็มของบุคคลอื่น (International Modem Dialing/ Modem Hijacking)
- ๕) การหลอกลวงให้ใช้บริการเกี่ยวกับเว็บไซต์ (Web Cramming)
- ๖) การหลอกลวงโดยใช้การตลาดหรือการขายแบบตรง (Multilevel Marketing Plans/ Pyramids)
- ๗) การหลอกลวงให้จดทะเบียนโดเมนเนม (domain name registration scams)
- ๘) การหลอกลวงโฆษณาหรือขายยามหัศจรรย์ (miracle products)
- ๙) การหลอกลวงเพื่อข่มขืนกระทำชำเรา
- ๑๐) การหลอกลวงให้ทำธุรกรรมด้านการเงิน เช่น กุ๊ยมงเงิน เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า อินเทอร์เน็ต แม้จะมีบทบาทและเป็นปัจจัยสำคัญที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการในรูปแบบที่หลากหลายเป็นระบบการสื่อสารที่ทันสมัยมีความรวดเร็วทันใจและสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้บริการตามความประสงค์ในเชิงบวกก็จริง ถึงกระนั้น อินเทอร์เน็ต ก็ยังเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับเหล่ามิชชันนารีไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางทุจริตผิดกฎหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายควบคุมป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เหล่ามิชชันนารีที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตหรือโลกออนไลน์นั้นไม่มีท่าทีว่าจะหมดไปตราบดีที่มนุษย์ยังต้องใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตในรูปแบบของการติดต่อสื่อสาร ผลกระทบที่เกิดจากการถูกล่อลวงยอมส่งผลทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ จึงนับว่าเป็นภัยใกล้ตัวที่อันตราย

แต่หากจะป้องกันภัยจากสิ่งเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้สติในการใช้สื่อทุกอย่าง สติ หมายถึง ความระลึกได้ความนึกขึ้นได้ความไม่เผอเรอคิดขึ้นได้การคุมจิตไว้ในกิจ คือ อาการที่จิตนึกถึงสิ่งที่จะทำจะพูดได้นึกถึงสิ่งที่ทำ คำที่พูดไว้แล้วได้เป็นอาการที่จิตไม่หลงไม่สับสนยับยั้งชั่งใจได้ไม่ให้เลินเล่อพลั้งเผอเรอป้องกันความเสียหายเป็นเบื้องต้นยับยั้งชั่งใจไม่บุ่มบ่าม^๓ พระพรหมมิ่งคลาจารย์กล่าวในหนังสือธรรมะรักษาใจว่า จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้การที่ฝึกคิดขึ้นมาได้นั้น คือ ตัวสติตัวสติ คือ ตัวที่รู้สึกตัวพอสติมาแล้วปัญญาจะมาตาม ทำให้ชีวิตมีความสุขอย่างแท้จริงมีชีวิตอยู่ด้วยความรู้ว่าจะทำอะไรถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริงเพราะเป็นการคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาจนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียด^๔ นอกจากนี้ จำลอง ดิษยวณิช ก็ได้อธิบายความหมายของสติไว้ว่าสติ หมายถึงการระลึกได้ในกากระทำหรือพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นทางกายวาจาหรือใจหรือมีการกำหนดรู้ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจสติมีลักษณะที่สำคัญ ๒ อย่างคือ ๑) มีลักษณะนึกได้ระลึกได้คือการนึกได้ในกุศลธรรมที่ไม่มีโทษอกุศลธรรมที่มีโทษ ๒) มีลักษณะถือไว้คือการเลือกเอาธรรมที่เป็นประโยชน์และมีอุปการะแต่ธรรมใดที่ไม่มีประโยชน์และไม่มีอุปการะก็จะไม่ถือไว้หรือคัดออกไปสติคือความไม่ประมาทนั่นเองดังที่มีพระพุทธพจน์กล่าวว่า “สติเป็นธรรมที่ปรารถนาทั้งปวง”^๕

นอกจากนี้ สติก็คือความไม่ประมาทนั่นเอง และคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดล้วนรวมลงในความไม่ประมาท คือ ความมีสติรอบคอบนั่นเอง ชีวิตของผู้ไม่ประมาทมีสติรอบคอบระมัดระวังในทุกสถานจะมีความสมบูรณ์การดำเนินชีวิตจะไม่ผิดพลาดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีระเบียบวินัย มีการยับยั้งกลับใจไม่กระทำในสิ่งที่เป็นความผิด เพราะการมีสติจะกำกับให้ระลึกได้และมีสัมปชัญญะคือรู้ตัวว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นผิดศีลหรือไม่ เป็นอบายมุขหรือไม่ ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควรอย่างไร เป็นต้นสติมีความสำคัญตรงที่

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓๙๕.

^๔ พระพรหมมิ่งคลาจารย์, ธรรมะรักษาใจจิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า ๓๘.

^๕ จำลอง ดิษยวณิช, วิปัสสนากรรมฐานและเขาวัวอารมณ์ฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓-๒๔.

ทำหน้าที่ตั้งอารมณ์มาสู่จิตเหนี่ยวอารมณ์ไว้กับจิต ไม่เปลอ ตรงกับความจำเพาะในส่วนที่เป็น การระลึกและความสามารถในการระลึก จากข้อความดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่า ในทางปฏิบัติของ พุทธธรรม ได้เน้นความสำคัญของสติมากเพราะสติต้องนำมาใช้ในทุกสถานการณ์ซึ่งสอดคล้องกับท่าน สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวในหนังสือพุทธธรรมว่า

สติเปรียบเหมือนเกลือที่ต้องใช้ไปกับข้าวทุกอย่างและเหมือนนายกรัฐมนตรีกี่ยวข้อง ในราชการทุกอย่าง เป็นทั้งตัวการเหนี่ยวรั้งปราชญ์จิตและหนุนประคองจิตตามควรแก่กรณี เมื่อนำ หลักการทำหน้าที่ของสติที่กล่าวแล้วนั้นมาพิจารณาประกอบจะมองเห็นประโยชน์ที่มุ่งหมายของการ ปฏิบัติฝึกฝนในเรื่องสติ คือ สติเป็นองค์ธรรมพื้นฐานที่แฝงตัวอยู่ในทุกองค์ธรรมเป็นตัวสำคัญให้มนุษย์ สามารถพัฒนาปัญญาของตนสู่ขั้นสูงขึ้นไปได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก สติเป็นธรรมเป็นเครื่องตั้งอยู่ในโลก”^๖

สรุปความได้ว่า ปัจจุบันสังคมโลกมีระบบการสื่อสารที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ตที่ถูกนำมาใช้ เป็นเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกผ่านช่องทางการสื่อสารที่ไร้พรมแดน มีความรวดเร็ว สะดวกต่อ การใช้งาน ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการในรูปแบบที่หลากหลายและเกิดประโยชน์ ต่อผู้ใช้บริการก็จริง ถึงกระนั้นก็ตามอินเทอร์เน็ตก็ยังถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือของเหล่ามิจฉาชีพ สำหรับการกระทำความผิดผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใช้บริการอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการถูก หลอกหลวงให้หลงเชื่อ และหรือเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความละโมภโลภมาก ความหลงมงาย ที่เกิดจากการหลอกหลวงของมิจฉาชีพนั่นเอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เหตุผลหนึ่งที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตถูก หลอกหลวงนั้น เป็นสาเหตุมาจากการขาดสติในการใช้บริการ ซึ่งทำให้ขาดปัญญาพิจารณาบริโศคสื่อ โดยไม่สามารถจำแนกแยกแยะหรือพิจารณาได้ว่าข้อมูลใดควรเชื่อถือหรือไม่ และควรที่จะตกลงปลง ใจทำนิติกรรมหรือธุรกรรมด้านการเงินหรือไม่ หรือก่อนจะเชื่อถือได้ใช้สติปัญญาพิจารณารอบรอบถี่ ถ้วนแล้วหรือไม่ ซึ่งหากผู้ใช้บริการมีสติ รู้เท่าทันโดยใช้ปัญญาพิจารณาประกอบในการเสพสื่อผ่าน อินเทอร์เน็ตจะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกล่อมแปลงบนระบบอินเทอร์เน็ต รวมถึงการพูดคุย สนทนาผ่านบุคคลที่เราไม่รู้จักโดยใช้สติกำกับตลอด จะสามารถลดการถูกหลอกหลวงลงได้ จากเหตุผล ดังกล่าวมานั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูก หลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตและผู้ที่มีความสนใจ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันการถูกหลอกหลวงจากมิจฉาชีพผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักสติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต
- ๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต

^๖ ส.ส (ไทย) ๑๕/๘๐/๘๕.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับสติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ การถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ สติป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาวิจัยจาก

๑. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำราสอน บทความ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
๒. ทำการศึกษารูปแบบการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ แบบสำรวจข้อมูล ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
๓. จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์สภาพปัญหาโดยการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การถูกหลอกลวง หมายถึง การที่ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตถูกบุคคลอื่นหลอกลวงผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยการใช้อุบายทุจริตลวงให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด จนทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่น

สติ หมายถึง ความไม่ประมาท ความรอบคอบระมัดระวัง เพื่อความไม่ผิดพลาด ความไม่หลงไม่ลืมนะยังขังใจได้ไม่ให้เลินเล่อพลังผลป้องกันความเสียหายเป็นเบื้องต้น

การป้องกัน หมายถึง กระทำการอันจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงโดยกระทำพอสมควรแก่เหตุ

อินเทอร์เน็ต(Internet) หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน โดยอาศัยตัวเชื่อมต่อเครือข่ายภายใต้มาตรฐานการเชื่อมโยงเดียวกัน นั่นก็คือ TCP/IP Protocol ซึ่งเป็นการกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่าย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต” ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พระอธิการอุทิศ โกวิท ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักสติในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔: เฉพาะกรณีการวิปัสสนา ๗ เดือน” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความสำคัญของสติและสัมปชัญญะ สติใช้ได้ทั้งคดีโลกและคดีธรรม คือ คดีโลกสามารถนำตนให้มีหน้าที่ และการงานโดยไม่ประมาทในที่ทุกสถานและในกาลทุกเมื่อแต่ในทางคดีธรรมนั้นให้มีสติสัมปชัญญะในทุกอิริยาบถยืนเดินนั่ง นอนทั้งอิริยาบถใหญ่และอิริยาบถย่อยอย่างมีสติสัมปชัญญะทุกอาการ ทุกอารมณ์ ทุกการเคลื่อนไหว ทั้งอิริยาบถน้อยและอิริยาบถใหญ่^๗

พระสุวรรณ สุวณโณ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาผลการเจริญสติตามแนวปฏิบัติของหลวงปู่เทียมน จิตตสุโภ: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมมหาสติปัฏฐาน ๔ บ้านเหล่าโพหนอง” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สติและสัมปชัญญะมีความสำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถควบคุมตนเองได้ดีกว่าเดิมมีสติระลึกรู้ในการทำงานเข้าใจคนอื่นได้ดี ปรับสภาวะทางจิตใจให้ยืดหยุ่นได้มีความตั้งใจมั่นหรือทำให้มีสมาธิจิตที่ยาวนานกว่าเดิม เกิดปัญหาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อมีสติก็ไม่ก่อปัญหาอาชญากรรมไม่มีการลักขโมย ไม่ประพฤตินิดในกามไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มสุราและเมรัยตลอดจนสิ่งเสพติดต่าง ๆ หลีกเว้นการก่อปัญหาทางสังคม ตรงกันข้ามผู้ปฏิบัติธรรมกลับมีจิตใจที่เมตตาต่อคนอื่นโดยคอยให้การช่วยเหลืองานสังคมหรือชุมชนตามกำลังของตน รู้จักเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ หรือมีจิตสาธารณะอันจะยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ตน ครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น^๘

พระครูนิวาสธรรม (ทองล่า ยโสธโร) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาสติโดยใช้หลักกายคตาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กายคตาสติ คือ หลักการฝึกสติ โดยใช้อารมณ์ของกรรมฐานที่เป็นทั้งสมถะและวิปัสสนา มีปรากฏอยู่ในหลายพระสูตร เช่น กายคตาสติสูตร เป็นพระสูตรว่าด้วย วิธีการเจริญสติ โดยพิจารณาลมหายใจเข้าออก และการพิจารณาอาการ ๓๒ มี ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น จัดเป็นอารมณ์ของสมถะ ในมหาสติปัฏฐานสูตร ได้แสดงวิธีการกำหนดลมหายใจเข้าออกจัดอยู่ในหมวดอานาปานบรรพเป็นอารมณ์ทั้งสมถะและวิปัสสนา และแสดงวิธีการเจริญสติโดยการกำหนดพิจารณาอาการ ๓๒ โดยความเป็นสิ่งปฏิภูล จัดอยู่ในหมวดปฏิภูลมนสิการบรรพ จัดเป็นอารมณ์ทั้งสมถะและวิปัสสนา สติเป็นหลักธรรมสำคัญในการเจริญปัญญา คือ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งรูปรนาม สติมักจะเกิดร่วมกับวิริยะ สมาธิ และปัญญา เรียกว่า สัมปยุตธรรม^๙

^๗ พระอธิการอุทิศ โกวิท, “ศึกษาหลักสติในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔: เฉพาะกรณีการวิปัสสนา ๗ เดือน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓). หน้า ๘-๙.

^๘ พระสุวรรณ สุวณโณ, “ศึกษาผลการเจริญสติตามแนวปฏิบัติของหลวงปู่เทียมน จิตตสุโภ: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมมหาสติปัฏฐาน ๔ บ้านเหล่าโพหนอง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ข.

^๙ พระครูนิวาสธรรม (ทองล่า ยโสธโร), “ศึกษาการพัฒนาสติโดยใช้หลักกายคตาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ข.

ณัฐเมศวร์ วงศ์สุภาพวัฒน์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางในการประยุกต์ใช้สติและสัมปชัญญะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญสติตามแนวทางมหาสติปัฏฐานสูตร ได้ประพฤติกปฏิบัติตามหลักการสอนในส่วนที่เป็นวิปัสสนาธุระ หรืองานของจิต โดยมุ่งหวังผลของการเจริญสติ คือ การหลุดพ้นจากเครื่องผูกพันธนาคารของกิเลส และตัณหา เพราะว่า มหาสติปัฏฐานนี้เป็นทางสายเอก เป็นทางสายเดียวที่จะนำเวไนยสัตว์ให้สามารถหลุดพ้นจากอูปกิเลสเครื่องเศร้าหมองของใจได้ ทั้งนี้ผู้เจริญสติพึงมีสติกำหนดตระลึกรู้อยู่ในกายานุปัสสนา (การพิจารณารู้อยู่ในกาย) เวทนานุปัสสนา (การพิจารณารู้อยู่ในเวทนา) จิตตานุปัสสนา (การพิจารณารู้อยู่ในจิต) และธรรมานุปัสสนา (การพิจารณารู้อยู่ในธรรมทั้งหลาย) ผลการปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญสติตามแนวทางมหาสติปัฏฐานพบว่า ผู้ปฏิบัติมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นโดยการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญสติพบว่า ผู้ปฏิบัติสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีกว่าเดิม มีสติระลึกรู้ในการทำงาน เข้าใจคนอื่นได้ดี ปรับสภาวะทางจิตให้ยืดหยุ่นได้มีความตั้งมั่นหรือทำให้มีสมาธิจิตที่ยาวนานกว่าเดิม ทำให้เกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ และผลมุ่งประสิทธิภาพหลังจากปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญสติเป็นประจำ ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตใจที่เมตตาต่อคนอื่น โดยให้การช่วยเหลืองานสังคม เป็นจิตอาสา เสียสละบำเพ็ญประโยชน์หรือมีจิตสาธารณะ ยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ตน ครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น^{๙๐}

ชเนตตี สยนานนท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ๑. การศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ๒. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยรวมและเป็นรายด้าน ๓ ด้าน จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี คณะวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ๓. การศึกษาระดับปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่า นักศึกษามีปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๔. การเปรียบเทียบระดับปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี คณะวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน^{๙๑}

^{๙๐} ณัฐเมศวร์ วงศ์สุภาพวัฒน์, “แนวทางในการประยุกต์ใช้สติและสัมปชัญญะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

^{๙๑} ชเนตตี สยนานนท์, “พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”, ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ภาณุวัฒน์ กองราช ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย: กรณีศึกษา Facebook” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายมีอายุระหว่าง ๑๙-๒๑ ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีอัตราการใช้บริการ ๑-๕ ครั้งต่อสัปดาห์ ในการใช้แต่ละครั้งใช้เวลา ๑-๓ ชั่วโมงต่อครั้ง และมีประสบการณ์ใช้บริการน้อยกว่า ๑ ปี โดยที่ส่วนใหญ่เคยใช้บริการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีใน Facebook ซึ่งประกอบไปด้วย การโต้ตอบบนกระดานสนทนา การเข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ การเล่นเกม การตอบคำถาม (Quiz) การแบ่งปันรูปภาพ การแบ่งปันวิดีโอ การค้นหาเพื่อนเก่า การส่งข้อความ การร่วมแสดงความคิดเห็น การชอบ (Like) และจากการพิสูจน์สมมติฐานงานวิจัยพบว่า พฤติกรรมความหลงใหลจนติดปกติ (System Addiction) รวมถึงการติดการใช้งาน (System Stickiness) เป็นผลมาจากการรับรู้ความเพลิดเพลิน (Perceived Enjoyment) และอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การที่กลุ่มวัยรุ่นมีความเพลิดเพลินในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จนทำให้เกิด ความรู้สึกชื่นชอบ และสนุกสนาน รวมถึงเป็นการทำตามกระแสนิยม จึงทำให้อัตราในการใช้เพิ่มมากขึ้นจนเกิดเป็นการติดการใช้งาน และอาจทำให้เกิดความรู้สึกกังวลหรือหมกมุ่นว่าจะต้องเข้าไปใช้งานอีกจนกลายเป็นความหลงใหลจนติดปกติ^{๑๒}

อย่างไรก็ตาม การรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Perceived Risk) ไม่มีความสัมพันธ์หรือทำให้พฤติกรรมความหลงใหล และการติดการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มวัยรุ่นลดลงแต่อย่างใด เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวจะระมัดระวังมากในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์และจะไม่ใช้งานถ้ารู้สึกว่าคุณเองได้รับความเสี่ยง ดังนั้น จึงมีโอกาสน้อยมากที่ผู้ใช้งานจะรับรู้ถึงความเสี่ยงจะมีพฤติกรรมติดการใช้งานและความหลงใหลจนติดปกติ

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักสติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต” ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) อย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักสติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา โดยศึกษาจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำราสอน บทความ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น นำมารวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์เพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

^{๑๒} ภาณุวัฒน์ กองราช, “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย: กรณีศึกษา Facebook”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ แบบสำรวจข้อมูล ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น นำมารวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์เพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ ๓ เมื่อได้ข้อมูลจากขั้นที่ ๑ และ ๒ ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวนี้มาศึกษาวิเคราะห์นำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักสติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

บทที่ ๒

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การศึกษาวินัยเรื่อง “ศึกษาประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต” ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ความหมายของสติ
- ๒.๒ คุณค่าและความสำคัญของสติ
- ๒.๓ ผลของสติ
- ๒.๔ ประโยชน์ของสติ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการเจริญสติ
- ๒.๖ ความสำคัญของการเจริญสติ
- ๒.๗ สรุปท้ายบท

๒.๑ ความหมายของสติ

ในคัมภีร์พระอภิธรรมปฎก ได้กล่าวถึงความหมายของสติไว้ว่า สติที่เกิดขึ้นเป็นไฉน สติ คือ การตามระลึก ความหวนระลึก กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่เลือนลอย ความไม่หลงลืม คือ สติเป็นอินทรีย์ สติเป็นพละ สัมมาสติ นี้ชื่อว่า สติที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น^๑

พระโพธิญาณเถระ (หลวงพ่ocha สุภทโท) ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ คือ ความระมัดระวัง รู้อยู่ว่าขณะนี้เราทำอะไรอยู่ สติสัมปชัญญะ คือ รู้ตัวว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ ระได้ถึงความรู้สึกที่เกิดในจิต ระลึกได้ว่าเรากำลังพูดหรือกำลังทำอะไรอยู่และต้องประกอบด้วยปัญญา หรือมีปัญหาเกิดร่วมด้วยอยู่เสมอ^๒

พระมหาวิระวงศ์ ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ หมายถึง ความระลึกได้ก่อนที่จะทำอะไร จะพูด จะคิด ความยังคิด รอบคอบในกิจการ ความจำการทำและคำที่พูดแล้วแม้นานได้ไม่หลงลืม ชื่อว่า ความไม่ประมาท บุคคลผู้ขาดสติมักทำผิด พูดผิด คิดผิด มักผลุนผลัน ไม่รอบคอบ และมักหลงลืม ไม่อาจเชื่อมโยงเหตุผลข้างหน้ากับหลังให้เนื่องถึงกัน จึงไม่อาจเปรียบเทียบพิสูจน์ผลแห่งการงานให้ถูกต้องได้ การทำงานจึงเป็นการเสี่ยง อาจได้ผลไม่เต็มทีหรือไม่ได้เลยก็เป็นไปได้ บุคคลผู้ขาดสติเช่นนี้ จัดว่าเป็นผู้ประมาท^๓

^๑ อภิ.สง. (บาลี) ๓๔/๕๒/๒๙., อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๕๒/๓๖.

^๒ พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท), **อุปถัมภ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๗๘.

^๓ พระมหาวิระวงศ์, **มงคลในพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาชาติไทย, ๒๕๐๑),

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมะรักษาใจ “จิตที่ฝึกดีแล้วย่อมนำสุขมาให้” ว่าการที่ฝึกคิดขึ้นมาได้นั้น คือ ตัวสติ ตัวสติ คือ ตัวที่รู้สึกตัว เมื่อสติมาแล้วปัญญาก็จะตามมา ทำให้ชีวิตมีความสุขอย่างแท้จริง มีชีวิตอยู่ด้วยความรู้ว่าอะไรถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริงเพราะเป็นการคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาจนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียด^๔

พระญาณโพนิกเถระ ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติมีความหมายดั้งเดิมมาจากคำว่า ความทรงจำ ความระลึกได้ บางครั้งในคัมภีร์บาลีเดิมก็ใช้ในความหมายว่าการจำเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้ แต่ที่ใช้กันมากมีความหมายเป็นปัจจุบัน หมายถึง ความใส่ใจหรือความตื่นตัว จำกัตกลงไปหมายเอาเฉพาะความใส่ใจที่ดี ที่ฉลาด หรือที่เป็นกุศล^๕

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของสติสัมปชัญญะไว้ว่า สติและสัมปชัญญะ หมายถึง ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้ตัวเสมอว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท^๖

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ แปลว่า แล่น การแล่น เป็นการแล่นของความรู้ แล่นมาแห่งความทรงจำ สติเป็นเครื่องขนส่ง หากเรามีปัญญามาก หรือความจำมาก แต่แล่นมาไม่ทันกับเวลาที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น นั่นคือไม่มีสติ สติจึงเป็นเครื่องขนส่งความรู้ความจำมาใช้ให้ทันเวลาที่เกิดขึ้น^๗

สติ หมายถึง ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจไว้กับกิจ หรือคุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง กายอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน จำการที่ทำแลคำที่พูดแล้วแม่นยำได้^๘ นอกจากนี้ยังหมายถึง ความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องและตระหนักรู้ว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างไร^๙

สติ หมายถึง ความระลึกได้ กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่หลงลืม สติ หมายถึง ความระลึกได้ ความนึกขึ้นได้ ความไม่เผลอถูกคิดขึ้นได้ การคุมจิตไว้ในกิจ หมายถึง อาการที่จิตนึกถึงสิ่งที่จะทำ จะพูดได้ นึกถึงสิ่งที่ทำ คำที่พูดไว้แล้วได้เป็นอาการที่จิตไม่หลง ไม่ลืม ระงับยับยั้งซึ่งใจได้ไม่ให้เผลอเล็ดลอดป้องกันความเสียหายเป็นเบื้องต้น ยับยั้งซึ่งใจไม่มุ่มบ่าม^{๑๐}

^๔ พระพรหมมิ่งคลาจารย์, **ธรรมะรักษาใจจิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๓๘.

^๕ พระญาณโพนิกเถระ, **หัวใจกรรมฐาน** (แปลโดย พลตรีนายแพทย์ชาญ สุวรรณวิรัช), พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๔

^๗ พุทธทาสภิกขุ, **สติ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: จักรานุกูลการพิมพ์), ๒๕๒๘, หน้า ๒๐-๒๑.

^๘ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พรีนติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙๕.

^๙ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๘๐๔.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๓๙๕.

หลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า การเจริญสติ คือ การมีสติ กำหนดรู้ ดูการเคลื่อนไหว ดูใจนึกคิดให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่องซึ่งทำได้ในทุกอิริยาบถ เมื่อความคิดเกิดขึ้น เรารู้เท่าทันความคิดนั้น ความคิดก็จะหยุด จะไม่คิดต่อ ไม่ปรุงแต่งต่อให้เป็นทุกข์ เพราะเรา รู้เท่าทันมันว่าความคิดเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไปด้วยตัวของมันเอง ทุกข์ก็จะลดลงและหมดไปในที่สุด^{๑๑}

หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า ความไม่ประมาทนั้น หมายถึง เรื่องจิตอันเดียว คือ มีสติไม่ปลั่งเปลือยหลงลืม อย่างเช่นเราเดินตามถนนหนทางไป ไม่เพลิน ไม่หลง มัวเมา หมายถึงว่า เราต้องเดินด้วยความระมัดระวังกลัวรถจะชนเอา กลัวขโมยเขาจะมาตีชิงวิ่งราว อะไรต่าง ๆ อันนั้นเรียกว่าความไม่ประมาท ความไม่ประมาทนี้เป็นเหตุให้รักษาตัวได้

ภันเต เฮเนโปลา คุณารัตนามหาเถระ ได้อธิบายลักษณะของสติ ว่าเป็นการเฝ้าดู เป็นการรู้ตัวในขณะปัจจุบัน เตือนให้เรารู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ สติ คือ มองทุกสิ่งตามความเป็นจริงโดยไม่ต่อเติม สติเป็นทุกสิ่งตามธรรมชาติของปรากฏการณ์นั้น ๆ ทำให้เห็นว่าสรรพสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลง ทุกสิ่งเกิดขึ้นเป็นทุกข์และทุกสิ่งไม่จริง^{๑๒}

มิคุลาส (Mikulas) ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ (Mindfulness) หมายถึง การตระหนักรู้ (Awareness) โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การตระหนักรู้ไม่ได้หมายถึงการคิด แต่หมายถึง การรู้ถึงความคิดจากการสังเกตความคิดที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการคิดต่อเนื่องเพิ่มเติม เพียงแต่ดูไปตามความคิดที่เกิดขึ้นนั้น^{๑๓}

สยาดอ อุ บัณฑิตา (Sayadaw U Pandita) ได้ให้ความหมายของสติในการปฏิบัติ ธรรมฐานไว้ว่า สติ หมายถึง พลังการเฝ้าดู (Observing power) โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สติเป็น องค์แรกของการตรัสรู้ มีลักษณะแนบชิดอารมณ์ มีหน้าที่รักษาอารมณ์^{๑๔}

ติช นัท ฮันท์ ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ หมายถึง ความรู้เท่าทัน การตื่นรู้ การระลึกได้ ความระลึกรู้ การตระหนักรู้ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ หรือความรู้สึกตัวทั่วพร้อมใน เป็นการเฝ้ามองอย่างลึกซึ้งในชีวิตประจำวัน เป็นความสามารถในการตระหนักรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงนอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวอีกว่า สติ คือ ชีวิตที่แท้ คือ ความสามารถในการดำรง อยู่กับปัจจุบันขณะ ที่นี้เดี๋ยวนี้อย่างเต็มเปี่ยม^{๑๕}

^{๑๑} คำพอง สมศรีสุข, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรม: ศึกษากรณีการเจริญสติแบบ เคลื่อนไหวของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏ เลย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๔.

^{๑๒} ภันเต เฮเนโปลา คุณารัตนามหาเถระ, สติคเวภาษาวย ๆ, แปลและเรียบเรียงโดย ขวาลา เขียร ธนู, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จันวณิชย์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๖-๖๘.

^{๑๓} Mikulas, W, Mindfulness, Self-control and personal growth, In *Psychotherapy, meditation & health: A cognitive-behavioral perspective*, ed. M.G. Kwee, (London: East-West, 1990), p. 150-154.

^{๑๔} Sayadaw U Pandita, In *This Very Life*, (Boston: Wisdom publication, 1992), p. 99.

^{๑๕} ติช นัท ฮันท์, เมตตาภาวนาคำสอนว่าด้วยรัก (แปลโดย ธารา รินสานต์), พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกลด์คิมทอง, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

หลวงกลิน อรรถโยธิน ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ หมายถึง ความนึกเสียก่อน ในเมื่อจะทำ จะพูด จะคิดอะไร ทำให้การทำ การพูด การคิดนั้น ๆ ดำเนินไปในทางที่ชอบ หากว่าพลาดทำ หรือเฉียดเข้าไปต่อความพลาดก็ยังไม่ไหวได้ นี่เป็นลักษณะของสติ ได้แก่ การคิดที่คอยห้าม คอยกันไม่ให้การทำ การพูด การคิดหันไปในทางที่ผิดดุจคอยคิดคอยวาดเรือไม่ให้ไหลไปทางผิด^{๑๖}

จำลอง ดิษยวณิช ได้อธิบายความหมายของสติไว้ว่าสติ หมายถึง การระลึกได้ในการกระทำ หรือพฤติกรรม ไม่ว่าจะป็นทางกายวาจาหรือใจ หรือมีการกำหนดรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ สติมีลักษณะที่สำคัญ ๒ อย่างคือ ๑) มีลักษณะนึกได้ระลึกได้ คือ การนึกได้ในกุศลธรรมที่ไม่มีโทษ อกุศลธรรมที่มีโทษ ๒) มีลักษณะถือไว้ คือ การเลือกเอาธรรมที่เป็นประโยชน์ และมีอุปการะ แต่ธรรมใดที่ไม่มีประโยชน์ และไม่มีอุปการะ ก็จะไม่ถือไว้ หรือคัดออกไป สติ คือ ความไม่ประมาท ดังที่มีพระพุทธพจน์กล่าวว่า สติเป็นธรรมที่ปรารถนาทั้งปวง^{๑๗}

อมร โสภณวิชญ์วงศ์ และกวี อิศริวรรณ โสภณวิชญ์วงศ์ ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ หมายถึง ระลึกได้ก่อนที่จะทำ จะพูด จะคิด เพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งการทำ การพูด การคิด ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ไม่ให้เป็นไปในทางที่ผิด สติเป็นธรรมที่จะแก้ไขปัญหาได้ในทุกกรณี ถึงกับมีหลักขึ้นมาว่า สติ สัพพตถ ปตติยา หมายถึง สติเป็นธรรมที่พึงปรารถนาในสถานการณ์ทั้งปวง^{๑๘}

อภิญวัฒน์ โพธิ์सान ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ หมายถึง ความระลึกได้ สติเป็นคุณธรรมที่ใช้ระลึกก่อนจะทำ พูด คิด เพื่อความรอบคอบ ป้องกันความผิดพลาดพลั้งเผลอ เป็นธรรมมีอุปการะมากเพราะเป็นคุณธรรมมิให้เกิดความประมาท

ปิ่น มุกข์นัต ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติ หมายถึง อาการที่จิตนึกขึ้นได้ถึง การที่ทำ คำที่พูดไว้ก่อน ตรงกันข้ามกับอาการที่เรียกว่าลึมนึกหรือเผลอ^{๑๙}

จากการให้ความหมายดังกล่าวมานั้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของสติได้ว่า สติ หมายถึง ความระลึกได้ เป็นการระลึกได้ก่อนที่ตนจะคิด พูด หรือลงมือทำสิ่งใด การมีสติกำกับอยู่ตลอดเวลา จะช่วยให้บุคคลนั้นคิด พูด ทำ ในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมและเป็นกุศล สติจะช่วยควบคุมให้รู้จัก ใช้ปัญญาพิจารณาก่อนตัดสินใจคิด พูด และกระทำ นอกจากนี้ สติยังเป็นช่วยให้ไม่ประมาท หรือเรียกว่า ความไม่ประมาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาส่งเสริมและสรรเสริญว่าเป็นธรรมที่มีคุณอย่างยิ่ง

^{๑๖} หลวงกลิน อรรถโยธิน, อธิบายธรรมะวิภาค น.ธ.ตรี, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ), หน้า ๑๘.

^{๑๗} จำลอง ดิษยวณิช, วิปัสสนากรรมฐานและชาวอารมณณ์ฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓-๒๔.

^{๑๘} อมร โสภณวิชญ์วงศ์ และกวี อิศริวรรณ โสภณวิชญ์วงศ์, พระพุทธศาสนา ส ๐๑๘ -๐๑๙, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๔.

^{๑๙} ปิ่น มุกข์นัต, แนวการสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐.

นอกจากนี้สติยังมีหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กัน คือ สัมปชัญญะ ซึ่งหมายถึง ความรู้ตัว ปัญญา หรือกิริยาที่รู้ชัด ความวิจย ความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไป กำหนดรู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น ความใคร่ครวญ ปัญญา เครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว ประกอบ แล้วด้วยสติและสัมปชัญญะนี้ ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะก้าวไป ถอยกลับ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะแลดู เหลียวดู เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะคู้เข้า เหยียดออก เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะในการครองสังฆาภิบาลและจีวร เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะในการฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะในการยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด และการนิ่ง ภิกษุผู้มีสติสัมปชัญญะทำความรู้สึกในการก้าวไปการถอยกลับ ทำความรู้สึกในการแลดู การเหลียวดู ทำความรู้สึกในการคู้เข้า การเหยียดออก ทำความรู้สึกในการครองสังฆาภิบาลและจีวร ทำความรู้สึกในการฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม ทำความรู้สึกในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนิ่ง ภิกษุผู้มีสติสัมปชัญญะเป็นอย่างนี้แล^{๒๐} สัมปชัญญะเป็นความรู้ตัวที่เป็นไปในปัจจุบันขณะที่กำลังทำ กำลังพูด กำลังคิด เป็นธรรมที่มีอุปการะมากเช่นเดียวกับสติ เพราะคนที่มีสติสัมปชัญญะ จะสามารถควบคุมการกระทำ การพูด การคิดให้อยู่ในกรอบให้คิดไตร่ตรองถี่ถ้วนขณะทำ พูด คิด ทำให้เกิดความรอบครอบไม่ผิดพลาดเสียหายได้ด้วยตนเองและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายมีประสิทธิภาพ และเข้ากันได้กับความเป็นจริง จึงมีความหมายอยู่ในคำว่า รู้ตัวพร้อมทั้งกายและใจ สัมปชัญญะ คือ ความรู้ที่ถูกต้องที่เรียกว่า ปัญญา(ญาณ) ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของสตินั่นเอง สัมปชัญญะทำหน้าที่ ให้เป็นไปในปัจจุบันเท่านั้น ประโยชน์ของสัมปชัญญะ คือ ช่วยไม่ให้พลั้งเผลอประมาท ไม่ให้ประมาท ในการกระทำ ต้องรู้ระลึกละเอียดเสมอว่ากำลังทำ คิด และพูดอะไร สัมปชัญญะที่ถูกต้องตามธรรมและหลักคำสอนของพุทธศาสนามี ๕ ประการคือ

๑. รู้ตัวว่าการที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเป็นประโยชน์หรือไม่
๒. รู้ตัวว่าการที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเหมาะกับตนหรือไม่
๓. รู้ตัวว่าการที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเป็นความทุกข์หรือสุขอย่างไร
๔. รู้ตัวว่าการที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเป็นความมกมายหรือไม่
๕. รู้ตัวว่าการที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเลื่อนลอยไร้สาระหรือไม่

ความรู้ตัวในขณะที่ทำนั้นมีใช้เพียงแต่รู้ว่ากำลังทำเฉย ๆ หากแต่ต้องเป็นความรู้ตัวซึ่งประกอบด้วยลักษณะ ๔ ประการ คือ ๑) มีประโยชน์หรือไม่ ๒) เหมาะสมกับตนหรือไม่ ๓) เป็นความทุกข์หรือความสุข ๔) เป็นความฉลาดหรือมกมายเลื่อนลอยไร้สาระ ความรู้ตัวดังกล่าวมานี้ เป็นองค์ประกอบสัมปชัญญะที่ถือว่ามกมายมากก็เพราะเมื่อรู้ตัวแล้วจะได้ปรับปรุงแก้ไขในการทำงานให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพดีขึ้น ไม่ทำในสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ไม่ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับเพศภาวะของตน ไม่ทำในวิธีการผิดและไม่ทำในเรื่องที่มกมายไร้สาระ ในอรรถกถา^{๒๑} ได้อธิบายสัมปชัญญะไว้ ๔ ประการ คือ

^{๒๐} ที.สี. (ไทย) ๙/๒๑๔/๗๓.

^{๒๑} ที.สี.อ. (บาลี) ๒๑๔/๑๖๖., อภิ.วิ.อ. (บาลี) ๕๒๓/๓๗๒-๓๗๓.

ประการที่ ๑ ความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาว่า มีประโยชน์หรือไม่ประโยชน์ เรียกว่า สาทถกสัมปชัญญะ

ประการที่ ๒ ความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาว่า เป็นสัปปายะหรือไม่เป็นสัปปายะ เรียกว่า สัปปายสัมปชัญญะ

ประการที่ ๓ ความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาว่า อารมณฺ์นั้นถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง เรียกว่า โคจรสัมปชัญญะ

ประการที่ ๔ ความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาว่า รู้สึกตัวชัดว่าไม่หลงลืมในขณะที่ทำกิจนั้น ๆ เรียกว่า อสัมโมหสัมปชัญญะ^{๒๒}

สติกับสัมปชัญญะ ๒ ประการนี้ เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลกันและกัน หมายความว่า เมื่อสติระลึกขึ้นมาได้แล้วว่าจะทำอะไรจะพูดจะคิดอะไร ก่อนลงมือทำก็รู้ พอลงมือทำก็รู้ตามสภาวะตามความเป็นจริงที่กำลังทำกำลังพูดและกำลังคิด ดังนั้น สติและสัมปชัญญะจึงเป็นธรรมที่มีอุปการะมากและเป็นธรรมที่มาคู่กันเสมอที่จะช่วยเหลืออุดหนุนให้กิจการทุกอย่างสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ หากขาดคุณธรรม ๒ ประการนี้แล้ว จะทำสิ่งต่าง ๆ ย่อมมีความผิดพลาดเสียหาย แต่ถ้ามีคุณธรรมคือ สติและสัมปชัญญะแล้วจะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ผลดีและไม่พลาด ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ทำพูดคิดด้วยการมีสติ คือ ระลึกได้และสัมปชัญญะ คือ รู้ตัวว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ กำกับอยู่เสมอ คือ ก่อนทำก่อนพูดและก่อนคิดก็ให้มีสติระลึกเสียก่อน และขณะที่กำลังทำกำลังพูดและกำลังคิดก็ให้รู้ตัวอยู่เสมอว่า ทำอะไรอยู่ แต่เมื่อทำอะไรก็ตามไม่ควรรีบร้อน ควรไตร่ตรองให้รอบคอบ ทำด้วยความสุขุม สติจึงจะเกิดทันและได้ผลเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ สติก็คือความไม่ประมาทนั่นเอง และคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดล้วนรวมลงในความไม่ประมาท คือ ความมีสติรอบคอบนั่นเอง ชีวิตของผู้ไม่ประมาทมีสติรอบคอบระมัดระวังในทุกสถานจะมีความสมบูรณ์ การดำเนินชีวิตจะไม่ผิดพลาดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีระเบียบวินัย มีการยับยั้งชั่งใจไม่กระทำในสิ่งที่เป็นความผิด เพราะการมีสติ สติก็จะกำกับให้ระลึกได้ และมีสัมปชัญญะ คือ รู้ตัวว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นผิดศีลหรือไม่ เป็นอบายมุขหรือไม่ ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควรอย่างไร เป็นต้น และสัมปชัญญะ ก็คือองค์ธรรมที่ช่วยกำกับให้รู้ตัวว่ากำลังจะคิด พูด หรือทำ สิ่งใด กำกับให้รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นกุศลหรืออกุศล ดีหรือไม่ดี มีความเหมาะสมหรือไม่ โดยใช้ปัญญาพิจารณาจนถึงถ่วงก่อนที่จะลงมือกระทำการสิ่งใด สัมปชัญญะจะช่วยให้ทรงไตร่ตรองก่อนลงมือกระทำ ทำให้เกิดการยับยั้งชั่งใจซึ่งเป็นธรรม ที่ต้องอาศัยควบคู่กับสติซึ่งเกิดขึ้นเกื้อกูลกันและกันทำให้ตัดสินใจที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

^{๒๒} ที.สี. (ไทย) ๙/๒๑๔/๗๓.

๒.๒ คุณค่าและความสำคัญของสติ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นเน้นความสำคัญของสติเป็นอย่างมากเพราะเป็นหลักการเกี่ยวกับความไม่ประมาท ความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตด้วยการมีสติเป็นเครื่องควบคุมมิให้ดำเนินไปในทางที่ผิดเรียกได้ว่า อับปมาทะ หรือ ความไม่ประมาท ซึ่งหลักธรรมที่คอยคุ้มครองป้องกันมิให้ดำเนินไปสู่ทางที่ผิด ความประมาทจึงกล่าวได้ว่าเป็นธรรมที่เลิศกว่าธรรมทั้งหลาย สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์ที่เที่ยวไปบนแผ่นดินทั้งหมด ย่อมรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างชาวโลกกล่าวว่า เลิศกว่ารอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นรอยใหญ่ ฉันทใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันทนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่า เลิศกว่าคุณธรรมเหล่านั้น^{๒๓}

พระโพธิญาณเถระ^{๒๔} ได้กล่าวไว้ว่า สตินี้เป็นสภาวะธรรมอันหนึ่งซึ่งช่วยให้ธรรมอันอื่นทั้งหลายเกิดขึ้นโดยพร้อมเพียง สตินี้คือชีวิต ถ้าขาดสติเมื่อใดก็เหมือนตาย ถ้าขาดสติเมื่อใดก็เป็นคนประมาท สติเป็นเหตุให้สัมปชัญญะและปัญญาเกิดขึ้นมาได้ และผู้ใดมีสติทุกเวลา ผู้นั้นจะได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะยืน จะเดิน จะนั่ง หรือจะนอน นั่นเพราะว่าเรามีสติมีความรู้สึกตัว^{๒๕}

หลวงปู่ขาว อนาลโย^{๒๖} ได้กล่าวถึงความสำคัญของสติไว้ว่า สติเป็นแก่นของธรรม แก่นของธรรมที่แท้อยู่ที่สติ ครั้นสติแก่กล้าแล้วทำก็ไม่พลาด คิดก็ไม่พลาด กุศลธรรมทั้งหลายจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธพจน์ว่า เราไม่เห็นธรรมแม้อย่างอื่นที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น หรือเป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเหมือนความไม่ประมาทนี้ เมื่อไม่ประมาทแล้วกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้นและอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป^{๒๗}

การฝึกอบรมเจริญสตินับว่าเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอยากมากที่จะทำให้เกิดวิปัสสนาญาณเพื่อนำไปสู่การรู้แจ้งรูปรนามตามสภาวะธรรมที่เป็นจริง ซึ่งสามารถส่งผลต่อการละกิเลสอันเป็นเหตุให้สิ้นทุกข์ และเป็นการเสริมสร้างความสุขและความเข้มแข็งได้ ซึ่งในระดับโลกียะก็คือการดำรงตนหรือดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทที่มีสติประคับประครองตนเองอยู่เสมอ สติจึงมีความจำเป็นในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อสมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสว่าสติเป็นธรรมเครื่องตั้งอยู่ในโลก^{๒๘} หมายความว่า สติเป็นธรรมที่คอยเตือนคอยควบคุมการกระทำ การคิด และการพูดของมนุษย์ให้ถูกต้อง ปลูกจิตให้ตื่น

^{๒๓} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๔๐/๔๐-๔๑., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๔๐/๗๕.

^{๒๔} พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท), **พระธรรมเทศนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (อุบลราชธานี: ศูนย์เผยแผ่ มรดกธรรมวัดหนองป่าพง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๐.

^{๒๕} พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท), **พระธรรมเทศนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓) หน้า ๑๗๖.

^{๒๖} พรสิทธิ์ อุดมศิลป์จินดา, **โยนิโสมนสิการธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เพ็ญฟ้า, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙.

^{๒๗} อ.เอกก. (บาลี) ๒๐/๕๙/๑๐., อ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๕๙/๑๑.

^{๒๘} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๘๐/๕๑., ส.ส. (ไทย) ๑๕/๘๐/๘๕.

อยู่เสมอไม่ให้หลงมกมาย คนมีสติย่อมได้รับความสุข คนมีสติมีความเจริญทุกเมื่อ^{๒๙} สติจึงเป็นธรรมที่พึงปรารถนาในที่ทุกสถาน^{๓๐}

นอกจากนี้ การเจริญสติย่อมเป็นพื้นฐานหรือเป็นบาทแห่งการปฏิบัติตามหลักอริยมรรค เพราะสติเป็นบุพนิมิตที่ส่งผลให้อริยมรรคเกิดขึ้นได้ สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสว่า^{๓๑}

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉันทอปปมาทสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อการเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉันทันนั้น

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสติอีกประการหนึ่งก็คือ ความไม่ประมาท ซึ่งความไม่ประมาทนี้พระพุทธองค์ตรัสย้ำเน้นกว่าเป็นธรรมที่เลิศกว่าธรรมทั้งหลายเพราะความไม่ประมาทเป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์รวมถึงการบำเพ็ญอุบาสกธรรมเพื่อให้เกิดปัญญา อันจะนำไปสู่การตรัสรู้ที่เริ่มต้นที่ความไม่ประมาทเป็นพื้นฐาน ซึ่งแม้ในปัจจุบันอิโวก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานพระพุทธเจ้า ก็ยังตรัสย้ำเน้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความไม่ประมาท ไว้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายซึ่งปรากฏความในมหาปรินิพพานสูตรว่า

พวกเธอจงอย่าประมาท มีสติ มีศีลบริสุทธิ์ มีความดำริมั่นคง รักษาจิตของตนไว้ผู้ที่ไม่ประมาทอยู่ในธรรมวินัยนี้ ละการเวียนว่ายตายเกิดแล้วจักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้^{๓๒} และตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจึงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด^{๓๓}

จากพระพุทธพจน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สติและความไม่ประมาทนั้นเป็นธรรมที่คู่กันและสืบเนื่องเชื่อมโยงมีความสัมพันธ์กันในแง่ที่ว่า เมื่อมีสติ มีความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ ในการปฏิบัติธรรม เป็นต้น ย่อมเกิดผลสำเร็จ สติและความไม่ประมาทเป็นธรรมที่สามารถควบคุมการกระทำให้เกิดความสำเร็จตามความมุ่งหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงตนอยู่บนโลกใบนี้ เพื่อที่ว่าจะทำให้ผู้ที่เจริญอุบาสกธรรมอยู่เสมอใช้ชีวิตอย่างผาสุกได้นั่นเอง ดังนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสติเพราะสติจะทำให้เกิดความไม่ประมาท

ตรงข้ามหากผู้คนดำรงตนอย่างประมาทมัวเมา ไม่น้อมใจเข้ามาศึกษาพระสัทธรรมและฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ย่อมทำให้ขาดความเข้าใจ ไม่ลึกซึ้งในพระธรรมคำสอน ทำให้ไม่เห็นคุณค่า ไม่ก่อให้เกิดศรัทธา ไม่นำมาซึ่งความเคารพ และเมื่อผู้คนไม่ศรัทธา ไม่เคารพสิ่งใด สิ่งนั้นก็หมดความหมายไป แม้สิ่งนั้นจะดีงามแค่ไหนก็ตาม ดังนั้น การเจริญสตินี้เองที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติหรือพุทธบริษัทได้เกิดความเข้าใจถึงแก่นธรรม น้อมนำให้เกิดการเห็นคุณค่าของคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดศรัทธาความเชื่อมั่นอย่างมั่นคงว่าวิถีทางแห่งพุทธธรรม คือ วิถีทางแห่งชีวิต การดำรงชีวิตอย่างมีสติทุกขณะ คือ ชีวิตที่เปี่ยมสุขและเบิกบานอย่างแท้จริง

^{๒๙} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๓๘/๒๕๐., ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๘/๓๔๑.

^{๓๐} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๓๘/๒๕๐., ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๘/๓๔๑.

^{๓๑} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๕๐-๕๔/๒๓., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕๐-๕๔/๔๔.

^{๓๒} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๘๕/๑๐๘., ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๕/๑๓๒.

^{๓๓} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๘/๑๓๕., ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๘/๑๖๖.

นอกจากนี้ การเจริญสติหรือการดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท ยังมีความสำคัญจำเป็น ในฐานะที่ช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้อย่างแท้จริง เพราะว่าความเจริญงอกงาม แห่งพุทธธรรมหรือว่าการหยั่งรากให้ฝังลึกแห่งพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ คือ การหยั่งรากฝังลึกใน จิตใจของมวลมนุษยชน^{๙๔} สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นเพื่อความดำรงมั่น ไม่เสื่อมสูญ ไม่หายไปแห่งสังขาร เหมือนความไม่ประมาทนี้ ความไม่ประมาทย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงมั่น ไม่เสื่อมสูญ ไม่หายไปแห่ง สังขาร^{๙๕}

กล่าวโดยสรุป สติ คือ ความระลึกได้ หมายความว่า เป็นการระลึกได้ก่อนที่ตนจะลงมือ คิด พูด หรือทำสิ่งใดก็ตาม สติมีลักษณะแนบชิดอารมณ์ มีหน้าที่รักษาอารมณ์ สติทำให้สามารถรับรู้ อารมณ์ของตนเองในขณะปัจจุบัน ซึ่งสามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ให้ดำเนินไป ในทางที่ถูกต้องได้ และนอกจากนี้ สติ ก็คือ ความไม่ประมาทนั่นเอง กล่าวคือบุคคลผู้ประกอบด้วยสติ มีสติกำกับอยู่ทุกขณะ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท ผู้ไม่ประมาทย่อมสามารถดำเนินชีวิตของตนเอง ให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม และกฎหมายทางสังคมได้ และสามารถดำเนินตนให้ไม่ต้องอยู่ในอำนาจ ของความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ ซึ่งกล่าวโดยขั้นสูงสุดแล้ว สติคือความไม่ประมาทนั้นส่งผลให้ บรรลุธรรมชั้นสูงคือพระนิพพานได้ในที่สุด จึงควรอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องฝึกเจริญสติให้มีอยู่ในตน อยู่เสมอเพื่อรู้เท่าทันกับสภาวะอารมณ์ของตนและรู้เท่าทันความเป็นไปของโลกในปัจจุบันเพื่อไม่ให้ เกิดความหลงในมายาทั้งหลาย ที่ถูกปรุงแต่งด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยศีลธรรมและกฎหมาย เช่น กรณีปัญหาการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

การเจริญสติก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีสิ่งใดเข้ามากระทบทางตาหูจมูกลิ้นกายใจเป็นกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หน้าที่ของผู้เจริญสติ คือ สำรวมอินทรีย์ระมัดระวังไม่ส่งจิตส่งใจไปกับ สิ่งภายนอก เผื่อระวังไม่ให้เกิดกิเลส โลก โกรธ หลง ไม่ให้เกิดอารมณ์ยินดียินร้ายดูกาย วาจา ใจ ของตนเองแล้วพิจารณาเป็นโยนิโสมนสิการน้อมเข้าไปภายในจิตใจพิจารณาตามเหตุและผลของสิ่ง ที่เกิดขึ้นในอารมณ์จนมองเห็นโทษของกิเลสเกิดหิริโอตตปปะ ละอาย และเกรงกลัวต่อบาป สติจึง เปรียบเหมือนผู้คอยคุมท้ายเรือซึ่งผู้คุมท้ายเรื่อนั้นจะต้องรู้ว่าเรือแล่นไปทางทิศใดเพื่อมิให้ออกนอก ทางส่วนสัมพันธ์ปัญญะเป็นเครื่องคอยเตือนระวังมิให้เรือไปชนกับสิ่งอื่นที่กีดขวาง

ดังนั้น เมื่อรู้จักสติแล้วใช้ให้เป็นสติใช้ได้ในทุกโอกาสที่มีลมหายใจเข้าออกถ้าเรามีสติก็จะ รู้ว่าทุกอย่างเป็นสมมุติชีวิตเราจะกลายเป็นคนที่เป็นเจ้าของชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ และจะตั้งมั่นได้อย่าง มีเสรีภาพ คือ เป็นผู้ที่มีสติหาคำตอบให้กับตนเองทุกครั้งที่มึปัญหาคนมีสติจะมีชัยชนะในทุกเรื่องมีชัย ชนะในทุกขณะที่ตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกได้กลิ่นลิ้นรับรส กายถูกต้องสัมผัส นอกจากนี้แล้วสติและ สัมปชัญญะยังเป็นเครื่องกำกับควบคุมให้บุคคลมีความยับยั้งชั่งใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ คือ คอยควบคุมกำกับไม่ให้ตนตกไปสู่กิเลสตัณหา ไม่ตกไปสู่ความโลภ ความโกรธ ความหลง แม้ขณะ

^{๙๔} พระทรัพย์ชู มหาวีโร, การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของ ดิข นัท ฮันท์, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖.

^{๙๕} อัง.เอกก. (บาลี) ๒๐/๑๑๕/๑๘., อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๑๕/๑๘.

ที่ตนพลังเปลว ก็ยังสามารถดึงตนเองออกจากกิเลสนั้นได้เพราะมีสติ และสัมปชัญญะเป็นเครื่องเตือน และควบคุมกาย วาจา ใจ ไม่ให้จมดิ่งอยู่ในอกุศลจิต ชีวิตจะตั้งมั่นเป็นผู้ฉลาดในการดำรงอยู่ ทำให้ การสืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้เต็มที่เพราะมีความคิดที่เป็นระเบียบและมีใจซึ่งมีพลังเข้มแข็งจึงเป็น การเสริมสร้างปัญญาให้บริบูรณ์ ชำระพฤติกรรมทุกอย่างทั้งกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์เพราะมีสติ จึงไม่เผลอไปเก้อก๊กกลัวบาปอกุศลกรรม ทำให้พฤติกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยปัญญาหรือเหตุผล ที่บริสุทธิ์ ดังคำอุปมาเกี่ยวกับสติดังต่อไปนี้

สติเป็นเหมือนเสาหลักเพราะปักแน่นในอารมณ์ คือ บุคคลผู้มีสติ เมื่อจะไตร่ตรองคิดใน เรื่องใด ใจก็ปักแน่นคิดไตร่ตรองในเรื่องนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่คิดฟุ้งซ่านไปเรื่องอื่นคิดไตร่ตรอง จนเข้าใจแจ่มแจ้งทะลุปรุโปร่ง ท่านจึงเปรียบสติเหมือนเสาหลัก

สติเหมือนนายประตู เหตุเพราะจะทำหน้าที่เหมือนนายประตูคอยเฝ้าดูสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่าน เข้ามากระทบใจทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ตลอดจนเฝ้าดูถึงอารมณ์ที่ใจคิด ถ้าสิ่งใดเกิดขึ้น สติก็จะ ใคร่ครวญทันทีว่าควรปล่อยให้ผ่านไปหรือไม่ หรือควรหยุดไว้ก่อนปรับปรุงแก้ไขให้ดี

สติเหมือนขุนคลัง เหตุเพราะคอยตรวจตราอยู่ทุกเมื่อว่าของที่ได้เข้ามาและใช่ออกไป มีเท่าไร งบประมาณและงบบาปของเราเป็นอย่างไร ตรวจตราไม่ยอมให้ตนเองเป็นหนี้บาป

สติเหมือนหางเสือ เหตุเพราะจะเป็นตัวควบคุมเส้นทางดำเนินชีวิตให้มุ่งตรงไปสู่ ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่หลงไปทำในสิ่งที่ไม่ควร เหมือนคอยระวังไม่ให้เรือไปเกยตื้น นั้นเอง

๒.๓ ผลของสติ

สติทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญาปัญญาที่มีสมาธิเป็นพื้นฐานนั้นมีพลังมาก มีอานิสงส์มากเพราะฉะนั้นควรฝึกสติให้อยู่กับปัจจุบันใจจะต้องอยู่กับเรื่องเฉพาะหน้าที่ต้องทำ จึงจะ เกิดสมาธิแล้ว สมาธินั้นทำให้เกิดปัญญาปัญญาที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันเรียกว่า สัมปชัญญะ ซึ่งธรรมที่สัมพันธ์กับสติ และสัมปชัญญะนั้นก็คือปัญญาความรู้ความรอบรู้ชัดรู้จริงที่นำมาแก้ปัญห าเฉพาะหน้าขณะนั้นได้ ถ้าสติไม่มาปัญญาก็ไม่เกิด ดังนั้น สติกับสัมปชัญญะต้องมาด้วยกันเสมอจึงจะ เกิดประโยชน์สูงสุดได้

สติ คือ ความรู้ทัน ความระลึกได้นึกได้ สำนึกอยู่ไม่เผลอ สัมปชัญญะคือความรู้เท่าทัน ความรู้เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้วคาดว่าผลลัพธ์อะไรจะตามมาคือการมองภาพกว้างมองหน้า และ มองหลังรู้เท่าเอาไว้ป้องกันรู้ทันเอาไว้แก้ไข เมื่อเกิดปัญหาเฉพาะหน้าขึ้นมาไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม สติจะช่วยระดมปัญญาเพื่อแก้ปัญหา

อัปมาทะ คือ ความไม่ประมาท คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือความเพียรที่มีสติ เป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม ได้แก่ การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติ และการกระทำทุกอย่าง รมัตถะหวังตัวไม่ยอมถลาลงไปในทางเสื่อมแต่ไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับ ความดีงาม และความเจริญก้าวหน้าตระหนักในสิ่งที่พึงทำและพึงละเว้นใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่

เมื่อนิพพิทาและวิราคะมีวิมุตติญาณทัสสนะของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยนิพพิทาและวิราคะชื่อว่า มีเหตุสมบูรณ์^{๓๗}

ภิกษุทั้งหลาย ต้นไม้ที่มีกิ่งและใบสมบูรณ์สะกิดเปลือกกระพี้ แม้แก่นของต้นไม้นั้นย่อม ถึงความบริบูรณ์แม้ฉันทใด ภิกษุทั้งหลาย เมื่อสติสัมปชัญญะมี หิริและโอตตปปะของบุคคลผู้สมบูรณ์ ด้วยสัมปชัญญะชื่อว่า มีเหตุสมบูรณ์ เมื่อหิริและโอตตปปะมี อินทรีย์สังวรของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยหิริ และโอตตปปะชื่อว่า มีเหตุสมบูรณ์ ฯลฯ วิมุตติญาณทัสสนะของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยนิพพิทาและ วิราคะชื่อว่า มีเหตุสมบูรณ์ฉันทนั้นเหมือนกัน^{๓๘}

ดังนั้น สติจึงเป็นเครื่องกำหนดให้รู้ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ส่วนสัมปชัญญะจะเป็นตัวตัดสิน ปัญหาเรียกว่าเป็นเครื่องรู้ชัดด้วยปัญญา

๒.๔ ประโยชน์ของสติ

๑. ประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลผู้หมั่นประกอบหรือเจริญให้มากอยู่เป็นนิตยซึ่งสตินั้น ย่อมสามารถควบคุม กาย วาจา และใจของตนเองให้อยู่เหนือทุจริตทั้ง ๓ ประการ คือ กายทุจริต วจีทุจริต และ มโนทุจริต ได้ นอกจากนี้การฝึกอบรมสติให้มีในตนนั้นยังนับได้ว่าเป็นการทำให้ตน ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เพราะสติที่ฝึกดีแล้วเจริญดีแล้วอบรมดีแล้วอย่างซ้ำของคลองแคล้วย่อมเป็น เครื่องควบคุมกำกับกาย วาจา ใจ ของตนให้มุ่งไปในสุจริต ๓ คือ กายสุจริต วจีสุจริต และ มโนสุจริต อยู่เป็นนิตย แม้ในยามที่ตกอยู่ในสภาวะที่มีความขัดข้องทางกาย วาจา ใจ ก็สามารถ กำหนดสติเพื่อตั้งตนเองให้ออกมาจากบาปอกุศลทั้งปวงได้ บุคคลนี้ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท สามารถใช้สติแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของตนเองได้และสามารถคุ้มครองตนเองให้ตั้งอยู่ใน ศีลธรรมได้ เพราะสติชื่อว่าเป็นที่ตั้งให้สมาธิและก่อให้เกิดปัญญา เมื่อมีปัญญาก็สามารถดำเนินชีวิต ได้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ไม่ประพฤติปฏิบัติผิดต่ออาญาบ้านเมือง ชื่อว่า ทำตนให้พ้นทุกข์ได้ เพราะสติเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมหิริและโอตตปปะ ทำให้บุคคลผู้อบรมดีแล้ว เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอกุศลทั้งปวง ย่อมได้ชื่อว่าย่อมไม่ยอมให้ตนกระทำผิดอันเป็นการ ล่วงละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่นทั้งด้านทรัพย์สิน ร่างกาย ชื่อเสียงและจิตใจ

นอกจากนี้ ผู้ประกอบตนด้วยสติและสัมปชัญญะย่อมเป็นผู้มีปัญญาที่ตื่นอยู่เสมอย่อม เป็นผู้ไม่หลงงมงายในอารมณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบ รู้จักคิดวิเคราะห์ใช้ปัญญาพิจารณาก่อนจะลงมือ กระทำสิ่งใด ย่อมเป็นผู้ไม่ประมาทในการตัดสินใจลงมือกระทำการสิ่งใดก็ตาม และย่อมไม่ตกอยู่ในกล ุบายการหลอกลวงของผู้อื่น

๒. ประโยชน์ต่อสังคม บุคคลผู้ประกอบด้วยสติย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาทและ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลนั้นมีหิริและโอตตปปะอยู่ในตัว กล่าวคือ มีความละอายและ ความเกรงกลัวต่อบาปอกุศลที่เกิดจากการกระทำผิด นอกจากนั้นหลักธรรมดังกล่าวยังส่งเสริม ให้บุคคลเป็นผู้มีปัญญา ดังนั้น บุคคลผู้ประกอบด้วยสติจะมีการกำหนดรู้ด้วยปัญญาตลอดว่าสิ่งใดควร ทำและสิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใดเป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลอื่น เขาจะไม่

^{๓๗} อจ.นวก. (ไทย) ๒๓/๘๑/๔๐๕.

^{๓๘} อจ.อภจก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๓๑.

กระทำความผิดทั้งด้านกาย วาจา ใจ ต่อบุคคลอื่น ไม่กระทำล่วงละเมิดศีล ๕ และไม่ล่วงละเมิดข้อกฎหมายบัญญัติของบ้านเมือง ย่อมได้ชื่อทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลอื่นเพราะการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพย์สิน ร่างกาย ชีวิต ชื่อเสียง และจิตใจ

ดังนั้น สติจึงเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ เพราะบุคคลผู้เจริญสติ อยู่เป็นนิตย สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยความไม่ประมาทย่อมจะประสบสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ตรงข้ามบุคคลผู้ดำเนินชีวิตด้วยความประมาท คือ ขาดสติ ย่อมจะทำให้การดำเนินชีวิตประกอบด้วย อกุศลตกอยู่ในกิเลส เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งจะทำให้ประสบความทุกข์ทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า เหตุเพราะสติเป็นการระลึกได้ในการกระทำหรือพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็ทาง กาย วาจา หรือใจ หรือมีการกำหนดรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ๒ อย่าง^{๓๙} คือ

๑) มีลักษณะนึกได้ระลึกได้ คือ การนึกได้ในกุศลธรรมที่ไม่มีโทษ อกุศลธรรมที่มีโทษ

๒) มีลักษณะถือไว้ คือ การเลือกเอาธรรมที่เป็นประโยชน์ และมีอุปการะ แต่ธรรมที่ไม่มีประโยชน์และไม่มีอุปการะ ก็จะไม่ถือไว้หรือคัดออกไป สติคือความไม่ประมาทนั่นเอง สมดังพระพุทธพจน์ว่า สติเป็นธรรมที่ปรารถนาทั้งปวง

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการเจริญสติ

ในทางพระพุทธศาสนานั้นถือว่า สิ่งทั้งหลายบรรดามีในโลกนี้ล้วนเสกสร้างมาจากจิตสูงที่สุดหรือต่ำที่สุดก็คือจิต สุขที่สุดหรือทุกข์ที่สุดก็อยู่ที่จิต ความโกรธ ความเกลียด ความกลัวทั้งหลาย ล้วนเกิดมาจากจิตและบ่อเกิดหรือต้นธารของความสุขที่แท้และความรักที่ยิ่งใหญ่ก็อยู่ที่จิตเช่นเดียวกัน ดังนั้น การควบคุมจิตหรือการฝึกฝนอบรมจิตจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของมวลมนุษย^{๔๐} เพราะหากฝึกฝนอบรมจิตให้ดี ให้เป็นปกติผ่องใสบริสุทธิ์ได้แล้ว ย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และสันติภาพของโลก หัวใจหลักแห่งคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จึงมีอยู่ว่า ให้ละเว้นจากการทำบาปทั้งปวง หมั่นทำกุศลให้ถึงพร้อม และที่สำคัญคือการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย^{๔๑} ซึ่งคำสอนข้อที่หนึ่งและข้อที่สองนั้นเป็นคำสอนหลักที่มีปรากฏอยู่ในทุกศาสนา แต่ข้อที่สาม คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจให้ผ่องแผ้วบริสุทธิ์เป็นจิตที่อิสระหลุดพ้นจากความทุกข์ กล่าวคือพระนิพพานนั้นมีปรากฏอยู่เฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น^{๔๒}

สำหรับวิธีการหรือแนวทางในการฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตไปสู่ความผ่องแผ้วบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส นั้น ก็คือ การฝึกเจริญสติ และแนวทางหรือวิธีการแห่งการเจริญสติเพื่อกำจัดกิเลส

^{๓๙} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๒๓๔/๑๐๒., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๒๓๔/๑๗๔.

^{๔๐} ทะไลลามะ, เบิกบานในชีวิตและตายอย่างสันติ, อ้างใน พระทรัพย์ชู ฐานวีโร, “การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของ ดิข นัท ฮันท์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๔๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐., ที.ม. (บาลี) ๑๐/๙๐/๔๓.

^{๔๒} พระทรัพย์ชู ฐานวีโร, “การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของ ดิข นัท ฮันท์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

ทั้งหลาย เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง และนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้นั้น ก็คือ การเจริญสติตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งสมดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า

เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สุตตานํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมตฺกุกมายํ ทุกฺขโทมนสฺसानํ
อตฺตงคฺมายํ ญาเยสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายํ, ยทฺทํ จตฺตารโ สติปัฏฺฐานา^{๔๓}

แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและ
ปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุลุยาธธรรม เพื่อทำให้แจ้งพระนิพพาน ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน
๔ คือ พิจารณาเห็นกาย เวทนา จิต ธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา
และโทมนัสในโลกได้^{๔๔}

๒.๖ ความสำคัญของการเจริญสติ

สตินั้นถือว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในที่ทุกสถานและในการณ์ทุกเมื่อเพราะสติเป็นหลักธรรม
สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ความไม่ประมาทเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการ
ดำรงชีวิต เพราะเป็นตัวคอยควบคุมยับยั้งป้องกันไม่ให้หลงไปในทุจริต ๓ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต
และมโนทุจริต รวมทั้งเป็นเครื่องคอยควบคุมไม่ให้ตกอยู่ในความโลภ ความโกรธ และความหลง สติ
และความไม่ประมาท จึงเป็นหลักธรรมที่เกื้ออย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตไม่ให้ตกอยู่ในกิเลสและมายา
แห่งโลก เป็นหลักธรรมที่เลิศสำหรับดำเนินชีวิต ดังพระพุทธพจน์ว่า^{๔๕} ภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์
ที่เหยียบไปบนแผ่นดินทั้งหมด ย่อมรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างขาวโลกกว่า เลิศกว่ารอยเท้า
เหล่านั้น เพราะเป็นรอยเท้าใหญ่ แม้ฉันทิ กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันทินั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาท
เป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่า เลิศกว่าคุณธรรมเหล่านั้น

การเจริญสติหรือการกระทำให้มากซึ่งการฝึกสติ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดสมาธิ
และส่งผลให้เกิดปัญญาอันจะสามารถทำให้มีความรู้ตามความเป็นจริงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
สามารถสร้างเสริมจิตใจให้เข้มแข็งไม่ตกอยู่ในกิเลสต่าง ๆ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่เลิศในการ
ดำรงชีวิตแล้วยังสามารถส่งผลให้บรรลุธรรมในขั้นสูงได้ด้วย สติจึงได้ชื่อว่าเป็นคุณธรรมที่มนุษย์ควรมี
ไว้กำกับตนอยู่เสมอและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตบนโลกนี้ ดังพระพุทธพจน์ว่า “สติ
เป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลก”^{๔๖} “บุคคลผู้มีสติย่อมได้รับความสุข บุคคลผู้มีสติมีความเจริญทุกเมื่อ”^{๔๗}
“สติจำต้องประสงค์ในที่ทุกสถาน”^{๔๘} นอกจากนี้พระพุทธองค์ยังได้ตรัสว่า สติเป็นตัวนำให้เกิด
อริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นมรรคกล่าวคือแนวทางดำเนินไปสู่การดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง และเป็น
แนวทางสำหรับดำเนินไปสู่พระนิพพานว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสง
อรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉันทิ อัมปมาทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทก็เป็นตัวนำ

^{๔๓} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘.

^{๔๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๓๖๗/๒๑๐.

^{๔๕} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๔๐/๔๐-๔๑., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๔๐/๗๕.

^{๔๖} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๘๐/๕๑, ส.ส., (ไทย) ๑๕/๘๐/๘๕.

^{๔๗} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๓๘/๒๕๐., ส.ส., (ไทย) ๑๕/๒๓๘/๓๔๑.

^{๔๘} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๒๓๔/๑๐๒., ส.ม., (ไทย) ๑๙/๒๓๔/๑๗๔.

เป็นบุญนิमितเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉะนั้น”^{๔๙} แม้ในมหาปริณีพพานสูตรพระพุทธองค์ก็ยังตรัสถึงความสำคัญของความไม่ประมาทมันเป็นธรรมที่สืบเนื่องกับสติไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”

กล่าวโดยสรุป สติมีความสำคัญต่อการควบคุมความการกระทำไม่ให้เกิดความประมาทในการตัดสินใจคิด พูด และทำสิ่งใดควรจะต้องมีสติคอยกำกับอยู่เสมอ เพื่อมิให้เกิดความพลั้งเผลอ อันจะนำมาซึ่งความผิดพลาดในการตัดสินใจจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สติเป็นธรรมที่สืบเนื่องกันกับความไม่ประมาท ผู้มีสติคือผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตในการตัดสินใจเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องเพราะสติจะมีตัวปัญญาคอยควบคุมให้พิจารณาเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่ทำการใดด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง

๒.๖.๑ การเจริญสติตามหลักสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

หลักการเจริญสติในทางพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ การเจริญสมถกรรมฐาน การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน และการเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติเพื่ออบรมจิต บริหารและพัฒนาจิตไปสู่ความรู้แจ้งสภาวะธรรมตามความเป็นจริงโดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ๓ วิธี การ คือ

๑. การเจริญสติตามหลักสมถกรรมฐาน

ในพระไตรปิฎกได้ให้ความหมายของสมถะไว้ว่า^{๕๐} “สมถะที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น เป็นใจ ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่น ความไม่ซัดส่าย ความไม่ฟุ้งซ่าน ความที่จิตไม่ซัดส่าย สมถะ สมาธิบริษั สมာธิพละ สัมมาสมาธิ ในสมัยนั้น นี้ชื่อว่า สมถะ

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า หลักการของสมถะ คือ กำหนดใจไว้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรียกว่าอารมณ์ให้แน่วแน่จนจิตน้อมตั้งอยู่ในสิ่งนั้นสิ่งเดียว^{๕๑}

สำหรับธรรมที่เป็นอารมณ์ของสมถะหรือธรรมอันเป็นที่ตั้งที่เกิดของการเจริญสมถกรรมฐานนั้น ท่านพระอุปติสสเถระ^{๕๒} ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์วิมุตติมรรคโดยแบบอารมณ์ของสมถกรรมฐานไว้ ๓๘ ประการ คือ

- (๑) กสิณ ๑๐
- (๒) อสุภะ ๑๐
- (๓) อนุสสติ ๑๐
- (๔) อัปปมัญญา (พรหมวิหาร) ๔

^{๔๙} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๕๐-๕๔/๒๓., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕๐-๕๔/๔๔.

^{๕๐} อภิ.สจ. (บาลี) ๓๔/๕๔/๓๐., อภิ.สจ. (ไทย) ๓๔/๕๔/๓๖.

^{๕๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยายความ**, หน้า ๓๐๕.

^{๕๒} พระอุปติสสเถระ, **วิมุตติมรรค** (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของพระเฮฮารา พระโสมเถระและพระเขมินทเถระ), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๓.

- (๕) อาหารปฏิภูมิลัญญา ๑
- (๖) จตุธาตวิภูฐาน ๑
- (๗) อากิญจัญญายตนะ ๑
- (๘) เนวสัญญานาสัญญายตนะ ๑

ส่วนในคัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ได้จำแนกอารมณ์ของสมถกรรมฐานไว้ทั้งหมด ๔๐ ประการ โดยได้เพิ่มอากาสนัญญายตนะ ๑ และ วิญญาณัญญายตนะ ๑ เข้าไปด้วย

กล่าวโดยสรุป สมถะ หมายถึง ความสงบ หรือความตั้งมั่นแห่งจิต หลักหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบทางจิต หรือการทำจิตให้สงบเป็นสมาธิ ซึ่งการเจริญสมถกรรมฐานก็เพื่อให้จิตตั้งมั่นเกิดความสงบปราศจากนิวรณ์ โดยมีวิธีการ คือ กำหนดธรรมที่เป็นอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งใน ๓๘ ประการ หรือ ๔๐ ประการเป็นอารมณ์เพื่อให้จิตแน่วแน่ตั้งมั่นจนเกิดเป็นสมาธิ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การเจริญสมถกรรมฐาน เป็นกระบวนการที่สามารถช่วยในการฝึกอบรมและพัฒนาจิตให้เกิดความสงบปราศจากกิเลส ทำให้รู้เท่าทันสภาวะธรรมต่าง ๆ ตามความเป็นจริง การรู้เท่าทันอารมณ์ทั้งที่ชอบใจและไม่ชอบใจจะทำให้สามารถข่มจิตมิให้ยินดียินร้ายได้ ซึ่งจะช่วยให้มีสติรอบคอบและไม่ประมาทในการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นผลให้มีสติที่มั่นคงแน่วแน่และทำให้เกิดปัญญาพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามากระทำอย่างพิถีพิถันโดยไม่ด่วนตัดสินใจกระทำสิ่งใดลงไปด้วยความไม่มีสติ ขาดปัญญา กล่าวคือไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาทนั่นเอง

๒. การเจริญสติตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน

วิปัสสนา แปลว่า การเห็นแจ้ง หรือวิธีทำให้เกิดการเห็นแจ้ง รู้แจ้ง เห็นจริง หมายความว่า การฝึกฝนอบรมจิตให้มีปัญญาเกิดความเห็นแจ้งรู้ชัดในสิ่งทั้งหลายตรงต่อสภาวะของมัน คือ ให้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตรงตามความเป็นจริง^{๕๓}

ในพระอภิธรรมปิฎกได้อธิบายความหมายของวิปัสสนาไว้ว่า วิปัสสนาที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น เป็นไฉน ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด การวิจัย ความเลือกสรร ความวิจัยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น ความใคร่ครวญ ปัญญาจุดแผ่นดิน ปัญญาเป็นเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเป็นเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี แสงสว่างคือปัญญา ความไม่หลงงมงาย สัมมาทิฐิ ในสมัยนั้นนี้ชื่อว่า วิปัสสนา^{๕๔}

นอกจากนี้ พระอานนท์เถระได้กล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานไว้ว่า ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เมื่อเธอเจริญวิปัสสนาอันมีสมณำหน้า มรรคย่อมเกิด เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรค เมื่อเธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป เมื่อเธอเจริญสมถะอันมีวิปัสสนานำหน้าอยู่ ย่อมละสังโยชน์

^{๕๓} พระมหาไสว ภาณวีโร, **คู่มือวิปัสสนาจารย์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเสียง, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕.

^{๕๔} อภ.สง. (บาลี) ๓๔/๕๕/๓๐., อภ.สง. (ไทย) ๓๔/๕๕/๓๖-๓๗.

ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป เมื่อเธอเจริญสมณะและวิปัสสนาควบคู่กันย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป^{๕๕}

กล่าวโดยสรุป การเจริญสมณธรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนา ก็เพื่อให้เกิดฉานหรือการสร้างสมาธิอันจะเป็นบาทหรือพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาต่อไป ส่วนวิปัสสนาธรรมฐานเป็นหลักการสำหรับดำเนินไปสู่จุดหมายอันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ การมีปัญญาแทงตลอดธรรมเพื่อการบรรลุพระนิพพาน คือ การหลุดพ้นโดยสิ้นเชิงจากกิเลสทั้งหลายหรือการดับทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง วิปัสสนาจึงเป็นสาระสำคัญเพื่อการตรัสรู้

๒.๖.๒ การเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔

๑. ความหมายของสติปัฏฐาน ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ ได้ให้ความหมายของสติปัฏฐานไว้ว่า สติ แปลว่า ธรรมชาติเครื่องระลึกหรือความเอาใจใส่ ไม่ประมาท ไม่เผลอ กำหนดรู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ปิฏฐฐาน แปลว่า ที่ตั้ง หรือที่กำหนด ดังนั้น สติปัฏฐาน จึงแปลว่า ที่ตั้งอยู่ของสติ โดยนัยคือ การมีสติกำกับอยู่เสมอ โดยหลักการคือการตั้งสติ หรือใช้สติกำหนดรู้ในฐานทั้ง ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ให้รู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่า สักแต่ว่าเป็นสิ่งนั้น ๆ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา^{๕๖}

อุ ปณชิตาภิวังสะ พระวิปัสสนาจารย์แห่งสหภาพเมียนมา ได้ให้ความหมายของสติปัฏฐานไว้ว่า สติปัฏฐานเป็นคำผสมมาจากภาษาบาลี ๒ คำ คือ สติ และ ปิฏฐฐาน หรือ สติ-ป(ภู)-ฐาน ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า สัสรติ แปลว่า การจำ แต่เมื่อก้าวโดยนัยของจิตเจตสิก สติ หมายถึง การระลึกได้ในอารมณ์ การจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน การระลึกรู้ ความตื่นตัวทั่วพร้อม และความใส่ใจ ไม่ประมาท ปิฏฐฐาน แปลว่าการสร้างขึ้น การนำมาใช้ การทำให้ปรากฏขึ้น และตั้งอยู่อย่างแนบแน่นมั่นคง เมื่อรวมทั้งสองคำเข้าด้วยกันแล้วจึงสำเร็จรูปเป็น สติปัฏฐาน หมายถึง การทำให้สติเกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างแนบแน่น มั่นคง และแนบสนิทกับอารมณ์ที่กำลังกำหนดอยู่^{๕๗}

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) ได้ให้ความหมายของสติปัฏฐานไว้ว่า สติปัฏฐาน มาจาก สติ คือ การระลึกรู้ ปิฏฐฐาน คือ เข้าไปตั้งไว้ สติปัฏฐาน จึงหมายถึง การระลึกรู้ที่เข้าไปตั้งไว้ในกองรูป(กาย) เวทนา จิต และสภาวะธรรม อีกนัยหนึ่ง หมายถึง การระลึกรู้อย่างมั่นคงในกาย เวทนา จิต และสภาวะธรรม^{๕๘}

^{๕๕} คุรยลละเอียดใน อัง.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๑๗๐/๑๗๙., อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๗๐/๒๓๗-๒๓๘.

^{๕๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, หน้า ๘๐๔.

^{๕๗} พระมหาไสว ญาณวีโร, **คู่มือวิปัสสนาจารย์**, หน้า ๔๙-๕๐.

^{๕๘} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), **มหาสติปัฏฐานสูตร**, แปลโดย พระคันธสาราภิวังค์, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔.

คำว่า สติปัฏฐาน แยกเป็น สติ กับ ปุฏฐาน สติ คือ การระลึกรู้ ปุฏฐาน คือ เข้าไปตั้งไว้ สติปัฏฐาน แปลว่า การตั้งสติ^{๕๙} อรรถกถาและฎีกาของมหาสติปัฏฐานสูตรกล่าวไว้ว่า ปุฏฐาน แปลว่า “เข้าไปตั้งไว้” หรือ “ตั้งไว้มั่น” สติปัฏฐาน แปลว่า สติที่เข้าไปตั้งไว้ หรือ สติที่ตั้งไว้มั่น^{๖๐}

อีกนัยหนึ่ง ปุฏฐาน แปลว่า “สถานะที่พึงตั้งไว้” สติปัฏฐาน แปลว่า สถานะที่พึงตั้งไว้ด้วยสติ หมายถึง การลวงความยินดียินร้าย^{๖๑} อีกนัยหนึ่ง “สติปัฏฐาน” แปลว่า ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติ หมายถึงอารมณ์ของสติ ได้แก่ กาย เวทนา จิต ธรรม^{๖๒} ดังนั้น สติปัฏฐานจึงหมายถึงทางสายเอกเพื่อความหมดจดของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงโศกะและปริเทวะ เพื่อความดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอายุธรรม เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน และในอรรถกถาที่ขนิทายได้กล่าวไว้ว่า สติปัฏฐาน คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งสติ หรือการปฏิบัติมีสติเป็นประธาน^{๖๓}

การเจริญสติปัฏฐานมีองค์ประกอบสำคัญเป็นเครื่องดำเนินไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลแห่งการปฏิบัติ คือ อาตาปี สัมปะชาโน สติมา ในขณะที่โยคีบุคคลกำลังเพียรพยายามตั้งใจกำหนดอย่างจดจ่อ มีความรอบคอบกำหนดสภาวะต่าง ๆ อย่างถึถวนอยู่นั้น เป็นการทำหน้าที่ของอาตาปี คือ วิริยะเจตสิก อารมณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมาในทีใด มีสติกำหนดในที่นั้นโดยไม่คลาดเคลื่อนจากปัจจุบัน อารมณ์ และไม่เผลอหลงลืมสติ เป็นการทำหน้าที่ของสติ คือ สติเจตสิก ในขณะที่สติเจตสิกเกาะอยู่กับปัจจุบันอารมณ์อย่างไม่คลาดเคลื่อน ปฏิเสธไม่ได้ว่าจะไม่มีสมาธิก่อตัวตั้งอยู่ในอารมณ์นั้น สมาธิจึงประกอบพร้อมกับการทำหน้าที่ของสติ^{๖๔}

การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ การใช้สติและปัญญาพิจารณา กำหนดรู้รูป นาม สภาวะธรรมทางกาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริง จนหยั่งรู้ถึงความเปลี่ยนแปลง แปรปรวนไปของสภาวะธรรมทั้งหลายว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลตัวตนเราเขา อนึ่งอาศัยเพียงการฟังธรรมอย่างเดียวไม่กำหนดรูปนามในปัจจุบัน ย่อมไม่สามารถทำวิปัสสนาให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งกล่าวได้ว่า การปฏิบัติวิปัสสนาที่พ้นจากการกำหนดรูปนามหรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่พ้นจากหลักสติปัฏฐาน ๔ ไม่มีเลย

กล่าวโดยสรุป สติปัฏฐาน หมายถึง การระลึกรู้อย่างมั่นคงในกาย เวทนา จิต และ ธรรม หรือธรรมเป็นที่ตั้งแห่งสติ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่าง ๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตาม

^{๕๙} แปลก สนธิรักษ์ ป.๕.๙, **พจนานุกรมบาลี-ไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๖), หน้า ๓๑๘.

^{๖๐} ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๖๘-๖๘., ที.ม.ฎีกา. (บาลี) ๒/๓๕๗-๕๙.

^{๖๑} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), **มหาสติปัฏฐานสูตร**, แปลโดย พระคันธสาราภิวงค์, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔-๒๕.

^{๖๒} ดูรายละเอียดใน พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, หน้า ๑๓๑.

^{๖๓} ดูรายละเอียดใน ที.ม.อ. (บาลี) ๓๖๗ - ๓๖๘. และ ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๑๐๖/๒๕๓.

^{๖๔} พระมหาอำนาจ ขนติโก, “ศึกษาอริยมรรคในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙.

สภาวะที่เกิดขึ้น โดยไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้ายด้วยแห่งอำนาจกิเลส^{๖๕} ดังพระพุทธองค์ได้ตรัสการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐานไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ว่า

เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สตตทาน วิสุทธียา โสกปริเทวานํ สมติกกมมาย ทุกขโทมนสสถานํ อตถกมมาย ฌายสส อธิคมาย นิพพานสส สจฉิกิริยาย, ยทิทํ จตตารโ สติปัฏฐานา.^{๖๖} แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเดียวเพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุลุยาธิธรรม เพื่อให้แจ้งนิพพาน ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน ๔ ประการ^{๖๗}”

๒. ประเภทของการเจริญสติปัฏฐาน

๑) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

หลักปฏิบัติว่าด้วยการพิจารณากำหนดรู้อาการที่ปรากฏทางกาย คือ เอาสติไปตั้งไว้ที่กายในอิริยาบถต่าง ๆ ของตนเอง ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “กายเอ กายานุปัสสี วิหริตี อาตปิ สมปะชาโน สติมา”^{๖๘} แปลว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ”^{๖๙}

๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

พระพุทธองค์ได้ตรัสการเจริญเวทนานุปัสสนาว่า อธิ ภิกขเว ภิกขุ สุขิ วา เวหนิ เวทยมาโน สุขิ เวหนิ เวทยามีติ ปชานาติ. ทุกขิ วา เวหนิ เวทยมาโน ทุกขิ เวหนิ เวทยามีติ ปชานาติ. อทุกขมสุขิ วา เวหนิ เวทยมาโน อทุกขมสุขิ เวหนิ เวทยามีติ ปชานาติ.^{๗๐} แปลว่า “ภิกษุในพระศาสนา นี้ เมื่อเสวยสุข เวทนา ย่อมรู้ชัดว่าเสวยสุขเวทนาอยู่ เมื่อเสวยทุกข์เวทนา ย่อมรู้ชัดว่าเสวยทุกข์เวทนาอยู่ เมื่อเสวยสิ่งที่ไม่ใช่ทุกข์เวทนาและไม่ใช่สุขเวทนา ย่อมรู้ชัดว่าไม่ใช่ทุกข์เวทนาและสุขเวทนา”^{๗๑} การพิจารณาเวทนามี ๓ อย่าง คือ

๒.๑) สุขเวทนา คือ ความรู้สึกทางกาย ได้แก่ ความสบายกาย ความโล่ง เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามกำหนดรู้สุขเวทนาว่า “สบายหนอ” “โล่งหนอ” ตามความเป็นจริงย่อมรู้ชัดว่า มีเพียงสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีเรา ของเรา

๒.๒) ทุกขเวทนา คือ ความรู้สึกเป็นทุกข์ทางกาย ได้แก่ ความเจ็บ ปวด เมื่อย ชา คั้น ร้อน เย็น จุกเสียด เหนื่อย เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามกำหนดรู้ทุกข์เวทนาว่า “เจ็บหนอ” “ปวดหนอ” “เมื่อยหนอ” “ชาหนอ” “คั้นหนอ” “ร้อนหนอ” “เย็นหนอ” “จุกหนอ” “เสียดหนอ”

^{๖๕} พระมหาอำนาจ ขนติโก, “ศึกษาอริยมรรคในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔”, หน้า ๔๘.

^{๖๖} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘.

^{๖๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑.

^{๖๘} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘.

^{๖๙} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑.

^{๗๐} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๘๐/๒๖๕.

^{๗๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๘๐/๓๑๓.

“เหนื่อยหนอ” ตามความเป็นจริงย่อมรู้ชัดว่า มีเพียงสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีเรา ของเรา

๒.๓) อุเบกขาเวทนา คือ ความรู้สึกเป็นกลาง ไม่สุขไม่ทุกข์ เมื่ออุเบกขาเวทนาเกิดขึ้น ก็รู้ ว่าไม่สุขไม่ทุกข์ คือ เฉย ๆ ผู้ปฏิบัติตามกำหนดรู้ “เฉยหนอ”

๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

พระพุทธองค์ตรัสว่า จิตเต จิตตานุปัสสี วิหริตติ อาตปปี สมปะชาโน สติมา วิเนยย โลกเ อภิชฌาโทมนสฺส. มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ ซึ่งหมายถึงสติตั้งมั่นพิจารณาเนื่อง ๆ ซึ่งจิต^{๗๒}

๔) ฌมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

สติตั้งมั่นพิจารณาเนื่อง ๆ ซึ่งธรรม ๕ หมวด คือ นีวรณ ๕ ชั้น ๕ อายุตนะ ๑๒ โภชณงค์ ๗ อริยสัจจ ๔ ดังพระพุทธองค์ตรัสว่า “ฌเมสุ ฌมมานุปัสสี วิหริตติ อาตปปี สมปะชาโน สติมา วิเนยย โลกเ อภิชฌา โทมนสฺส.”^{๗๓} มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ พิจารณาเห็นธรรมในธรรม กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

อานิสงส์ของการเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ ผู้เจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ย่อมบรรลุมรรคผลและนิพพานเป็นพระอรหันต์ผู้ละกิเลสได้โดยสิ้นเชิง สามารถระงับความเศร้าโศก และความคร่ำครวญได้ ดับทุกข์ทางกายและโทมนัสทางใจในภพนี้ เมื่อได้ปรินิพพานแล้วย่อมไม่กลับมาเวียนเกิดเวียนตายในภพใหม่ให้ได้รับความทุกข์และโทมนัสอีก ท่านเป็นผู้บรรลุมรรคญาณ ๔ คือ โสตาปัตติมรรคญาณ สกทาคามิมรรคญาณ อนาคามิมรรคญาณ และอรหันตมรรคญาณ พร้อมทั้งรู้แจ้งพระนิพพานอันเป็นสภาพดับทุกข์ทั้งปวงได้

^{๗๒} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๓๑/๑๐๓., ที.ม.ฎีกา (บาลี) ๒/๑๑๐.

^{๗๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๘๒-๔๓๐/๓๑๖-๓๓๘.

๒.๘ สรุปท้ายบท

สติ หมายถึง ความระลึกได้ เป็นการระลึกได้ก่อนที่ตนจะคิด พูด หรือลงมือทำสิ่งใด การมีสติกำกับอยู่ตลอดเวลาจะช่วยให้บุคคลนั้นคิด พูด ทำ ในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมและเป็นกุศล สติ จะช่วยควบคุมให้รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาก่อนตัดสินใจคิด พูด และกระทำ นอกจากนี้ สติ ยังเป็นช่วยให้ไม่ประมาท หรือเรียกว่า ความไม่ประมาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาส่งเสริม และสรรเสริญว่าเป็นธรรมที่มีคุณอย่างยิ่ง สัมปชัญญะ คือ องค์ธรรมที่ช่วยกำกับให้รู้ตัวว่ากำลังจะคิด พูด หรือทำสิ่งใด กำกับให้รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นกุศลหรืออกุศล ดีหรือไม่ดี มีความเหมาะสมหรือไม่ โดยใช้ปัญญา พินิจพิจารณาจนถึงถ่วงก่อนที่จะลงมือกระทำสิ่งใด สัมปชัญญะจะช่วยให้กรองไตร่ตรองก่อนลงมือกระทำ ทำให้เกิดการยับยั้งชั่งใจ ทำให้ตัดสินใจที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง โดยสติและสัมปชัญญะนั้น เป็นหลักธรรมที่เกื้อหนุนและมีความสัมพันธ์กัน บุคคลผู้ประกอบด้วยสติและสัมปชัญญะและหมั่นเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ อยู่เป็นนิตย์ย่อมเป็นผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เพราะเป็นผู้ประกอบด้วยจิตใจที่แน่วแน่มีสติและสัมปชัญญะคอยควบคุมกำกับไม่ให้พลั้งเผลอ ย่อมจะทำให้ชีวิตมีความราบรื่น ไม่ตกอยู่ในกิเลส เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง สติและสัมปชัญญะจะส่งผลให้เกิดสมาธิเป็นบรรทัดฐานในการพัฒนาจิตเพื่อนำไปสู่การมีปัญญา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง บุคคลอื่น และสังคม

บทที่ ๓

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต” ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในประเด็นสำคัญ ๓ ประเด็น คือ

- ๓.๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต
- ๓.๒ ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต
- ๓.๓ โทษของอินเทอร์เน็ต
- ๓.๔ รูปแบบของการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต
- ๓.๕ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต
- ๓.๖ วิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต
- ๓.๗ ความเสียหายอันเกิดจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต
- ๓.๘ สรุปท้ายบท

๓.๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต

๓.๑.๑ ความหมายของอินเทอร์เน็ต

ความหมายของอินเทอร์เน็ตนั้นได้มีผู้ให้ความหมายเอาไว้ดังนี้ คือ อินเทอร์เน็ต (Internet) หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์นานาชาติที่มีสายตรงต่อไปยังสถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ทั่วโลก ผู้ใช้เครือข่ายนี้สามารถสื่อสารถึงกันได้ทางอีเมล สามารถสืบค้นข้อมูลและสารสนเทศ รวมทั้งคัดลอกแฟ้มข้อมูลและโปรแกรมมาใช้ได้ อย่างไรก็ตาม มีผู้เปรียบเทียบว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเหมือนทางหลวงระหว่างประเทศ แต่แต่ละประเทศจะต้องมีถนนเข้ามาเชื่อมต่อเข้าไปในประเทศ กล่าวคือ จะต้องมีการสร้างเครือข่ายภายในรับช่วงต่ออีกทอดหนึ่ง เช่น เครือข่ายภายในมหาวิทยาลัย องค์กร หรือ เครือข่ายของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต มิฉะนั้นก็จะใช้ไม่ได้ผล

อินเทอร์เน็ต (Internet) มาจากคำว่า Inter Connection Network ซึ่งหมายถึงเครือข่ายของคอมพิวเตอร์ระบบต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน ลักษณะของระบบอินเทอร์เน็ตเป็นเสมือนใยแมงมุมที่ครอบคลุมทั่วโลก ในแต่ละจุดที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตนั้นสามารถสื่อสารกันได้หลายเส้นทางโดยไม่กำหนดตายตัว และไม่จำเป็นต้องไปตามเส้นทางโดยตรง อาจจะไปผ่านจุดอื่น ๆ หรือ เลือกไปเส้นทางอื่นได้หลาย ๆ เส้นทาง^๑

^๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://dusithost.dusit.ac.th/~librarian/it107/C6.htm> [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐].

อินเทอร์เน็ต (Internet) หมายถึง เครือข่ายของคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกเข้าด้วยกันโดยอาศัยเครือข่ายโทรคมนาคมเป็นตัวเชื่อมเครือข่าย ภายใต้มาตรฐานการเชื่อมโยงด้วยโปรโตคอลเดียวกันคือ TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) เพื่อให้คอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในอินเทอร์เน็ตสามารถสื่อสารระหว่างกันได้ นับว่าเป็นเครือข่ายที่กว้างขวางที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากมีผู้นิยมใช้โปรโตคอลอินเทอร์เน็ตจากทั่วโลกมากที่สุด อินเทอร์เน็ตจึงมีรูปแบบคล้ายกับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระบบ WAN แต่มีโครงสร้างการทำงานที่แตกต่างกันมากพอสมควร เนื่องจากระบบ WAN เป็นเครือข่ายที่ถูกสร้างขึ้นโดยองค์กร ๆ เดียวหรือกลุ่มองค์กรเพื่อวัตถุประสงค์ด้านใดด้านหนึ่ง และมีผู้ดูแลระบบที่รับผิดชอบแน่นอน แต่อินเทอร์เน็ตจะเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างคอมพิวเตอร์นับล้านเครื่องแบบไม่ถาวร ขึ้นอยู่กับเวลานั้น ๆ ว่าใครต้องการเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตบ้าง ใครจะติดต่อสื่อสารกับใครก็ได้ จึงทำให้ระบบอินเทอร์เน็ตไม่มีผู้รับผิดชอบหรือดูแลทั้งระบบ

สมใจ บุญศิริ ได้ให้ความหมายของอินเทอร์เน็ตไว้ว่า อินเทอร์เน็ต หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์จำนวนมากเข้าด้วยกัน มีบทบาทสำคัญในยุคข้อมูลข่าวสารปัจจุบันเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการสื่อสารข้อมูล เป็นการเชื่อมโยงระหว่างระบบเครือข่ายจำนวนมากทั่วโลกเข้าด้วยกัน สามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลถึงกันได้โดยสะดวก รวดเร็ว ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด อาจเป็นตัวอักษร หรือข้อความภาพ เสียง ดังนั้น ระยะเวลาจึงไม่เป็นปัญหาในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์อีกต่อไป^๒

ส่วนวิทยา เรื่องพรวิสุทธิ ได้กล่าวว่า อินเทอร์เน็ต คือ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกด้วยระบบสื่อสาร แบบทีซีพี ไอพี เครือข่ายที่เป็นสมาชิกของอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายซึ่งกระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก โดยการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย หรือ Network จำนวนมหาศาลทั่วโลกเข้าด้วยกัน ภายใต้หลักเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะทำให้สามารถเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลถึงกันได้ สะดวก รวดเร็ว ไม่ว่าข้อมูลเหล่านั้นจะอยู่ในรูปแบบใด อาจจะเป็นตัวอักษร ข้อความ หรือเสียง และประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการสื่อสารข้อมูล^๓

นอกจากนั้น กิดานันท์ มะลิทอง ได้กล่าวว่า อินเทอร์เน็ต คือ ระบบของการเชื่อมโยงเครือข่ายงานคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่มากครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการการสื่อสารข้อมูล เช่น การบันทึกเข้าระยะไกล (Remote Login) การถ่ายโอนแฟ้มไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มอภิปราย อินเทอร์เน็ตเป็นวิธีการเชื่อมโยงข่ายงานคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ให้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อการเข้าถึงของแต่ละระบบที่มีส่วนร่วมอยู่

^๒ สมใจ บุญศิริ, อินเทอร์เน็ตนานาสาระแห่งการบริการ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓-๔.

^๓ วิทยา เรื่องพรวิสุทธิ, เรียนอินเทอร์เน็ตผ่านเน็ตเวิร์คเว็บอย่างง่าย, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๓๙), หน้า ๖๐.

^๔ กิดานันท์ มะลิทอง, เทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๒๑.

กล่าวโดยสรุป อินเทอร์เน็ตมีความหมายเกี่ยวข้องกับระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายงานคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมไปทั่วโลกโดยกฎเกณฑ์มาตรฐานเดียวกันเพื่อสนองความสนใจและความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม และสามารถทำให้คนจำนวนมากสื่อสารข้อมูลทั้งในรูปแบบตัวอักษร ข้อความ ภาพและเสียงได้อย่างสะดวก สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกสาขาโดยเฉพาะการนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

๓.๑.๒ ประวัติและความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ.๑๙๖๙ หรือประมาณปี พ.ศ.๒๕๒๑ โดยพัฒนามาจาก อาร์พาเน็ต (ARPAnet) ซึ่งเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายใต้ ความรับผิดชอบของหน่วยงานโครงการวิจัยขั้นสูง (Advanced Research Projects Agency) หรือเรียกชื่อย่อว่า อาร์พา (ARPA) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา จุดประสงค์ของโครงการอาร์พาเน็ตเพื่อสร้างเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่คงความสามารถในการติดต่อสื่อสารถึงกันได้

ในปี พ.ศ.๒๕๑๒ ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานอาร์พาและเรียกชื่อใหม่ว่า ดาร์พา (DARPA : Defense Research Project Agency) ในปี พ.ศ.๒๕๑๘ ดาร์พาได้โอนหน้าที่ดูแลรับผิดชอบอาร์พาเน็ตโดยตรงให้แก่หน่วยสื่อสารของกองทัพ (Defense Communications Agency) หรือ DCA เนื่องจากอาร์พาเน็ตได้แปรสภาพจากเครือข่ายที่ปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริงแล้ว ในปี พ.ศ.๒๕๒๖ อาร์พาเน็ตแบ่งออกเป็น ๒ เครือข่าย คือ เครือข่ายด้านการวิจัยใช้ชื่ออาร์พาเน็ตเหมือนเดิม ส่วนเครือข่ายของกองทัพใช้ชื่อว่า “มิลเน็ต” (MILNET: MILitaryNETwork) ซึ่งใช้การเชื่อมต่อโดยใช้โปรโตคอล TCP/IP (Transmission Control Protocol / Internet Protocol) เป็นครั้งแรกในปี ๒๕๒๘

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๓ อาร์พาเน็ตรองรับเป็น backbone ไม่ไหว จึงได้ยุติบทบาท และเปลี่ยนไปใช้ NFSNET และเครือข่ายอื่นแทน และได้มีการเชื่อมเครือข่ายต่าง ๆ ทำให้เครือข่ายมีขนาดใหญ่มากขึ้นจนกลายเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันนี้

๓.๑.๓ อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มติดต่อกับอินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ.๒๕๓๐ ในลักษณะการใช้บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แบบแลกเปลี่ยนถุงเมล์เป็นครั้งแรก โดยเริ่มที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (Prince of Songkla University) และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียหรือสถาบันเอไอที (AIT) ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและออสเตรเลีย (โครงการ IDP) ซึ่งเป็นการติดต่อเชื่อมโยงโดยสายโทรศัพท์ ในปี พ.ศ.๒๕๓๑ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้ยื่นขอที่อยู่อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยได้รับที่อยู่

อินเทอร์เน็ต Sritrang.psu.th ซึ่งนับเป็นที่อยู่อินเทอร์เน็ตแห่งแรกของประเทศไทย และต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๔ บริษัท DEC (Thailand) จำกัด ได้ดำเนินการขอที่อยู่อินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ประโยชน์ภายในของบริษัทโดยได้รับที่อยู่อินเทอร์เน็ตเป็น dect.co.th โดยที่คำ “th” เป็นส่วนที่เรียกว่า โดเมน (Domain) ซึ่งเป็นส่วนที่แสดงโซนของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยโดยย่อมาจากคำว่า Thailand

กล่าวได้ว่าการใช้งานอินเทอร์เน็ตชนิดเต็มรูปแบบตลอด ๒๔ ชั่วโมง ในประเทศไทย เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อเดือน กรกฎาคม ปี พ.ศ.๒๕๓๕ โดยสถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยได้เช่าวงจรรีเลย์ความเร็ว ๙๖๐๐ บิตต่อวินาที จากการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพื่อ เชื่อมเข้าสู่อินเทอร์เน็ตที่บริษัทยูเน็ตเทคโนโลยี (UNET Technologies) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปีเดียวกัน ได้มีหน่วยงานที่เชื่อมต่อแบบออนไลน์กับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยหลายแห่งด้วยกัน ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ โดยเรียกเครือข่ายนี้ว่าเครือข่าย “ไทยเน็ต” (THAnet) ซึ่งนับเป็นเครือข่ายที่มี “เกตเวย์” (Gateway) หรือประตูสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นแห่งแรกของ ประเทศไทย (ปัจจุบันเครือข่ายไทยเน็ตประกอบด้วยสถาบันการศึกษา ๔ แห่งเท่านั้น ส่วนใหญ่ย้าย การเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตโดยผ่านเนคเทค (NECTEC) หรือศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ คอมพิวเตอร์แห่งชาติ)

ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ เช่นกัน เป็นปีเริ่มต้นของการจัดตั้งกลุ่มจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อ การศึกษาและวิจัยโดยมีชื่อว่า “เอ็นดับเบิลยูจี” (NWG : NECTEC E-mail Working Group) โดยการ ดูแลของเนคเทค และได้ทำการจัดตั้งเครือข่ายชื่อว่า “ไทยสาร” (ThaiSam: Thai Social/Scientific Academic and Research Network) เพื่อใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างกัน โดยเริ่มแรกประกอบด้วยสถาบันการศึกษา ๘ แห่ง ปัจจุบันเครือข่ายไทยสารเชื่อมโยงกับ สถาบันมากกว่า ๓๐ แห่งทั่วประเทศทั้งสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐ^๕

๓.๑.๔ เครือข่ายสังคมออนไลน์

๑) ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกัน เพื่อสร้าง เครือข่ายในการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่มุ่งเน้นในการสร้างและสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่าย หรือความสัมพันธ์ทางสังคม ในกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือมีกิจกรรมร่วมกัน บริการเครือข่ายสังคม ออนไลน์จะให้บริการผ่านหน้าเว็บ และให้มีการตอบโต้กันระหว่างผู้ใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต

๒) ความเป็นมาของเครือข่ายสังคมออนไลน์

การเกิดขึ้นและเติบโตของเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้มาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตจากเว็บ ๑.๐ (เว็บเนื้อหา) มาสู่เว็บ ๒.๐ (เว็บเชิงสังคม) ซึ่งจุดเด่นของเว็บ ๒.๐ คือ การที่ ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตได้เอง โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นทีมงานหรือผู้ดูแลเว็บไซต์ ซึ่ง เรียกว่า User Generate Content ข้อดีของการที่ผู้ใช้เข้ามาสร้างเนื้อหาได้เอง ทำให้มีการผลิต เนื้อหาเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลายของมุมมองความคิด เพราะจากเดิมผู้ดูแลจะเป็น คนคิดและหาเนื้อหามาลงแต่เพียงกลุ่มเดียว

^๕ natcha Chaleerst, **ความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (INTERNET) บทที่ ๑.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://mynewblogaddress1.blogspot.com/2014/12/blog-post.html> [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐].

๓) ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ให้บริการตามเว็บไซต์สามารถแบ่งขอบเขตตามการใช้งาน โดยดูที่วัตถุประสงค์หลักของการเข้าใช้งาน และคุณลักษณะของเว็บไซต์ที่มีร่วมกัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งานมีเป้าหมายในการใช้งานไปในทางเดียวกัน มีการแบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ออกตามวัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งาน ได้ ๗ ประเภท คือ

๑. สร้างและประกาศตัวตน (Identity Network)
๒. สร้างและประกาศผลงาน (Creative Network)
๓. ความชอบในสิ่งเดียวกัน (Passion Network)
๔. เวทีทำงานร่วมกัน (Collaboration Network)
๕. ประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality)
๖. เครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพ (Professional Network)
๗. เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ (Peer to Peer: PP)

๔) การให้บริการของเครือข่ายสังคมออนไลน์

๑. เป็นรูปแบบของเว็บไซต์ในการสร้างเครือข่ายสังคม สำหรับผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต
๒. ผู้ใช้บริการเขียนและอธิบายความสนใจและกิจการที่ได้ทำ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
๓. เชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่น กระทั่งกลายเป็นสังคมในเครือข่าย เรียกว่า "เครือข่ายสังคม"
๔. บริการเครือข่ายสังคมมักจะประกอบไปด้วย แชนแนล ส่งข้อความ - อีเมลล์ วิดีโอ เพลง อัฟโฟลด์รูป บล็อก ไลน์ เป็นต้น

๕) ตัวอย่างเว็บไซต์ที่มีบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

Facebook มีลักษณะเด่นโดยการให้ผู้ใช้โพสต์ข้อความสั้นๆ ผ่านเว็บผู้ให้บริการ และสามารถกำหนดให้ส่งข้อความนั้น ๆ ไปยังโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้

YouTube เป็นสังคมสำหรับผู้ใช้ที่ต้องการแสดงออกและนำเสนอผลงานของตนเอง สามารถแสดงผลงานได้จากทั่วทุกมุมโลก จึงมีเว็บไซต์ที่ให้บริการพื้นที่เสมือนเป็นแกลเลอรี (Gallery) ที่ใช้จัดโชว์ผลงานของตัวเองไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ รูปภาพ เพลง อีกทั้งยังมีจุดประสงค์หลักเพื่อแชร์เนื้อหาระหว่างผู้ใช้เว็บที่ใช้ฝากหรือแบ่งปัน โดยใช้วิธีเดียวกันแบบเว็บฝากภาพ แต่เว็บนี้เน้นเฉพาะไฟล์ที่เป็นมัลติมีเดีย

Skype เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์แห่งการเชื่อมต่อกันระหว่างเครื่องผู้ใช้ด้วยกันเองโดยตรง จึงทำให้เกิดการสื่อสารหรือแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และตรงถึงผู้ใช้ทันที

Linked in เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการทำงาน โดยจะเป็นการนำประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในการเผยแพร่ประวัติผลงานของตนเอง และสร้างเครือข่ายเข้ากับ

ผู้อื่น นอกจากนี้บริษัทที่ต้องการคนมาร่วมงาน สามารถเข้ามาหาจากประวัติของผู้ใช้ที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ได้

Blog บล็อก บล็อกเป็นโปรแกรมประยุกต์บนเว็บที่ใช้เก็บบันทึกเรื่องราว หรือเนื้อหาที่เขียนไว้โดยเจ้าของ เขียนแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ โดยทั่วไปจะมีผู้ที่ทำหน้าที่หลักที่เรียกว่า “Blogger” เขียนบันทึกหรือเล่าเหตุการณ์ที่อยากให้คนอื่นอ่านได้รับรู้ หรือเป็นการเสนอมุมมอง และแนวความคิดของตนเองใส่เข้าไปในบล็อกนั้น

Line ไลน์ เป็นแอปพลิเคชัน (Application) ที่ใช้สำหรับสนทนาติดต่อสื่อสาร รวมถึงสามารถการโพสต์ภาพกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ใช้ได้ รวมถึงการตั้งกลุ่มเพื่อสนทนาติดต่อสื่อสารหรือรับข้อมูลระหว่างกลุ่ม ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในกลุ่มบุคคลทั่วไปและกลุ่มที่ใช้ในหน่วยงาน องค์กร หรือสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้ยังสามารถสนทนาดูรูปหรือวิดีโอคอล คือ ระบบที่ทำให้ผู้ใช้สามารถมองเห็นบุคคลที่ตนสนทนาได้ด้วย ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายและเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก^๖

๓.๒ ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต

๑) ด้านการศึกษา

สามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลด้านการบันเทิง ด้านการแพทย์ และอื่น ๆ ที่น่าสนใจระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะทำหน้าที่เสมือนเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยสามารถใช้อินเทอร์เน็ตติดต่อกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อค้นหาข้อมูลที่กำลังศึกษาอยู่ได้ทั้งข้อมูลที่เป็นข้อความเสียงหรือภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ เป็นต้น

๒) การซื้อขายสินค้าและบริการ(E-Commerce = Electronic Commerce)

ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจทางธุรกิจ สามารถซื้อขายสินค้าผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้ที่เป็นบริษัทหรือองค์กรต่าง ๆ ก็สามารถเปิดให้บริการและสนับสนุนลูกค้าของตน ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ เช่น การให้คำแนะนำสอบถามปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ลูกค้า แจกจ่ายตัว โปรแกรมทดลองใช้ (Shareware) หรือโปรแกรมแจกฟรี (Freeware) เป็นต้น

๓) ด้านการบันเทิง (Entertain)

การพักผ่อนหย่อนใจ สันทนาการ เช่น การค้นหาวารสารต่าง ๆ ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เรียกว่า Magazine Online รวมทั้งหนังสือพิมพ์และ ข่าวสารอื่น ๆ โดยมีภาพประกอบที่จอคอมพิวเตอร์เหมือนกับวารสารตามร้านหนังสือทั่ว ๆ ไป สามารถฟังวิทยุผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ สามารถดึงข้อมูล(Download) ภาพยนตร์ตัวอย่างทั้งภาพยนตร์ใหม่ และเก่ามาดูได้

ระบบไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic mail=E-mail) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail เป็นการส่งจดหมายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยผู้ส่งสามารถส่งข้อความไปยังที่อยู่ของ

^๖ Natcha Chaleerst, ความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (INTERNET) บทที่ ๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://mynewblogaddress1.blogspot.com/2014/12/blog-post.html> [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐].

ผู้รับ ในรูปแบบของอีเมล เมื่อผู้ส่งเขียนจดหมาย แล้วส่งไปยังผู้รับ ผู้รับจะได้รับจดหมายภายในเวลาไม่กี่วินาที แม้จะอยู่ห่างกันคนละซีกโลกก็ตาม นอกจากนี้ยังสามารถส่งแฟ้มข้อมูลหรือไฟล์แนบไปกับอีเมลได้ด้วย

๔) การขอเข้าระบบจากระยะไกลหรือเทลเน็ต (Telnet)

เป็นบริการอินเทอร์เน็ตในรูปแบบหนึ่งโดยที่เราสามารถเข้าไปใช้งานคอมพิวเตอร์อีกเครื่องหนึ่งที่อยู่ระยะไกลได้ด้วยตนเอง เช่น ถ้าเราอยู่ที่โรงเรียนทำงานโดยใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนแล้วกลับไปที่บ้าน เรามีคอมพิวเตอร์ที่บ้านและต่ออินเทอร์เน็ตไว้เราสามารถเรียกข้อมูลจากที่ โรงเรียนมาทำที่บ้านได้ เสมือนกับเราทำงานที่โรงเรียนนั่นเอง

๕) การโอนถ่ายข้อมูล (File Transfer Protocol หรือ FTP)

เป็นบริการอีกรูปแบบหนึ่งของระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถค้นหาและเรียกข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาเก็บไว้ในเครื่องของคอมพิวเตอร์ได้ ทั้งข้อมูลประเภทตัวหนังสือรูปภาพและเสียง

๖) การสืบค้นข้อมูล (Gopher, Archie, World wide Web)

หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการค้นหาข่าวสารที่มีอยู่มากมายแล้วช่วยจัดเรียงข้อมูลข่าวสารหัวข้ออย่างมีระบบ เป็นเมนู ทำให้สามารถค้นหาข้อมูลได้ง่ายหรือสะดวกมากยิ่งขึ้น

๗) การแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็น (Usenet)

เป็นการให้บริการแลกเปลี่ยนข่าวสารและแสดงความคิดเห็นที่ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตทั่วโลกสามารถพบปะกัน แสดงความคิดเห็นของตน โดยมีการจัดการผู้ใช้เป็นกลุ่มข่าว หรือนิวกรุป (New group) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นหัวข้อต่าง ๆ เช่น เรื่องการเลี้ยงสัตว์ ต้นไม้ คอมพิวเตอร์และการเมือง เป็นต้น ปัจจุบันมี Usenet มากกว่า ๑๕,๐๐๐ กลุ่ม นับเป็นเวทีขนาดใหญ่ให้ทุกคนจากทั่วโลกแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

๘) การติดต่อสื่อสารด้วยข้อความ (Chat, IRC-Internet Relay chat)

เป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต โดยพิมพ์ข้อความตอบกันซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารที่ได้รับความนิยมมากอีกวิธีหนึ่ง การสนทนากันผ่านอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนเรานั่งอยู่ในห้องสนทนาเดียวกัน ซึ่งแต่ละคนก็พิมพ์ข้อความโต้ตอบกันไปมาได้ในเวลาเดียวกัน แม้จะอยู่คนละประเทศหรือคนละซีกโลกก็ตาม^๗ จากเหตุผลที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์และความสำคัญในรูปแบบ ดังนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว แหล่งรวบรวมข้อมูลแหล่งใหญ่ที่สุดของโลก

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า อินเทอร์เน็ต ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับงานและการดำเนินชีวิตประจำวันในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้งานของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้การติดต่อสื่อสารสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ระบบไอทีทำให้เกิดช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็ว ช่วยในการตัดสินใจและการบริหารงานทั้งระดับบุคคล และองค์กรได้เป็นอย่างดี

^๗ Natcha Chaleerst, ความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (INTERNET) บทที่ ๑. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://mynewblgaddress1.blogspot.com/2014/12/blog-post.html> [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐].

๓.๓ โทษอินเทอร์เน็ต

จุดประสงค์ของการนำระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้นั้นก็เพื่อให้สะดวกในการติดต่อสื่อสารในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์มากที่สุด เป็นการย่อโลกที่กว้างให้แคบลงสำหรับการติดต่อระหว่างกัน และกันทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารรวมถึงการติดต่อธุรกิจต่าง ๆ ระหว่างบุคคลที่อยู่ในระยะไกล แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อมีประโยชน์ก็ย่อมมีสิ่งที่เป็นโทษตามมาด้วยเช่นกันซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเพราะการขาดสติสัมปชัญญะ รวมถึงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีโลกะ โทสะ และโมหะ จึงทำให้ปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ตมีโทษแก่ผู้ใช้ คือ

๓.๓.๑ โทษโดยตรง

โทษโดยตรงของการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นโทษที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการใช้อินเทอร์เน็ต หมายความว่า เป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการใช้อินเทอร์เน็ตนั้น ไม่ใช่โทษที่เป็นผลจากการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความผิด เช่น กรณีการหลอกลวงผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) โรคเสพติดอินเทอร์เน็ต (Webaholic)

อินเทอร์เน็ตถือว่าเป็นพื้นที่ขนาดกว้างซึ่งบรรจุเรื่องราวต่าง ๆ ของทั่วทุกมุมโลก เช่น การศึกษา ความรู้ เกมส์ การสนทนา ความบันเทิง การท่องเที่ยว ข้อมูลที่แสดงออกผ่านภาพ เสียง วิดีโอ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ที่สามารถเข้าไปเสพได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งด้วยปัจจัยที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเสพติดการใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งทำให้เกิดผลเสียต่าง ๆ ตามมา เช่น ผลเสียต่อการเรียน ผลเสียต่อหน้าที่การงาน ผลเสียต่อร่างกาย มีผลกระทบต่อ อาชีพ รวมถึงความสัมพันธ์ต่อครอบครัว สุขภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของบุคคลผู้นั้น ถึงแม้ว่าการวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า การติดเทคโนโลยี อย่างเช่น การติดเล่นเกมส์ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับเพศชาย แต่ผลลัพธ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ติดอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วัยกลางคนและไม่มียานพาหนะ ซึ่งอาการเสพติดอินเทอร์เน็ตนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

- รู้สึกหมกมุ่นกับอินเทอร์เน็ต แม้ในเวลาที่ไม่ได้ต่อกับอินเทอร์เน็ต
- มีความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานขึ้น
- ไม่สามารถควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตได้
- รู้สึกหงุดหงิดเมื่อต้องใช้อินเทอร์เน็ตน้อยลงหรือหยุดใช้
- ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นวิธีในการหลีกเลี่ยงปัญหาหรือคิดว่าการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้

ตนเองรู้สึกดีขึ้น

- หลอกคนในครอบครัวหรือเพื่อนเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตของตนเอง
- มีอาการผิดปกติ เช่น หดหู่ กระวนกระวายใจเมื่อเลิกใช้อินเทอร์เน็ต โดยมักจะใช้เวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตนานกว่าที่ตัวเองได้ตั้งใจไว้

๒) ไวรัสจากอินเทอร์เน็ต

สังคมออนไลน์ (Social Network) ถือว่าเป็นพื้นที่เปิดกว้างและมีขนาดใหญ่สำหรับการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายผ่านเว็บไซต์ซึ่งมีอยู่มากมายบนอินเทอร์เน็ตได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามในสังคมออนไลน์ก็มีผู้ที่ไม่ประสงค์สร้างไวรัสขึ้นมาเพื่อทำการโจมตีทำลายระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งแฝงตัวอยู่ในเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งเมื่อคอมพิวเตอร์ได้รับไวรัสจากอินเทอร์เน็ตหากไม่สามารถกำจัดได้ทันทีก็มีผลกระทบต่อข้อมูลที่ผู้ใช้เก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้ระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ เสียหาย บางกรณีไวรัสถูกสร้างขึ้นเพื่อแฉักข้อมูล หรือเป็นการใช้ไวรัสเพื่อจารกรรมข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก ดังนั้น การใช้อินเทอร์เน็ตจึงต้องมีการป้องกันไวรัสด้วยโปรแกรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกัน แจ้งเตือน ตรวจสอบ และทำลายไวรัส

ภัยจากการท่องเว็บไซต์ ภัยจากการท่องเว็บอันดับ ๑ คือ การโฆษณาหลอกลวงขายสินค้า เช่น ๑. สั่งซื้อสินค้าโดยชำระเงินแล้วแต่ไม่ได้รับสินค้า ๒. เว็บดาวน์โหลด ถ้าดาวน์โหลดโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง อาจทำให้คอมพิวเตอร์ได้ถูกไวรัสโจมตี หรือบางเว็บไซต์เพียงแค่คลิกเข้าไปก็ถูกไวรัสโจมตีแล้ว ๓. เว็บโป๊ อนาจาร ๔. เว็บบอร์ด กระดานถามตอบ อาจมีการโพสต์ข้อความชวนเชื่อหลอกลวงซึ่งอาจเป็นข้อความเท็จเพื่อประสงค์ให้ได้มาซึ่งประโยชน์จากผู้ที่หลงเชื่อ

ภัยจากการเล่นเกมออนไลน์ เกมออนไลน์เป็นเหมือนกับยาเสพติดชนิดหนึ่งที่มีผลกระทบต่อผู้เล่นเป็นอย่างมากหากไม่สามารถจำกัดหรือควบคุมเวลาในการเล่นได้ เพราะเมื่อเล่นแล้วทำให้ไม่อยากหยุดเล่น เพราะต้องการทำคะแนนให้ได้มาก หรือให้ได้ level ที่สูงขึ้น เพื่ออวดหรือเอาชนะผู้อื่น ปัจจุบันเกมออนไลน์มีมากมาย บางเกมส์ส่อไปในทางลามกอนาจาร มีการนำเสนอภาพที่รุนแรง บางเกมส์มีการขายสิ่งของที่อยู่ในเกมส์ หลายคนเคยตกเป็นเหยื่อเพราะโดนหลอกซื้อของที่อยู่ในเกมส์ การเสพติดเกมออนไลน์ย่อมผลทำให้เกิดผลเสียต่าง ๆ สุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมถึงหน้าที่การงานด้วย เป็นต้น

๓.๓.๒ โทษโดยอ้อม

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต เมื่อสังคมออนไลน์เป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่ โดยย่อโลกให้เล็กและแคบลงทำให้การสื่อสารทางไกลมีความรวดเร็ว บุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ตนต้องการได้ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ได้ ทำให้เกิดความคล่องตัวในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สังคมออนไลน์ก็ไม่ได้ต่างจากสังคมมนุษย์ปกติธรรมดาทั่วไปที่มีทั้งคนดีและคนไม่ดี เช่นเดียวกัน สังคมออนไลน์บนอินเทอร์เน็ตที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ความคิด เจตนาธรรมณ์ วัตถุประสงค์ของการใช้อินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันออกไป ย่อมทำให้เกิดอาชญากรอินเทอร์เน็ตขึ้นเพื่อหลอกลวงให้ได้มาซึ่งประโยชน์อันเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการหลอกลวงผ่านเว็บไซต์ เว็บเพจ เฟซบุ๊ก ไลน์ และแอปพลิเคชันอื่น ๆ เพื่อเป็นฐานปฏิบัติการในการกระทำความผิดซึ่งถือเป็นผลโทษโดยอ้อมอันเกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต

ภัยจากการแชท หมายถึง การพูดคุยกันทางอินเทอร์เน็ต เป็นภัยที่พบบ่อยและบ่อยที่สุดซึ่งบางครั้งผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอาจกำลังสนทนากับคนที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากเราอยู่ก็ได้

ถ้าขาดสติไม่ระมัดระวังให้ข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ เลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือนัดเจอกับบุคคลที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต เราอาจตกเป็นเหยื่อของคนเหล่านี้ได้ บุคคลเหล่านี้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อต้องการแสวงหาประโยชน์โดยการหลอกลวงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ขาดสติหลงเชื่อ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ร่างกาย ทรัพย์สินและประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย

๓.๔ รูปแบบของการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้น นับว่าเป็นภัยคุกคามที่เป็นผลทางอ้อมจากการเข้าใช้บริการอินเทอร์เน็ตซึ่งจะถูกชักนำ โน้มน้าว ชักจูง ด้วยการแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือในรูปแบบต่าง ๆ โดยหลอกลให้หลงเชื่อว่าคุณใช้บริการจะได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะค่าตอบแทนที่เป็นเงิน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมรูปแบบของการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต ไว้ดังนี้

๑. การประมูลสินค้าทางอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง (Internet Auction Fraud)

การโฆษณาขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตด้วยวิธีการประมูลสินค้า ผู้ซื้อที่สนใจจะเข้าร่วมการประมูลมักต้องลงทะเบียนเป็นสมาชิกของเว็บไซต์นั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ หลังจากนั้นสมาชิกจะได้รับหมายเลขสมาชิกและรหัสผ่าน (password) ผู้ซื้อจะต้องเสนอราคาซื้อแข่งขันกับผู้ซื้อรายอื่น เมื่อเสร็จสิ้นการประมูลถือว่ามีการทำสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ประมูลและผู้เสนอขาย โดยจะมีการส่งข้อความทางอีเมล (e-mail) แจ้งให้ผู้ซื้อและผู้ขายทราบผลการประมูลและแจ้งรายละเอียดที่จะติดต่อกันได้เพื่อให้ทั้งฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขายติดต่อกันในเรื่องการชำระเงิน และการส่งมอบสินค้า

ลักษณะการหลอกลวง : การประมูลสินค้าทางอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นวิธีการซื้อขายสินค้าที่ได้รับความนิยม และเป็นช่องทางการติดต่อซื้อขายสินค้าที่ สะดวกรวดเร็ว ในรายงานสำรวจที่กล่าวมาแล้วของบางประเทศพบว่า เป็นวิธีการหลอกลวงที่พบมากที่สุดเช่นกัน การหลอกลวงมีหลายรูปแบบ เช่น ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าที่ผู้ซื้อประมูลได้ เพราะไม่มีสินค้าอยู่จริง การหลอกลวงโดยการปั่นราคาซื้อขาย ผู้ขายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ขายจะเข้าเสนอราคาเพื่อประมูลสินค้าของตน เพื่อให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น ทำให้ผู้ซื้อต้องซื้อ สินค้าในราคาที่สูงเกินจริง เป็นต้น

ผู้ซื้อได้ชำระค่าสินค้าให้แก่ผู้ขายแล้ว แต่ยังไม่ได้รับสินค้า หรือได้รับสินค้าที่ชำรุดเสียหาย หรือเป็นสินค้าที่มีลักษณะ ไม่ตรงกับที่มีการเสนอขายแต่แรก ด้านผู้ให้บริการประมูลทางอินเทอร์เน็ตเองก็อาจได้รับความเสียหาย เพราะผู้ใช้บริการ(ผู้ซื้อและผู้ขาย) ไม่ให้ความไว้วางใจและไม่ใช้บริการ

๒. การให้บริการอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง (Internet Service Provide Scams)

ผู้หลอกลวงจะส่งเช็คจำนวนหนึ่ง (เช่นราว ๓.๕ ดอลลาร์สหรัฐฯ) ให้แก่ผู้ใช้บริการ เมื่อมีการเบิกเงินตามเช็คแล้ว ก็ถือว่าผู้บริโภคตกลงที่จะใช้บริการของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider - ISP) ที่ได้รับแจ้ง ในกรณีนี้อาจจะไม่มีค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ และมักเป็นการทำสัญญาให้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีระยะเวลานาน ผู้หลอกลวงจึงใจให้ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการเกิดความสับสนและเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริการนั้น

กล่าวคือเมื่อผู้บริโภคเข้าทำสัญญาดังกล่าวแล้วจะถือว่ายินยอมตามเงื่อนไขทุกประการที่ระบุไว้ การหลอกลวงดังกล่าวนี้มักพบในประเทศที่มีผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตหลายรายและมีบริการที่หลากหลาย

ลักษณะการหลอกลวง : ผู้บริโภคจะถูกเรียกเก็บเงินค่าบริการต่าง ๆ จากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังอาจจะมีค่าเช่าที่กล่าวว่าถ้าหากผู้ใช้บริการต้องการเลิกสัญญาก่อนครบกำหนดสัญญา จะถูกปรับเป็นจำนวนเงินที่สูง

๓. การใช้บัตรเครดิตโดยไม่ได้รับอนุญาต (Credit Card Fraud)

การชำระค่าสินค้า ค่าบริการทางอินเทอร์เน็ตที่ได้รับความนิยมที่สุดวิธีหนึ่ง คือ การชำระเงินด้วยบัตรเครดิต เนื่องจากมีความสะดวกแก่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ซื้อสามารถชำระเงินโดยการให้ข้อมูลบัตรเครดิตคือ หมายเลขบัตรเครดิต ชื่อ-สกุลของผู้ถือบัตร และวันหมดอายุแก่ร้านค้า ร้านค้าสามารถตรวจสอบได้เพียงว่า บัตรดังกล่าวเป็นบัตรที่ออกโดยผู้ออกบัตรจริงแต่ไม่สามารถตรวจสอบตัวบุคคลผู้ใช้บัตรได้ว่าเป็นบุคคลใด

ลักษณะการหลอกลวง : วิธีการหลอกลวงเกี่ยวกับการชำระเงินด้วยบัตรเครดิตทางอินเทอร์เน็ตมีหลายวิธี ตัวอย่างเช่น การให้บริการดูภาพลามกอนาจารโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ สำหรับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป แต่ผู้บริโภคต้องแจ้งข้อมูลบัตรเครดิตให้ผู้ให้บริการทราบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้วผู้หลอกลวงจะใช้ข้อมูลนี้ไปกระทำผิดในที่อื่น

ผู้ถือบัตรที่เป็นผู้บริโภคถูกเรียกเก็บเงินค่าสินค้าหรือบริการจากบริษัทหรือธนาคารผู้ออกบัตรทั้งที่ผู้ถือบัตรไม่ได้ใช้บัตรเครดิตชำระรายการนั้น ๆ เลย ซึ่งกฎหมายบางประเทศจะให้ความคุ้มครองผู้ถือบัตรในกรณีนี้ หรือผู้ถือบัตรรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในข้อตกลงระหว่างผู้ออกบัตรและผู้ถือบัตร

๔. การเข้าควบคุมการใช้โมเด็มของบุคคลอื่น (International Modem Dialing/Modem Hijacking)

ลักษณะการหลอกลวง : การโฆษณาการให้บริการสื่อลามกอนาจารโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ผู้ใช้บริการจะต้องติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อดูภาพดังกล่าวหรือเรียกว่า ‘viewer’ หรือ ‘dialer’ ของผู้ให้บริการ เมื่อผู้ใช้บริการเปิดดูภาพด้วยโปรแกรมข้างต้นแล้ว การทำงานของโปรแกรมดังกล่าวจะเริ่มเมื่อมีการใช้เครื่องโมเด็ม (modem) ในขณะเดียวกันโปรแกรมฯ จะควบคุมการทำงานของโมเด็มและสั่งให้หยุดการทำงานโดยที่ผู้ใช้บริการไม่รู้ตัวแล้วจะสั่งให้มีการต่อเชื่อมผ่านโมเด็มอีกครั้งหนึ่ง โดยเป็นการใช้โทรศัพท์ ทางไกลจากที่ใดที่หนึ่ง แล้วมีการใช้อินเทอร์เน็ตอีกครั้งจากที่นั้นเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถดูเว็บไซต์ ผู้ใช้บริการจะถูกเรียกเก็บเงินค่าโทรศัพท์ทางไกลจำนวนมาก ทั้งที่ผู้ใช้บริการอาจไม่รู้ซึ่งเป็นเพราะมีบุคคลอื่นลักลอบใช้โทรศัพท์โดยอาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

๕. การหลอกลวงให้ใช้บริการเกี่ยวกับเว็บไซต์ (Web Cramming)

ผู้ให้บริการจะถูกเรียกเก็บเงินค่าโทรศัพท์ทางไกลจำนวนมาก ทั้งที่ผู้ให้บริการอาจไม่รับรู้ ซึ่งเป็นเพราะมีบุคคลอื่นลักลอบใช้โทรศัพท์โดยอาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าว

ลักษณะการหลอกลวง : การหลอกลวงว่ามีการให้บริการเปิดเว็บเพจ (web page) โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เช่น การเปิดเว็บเพจเป็นเวลา ๓๐ วัน และไม่มีข้อผูกพันใด ๆ ถ้าไม่ใช้บริการต่อไป เมื่อมีการตกลงใช้บริการดังกล่าวแล้ว ผู้ให้บริการจะถูกเรียกเก็บเงินค่าบริการโทรศัพท์ หรือ ค่าใช้บริการในการมี เว็บเพจ (ค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่) เป็นจำนวนมากทั้งที่ตนไม่เคยใช้บริการหรือไม่ได้สมัครแต่อย่างใด ผู้ให้บริการยังไม่สามารถแจ้งให้ผู้ให้บริการยกเลิกได้ทันทีอีกด้วย

๖. การหลอกลวงโดยใช้การตลาดหรือการขายแบบตรง (Multilevel Marketing Plans/ Pyramids)

ผู้บริโภคร่วมเครือข่ายจะต้องชำระค่าสมาชิกจำนวนหนึ่ง แต่จะไม่มีรายได้ประจำแต่อย่างใด รายได้ของผู้บริโภคจึงไม่แน่นอนและมักจะไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ผู้หลอกลวงกล่าว

ลักษณะการหลอกลวง : การหลอกลวงในลักษณะนี้คล้ายคลึงกับการนำสื่อโฆษณาในการทำตลาดหรือการขายตรง โดยมีการชักชวนให้บุคคลทั่วไปเข้าร่วมเป็นสมาชิกในเครือข่ายธุรกิจ โดยการกล่าวอ้างว่าผู้ขายจะได้รับสิทธิในการจำหน่ายสินค้าหลายชนิด และได้รับผลประโยชน์จากการขายสินค้าหรือชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาเป็นตัวแทนขายตรงเป็นทอด ๆ ทำให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จริงมีจำนวนน้อยราย

๗. การหลอกลวงโดยเสนอให้เงินจากประเทศไนจีเรีย (Nigerian Money Offers)

ลักษณะการหลอกลวง : ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะได้รับข้อความจากจดหมายหรืออีเมลล์ (e-mail) จากบุคคลที่กล่าวอ้างว่ามีความสำคัญในประเทศไนจีเรียเพื่อขอช่วยเหลือในการโอนเงินจำนวนมากไปยังต่างประเทศ โดยผู้บริโภครจะได้รับเงินส่วนแบ่งจำนวนนับล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ ข้อความในจดหมายหรืออีเมลล์มีเนื้อหาทำนองว่า ประชาชนในประเทศไนจีเรียไม่สามารถเปิดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศหรือโอนเงินออกนอกประเทศที่มีมูลค่าราว ๑๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ได้ หรือรัฐบาลไนจีเรียต้องการทำธุรกิจกับชาวต่างชาติ จึงต้องการความช่วยเหลือจากชาวต่างชาติในการเปิดบัญชีเงินฝากประเภทกระแสรายวันที่เบิกด้วยเช็ค ซึ่งท่านจะได้รับค่าตอบแทนหรือค่านายหน้า ผู้บริโภคเพียงแต่แจ้งรายละเอียดของบัญชีเงินฝากของตน และกรอกเอกสารพร้อมทั้งลงลายมือชื่อของเจ้าของบัญชีเท่านั้น เมื่อมีการแจ้งข้อมูลบัญชีเงินฝากแล้ว ผู้บริโภคจะถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตลอดเวลาโดยให้ผู้บริโภคโอนเงินเข้าบัญชีที่แจ้งไว้ ผู้ที่หลอกลวงจึงสามารถเบิกเงินจากบัญชีดังกล่าวได้โดยอ้างเอกสารมอบอำนาจของเจ้าของบัญชี แต่การโอนเงินลักษณะนี้อาจทำไม่ได้ในประเทศไทย เว้นแต่จะเป็นการโอนเงินระหว่างบัญชีของธนาคารเดียวกันทางอินเทอร์เน็ต

๘. การหลอกลวงให้ประกอบธุรกิจที่บ้าน (Work-at-Home)

ลักษณะการหลอกลวง : บริษัทที่หลอกลวงจะเชิญชวนให้ผู้ต้องการประกอบธุรกิจทางอินเทอร์เน็ตหรือธุรกิจด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สมัครเป็นสมาชิกเพื่อทำธุรกิจ โดยผู้บริโภคมียิ่งเครื่องคอมพิวเตอร์และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตจากที่บ้านได้ และมักอ้างว่าธุรกิจประเภทนี้เป็นธุรกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ผู้บริโภคมักจะไม่ได้รับคำแนะนำในการทำธุรกิจ ไม่มีข้อมูลธุรกิจที่ชัดเจนหรือไม่ทราบว่าจะตนอาจไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ เลย ผู้ถูกหลอกลวงจะถูกเรียกเก็บเงินค่าสมาชิกหรือซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อเริ่มทำธุรกิจ ผู้ลงทุนจะไม่ได้รับเงินค่าตอบแทนตามที่มีการกล่าวอ้าง และอาจต้องสูญเสียเงินจากการลงทุนอีกด้วย

๙. การหลอกลวงให้จดทะเบียนโดเมนเนม (Domain name registration scams)

ลักษณะการหลอกลวง : ผู้ที่ต้องการทำธุรกิจทางอินเทอร์เน็ตที่ต้องการมีเว็บไซต์และโดเมนเนมของตนเอง จะได้รับการเสนอแนะว่า ท่านสามารถได้รับสิทธิในการจดทะเบียนโดเมนเนมในระดับบนที่เรียกว่า “Generic Top-Level Domain” หรือ gTLD ได้แก่ .com, .org, .net, .int, .edu, .gov, .mil, .aero, .biz, .coop, .info, .museum, .name, and .pro เป็นต้น ก่อนบุคคลอื่น และถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจองโดเมนเนมที่ต้องการ ซึ่งในความเป็นจริงไม่มีการให้บริการในลักษณะดังกล่าว ผู้ที่หลงเชื่ออาจได้รับความเสียหายเพราะได้ชำระเงินให้แก่ผู้ที่หลอกลวง โดยไม่ได้รับสิทธิหรือประโยชน์ตามที่กล่าวอ้าง

๑๐. การหลอกลวงโฆษณาหรือขายยามหัศจรรย์ (Miracle products)

ลักษณะการหลอกลวง : การโฆษณาหรือขายยาทางอินเทอร์เน็ตที่อ้างสรรพคุณว่าสามารถรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง เช่น โรคมะเร็ง, โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (HIV/AIDS), โรคความดันโลหิตสูง ฯลฯ หรือสามารถบรรเทาความเจ็บป่วยได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และมักอ้างว่ายานเหล่านี้ได้รับการรับรองหรือการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้ว ผู้ป่วยที่ซื้อยาดังกล่าวโดยเชื่อว่าสามารถรักษาความเจ็บป่วยได้ อาจต้องสูญเสียเงินหรือโอกาสในการได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังอาจได้รับอันตรายจากการใช้ยาเหล่านั้นด้วย

๑๑. การหลอกลวงเพื่อวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้น กลุ่มมิจฉาชีพจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปมากมาย และมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน นอกจากการหลอกลวงตามที่กล่าวมาแล้วนั้น การหลอกลวงเพื่อวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ เช่น การหลอกลวงเพื่อเรียกค่าไถ่ การหลอกลวงเพื่อการธนาคาร การหลอกลวงเพื่อนำเหยื่อไปข่มขืนกระทำชำเรา หรือเพื่อรีดไถทรัพย์สินของเหยื่อ โดยเฉพาะการหลอกลวงเพื่อการข่มขืนกระทำชำเรานั้นเกิดขึ้นในสังคมออนไลน์นั้นเป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวมาก เพราะเหยื่อมักจะเป็นเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากทั้งทางด้านสภาพร่างกายและจิตใจ

๓.๕ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต

จากการใช้งานอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันที่มีความหลากหลายในด้านต่าง ๆ นั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้งานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ทำให้เกิดอาชญากรรม

อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการก่ออาชญากรรมได้ โจรผู้ร้ายหรือผู้ไม่หวังดีอาจใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่ผิด เช่น การล่อลวงจากการพูดคุยผ่านทางอินเทอร์เน็ตและนำไปสู่การหลอกลวงให้เสียทรัพย์สิน การทำร้ายร่างกาย หรือการล้วงละเมิดทางเพศ

๒. ทำให้ความสัมพันธ์ของมนุษย์เสื่อมถอย

การใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโปรแกรมพูดคุยต่าง ๆ ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องเห็นตัว หรือการใช้งานคอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่การเล่นเกมนอนไลน์มีลักษณะการใช้งานเพียงคนเดียว ทำให้ความสัมพันธ์กับผู้อื่นลดลง ผลกระทบนี้ทำให้มีความเชื่อว่า มนุษย์สัมพันธ์ของบุคคลจะน้อยลง สังคมใหม่จะเป็นสังคมที่ไม่ต้องพึ่งพากันอาจกลายเป็นสังคมแห่งปัจเจกบุคคล

๓. ทำให้เกิดความวิตกกังวล

ผลกระทบนี้เป็นผลกระทบทางด้านจิตใจของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่มีความวิตกกังวลว่า อินเทอร์เน็ตอาจทำให้เกิดการว่างงานน้อยลง เนื่องจากมีการพัฒนาธุรกิจต่าง ๆ ให้สามารถนำมาใช้โดยมีอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะทำให้มีการใช้คนน้อยลงในการบริหารจัดการ โดยความจริงแล้วความคิดเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับบุคลากรบางกลุ่มเท่านั้น แต่ถ้าบุคคลนั้นมีการปรับตัวให้เข้ากับการใช้อินเทอร์เน็ต หรือมีการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นแล้วปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้น

๔. ทำให้เกิดการเสี่ยงภัยทางด้านธุรกิจ

ธุรกิจในปัจจุบันมีการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารทั้งหมดของธุรกิจฝากไว้ในศูนย์ข้อมูล เช่น ข้อมูลลูกค้า การค้า ข้อมูลสินค้า และบริการต่าง ๆ หากเกิดการสูญหายของข้อมูลไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจโดยตรง

๕. ทำให้เกิดการแพร่วัฒนธรรมและกระจายข่าวสารที่ไม่เหมาะสมอย่างรวดเร็ว

เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ไร้ขอบเขต ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างสะดวก การนำมาใช้ในทางใดจึงขึ้นอยู่กับผู้ใช้ จริยธรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องสำคัญ ดังเช่นการใช้งานอินเทอร์เน็ตมีผู้สร้างโฮมเพจหรือสร้างข้อมูลข่าวสารในเรื่องภาพที่ไม่เหมาะสม เช่น ภาพอนาจารหรือภาพที่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย การดำเนินการเช่นนี้ย่อมขึ้นอยู่กับจริยธรรมของผู้ดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีการปลอมแปลงระบบจดหมายเพื่อส่งจดหมายถึงผู้อื่นโดยมีเจตนากระจายข่าวที่เป็นเท็จ จริยธรรมการใช้งานเครือข่ายเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปลูกฝังอย่างมาก

๖. ทำให้ข้อมูลหรือโปรแกรมถูกทำลายได้ง่าย

ด้วยอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาอย่างมาก ข้อมูลก็มีความสำคัญมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ข้อมูลถูกทำลายได้ง่าย อาจจะถูกทำลายด้วยไวรัส คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทหนึ่งที่สามารถทำสำเนาตัวเองเข้าไปอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ได้ สามารถแพร่ไปยังระบบคอมพิวเตอร์อื่น ๆ ได้โดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต ไวรัสคอมพิวเตอร์บางชนิดสามารถทำลายโปรแกรมหรือข้อมูลต่าง ๆ ได้ บางชนิดทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานช้าลง ผลกระทบต่อการทำงานของคอมพิวเตอร์นั้นขึ้นอยู่กับประเภทของไวรัสคอมพิวเตอร์และจุดประสงค์ของผู้เขียนโปรแกรมไวรัสนั้นว่าต้องการให้โปรแกรมทำงานอย่างไร ทั้งนี้ควรปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี ไม่ให้ทำลายข้อมูลผู้อื่น ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งในปัจจุบันนับได้ว่าอินเทอร์เน็ตทำให้มีการแพร่ระบาดของไวรัสได้อย่างรวดเร็วเป็นอย่างมากและง่ายที่สุด^๘

๓.๖ วิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันวิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตมีหลายรูปแบบและมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งแม้จะมีข่าวทางสื่อมากมายเกี่ยวกับประเด็นการถูกหลอกลวงจนทำให้เสียทรัพย์สินก็ตาม ถึงอย่างนั้น การถูกหลอกลวงก็ยังมีปรากฏให้สังคมได้รับรู้อยู่เป็นประจำ นั่นแสดงให้เห็นว่า ยังมีเหยื่อจำนวนมากที่ไม่รู้เท่าทันการหลอกลวงของเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ตและใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาชญากรรม ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่างวิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตดังนี้

ตัวอย่างที่ ๑ การหลอกลวงทางอีเมลหรือส่งข้อความให้เหยื่อ

วิธีการดังกล่าวมักจะเป็นกรณีที่มีมิจฉาชีพเป็นชายชาวต่างชาติ โดยจะใช้การเข้ามาพูดคุยกับเหยื่อซึ่งเป็นผู้หญิงเพื่อสร้างความสนิทสนมในลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์พิเศษ เช่น การเป็นแฟน หรือ การขอแต่งงานกับเหยื่อ โดยมีมิจฉาชีพจะหลอกลวงว่าตนมีความร่ำรวย และสามารถดูแลเหยื่อที่เป็นผู้หญิงได้ เมื่อมีโอกาสที่จะหลอกลวงเหยื่อ เช่น วันเกิด ปีใหม่ ก็จะเสนอว่าได้ส่งของขวัญหรือเงินมาให้เหยื่อโดยหลอกให้เหยื่อโอนเงินชำระปลายทางเพื่อเป็นค่าธรรมเนียมก่อนจะได้รับเงินหรือของขวัญที่อ้างมีจำนวนมากกว่าเงินที่เหยื่อจะโอน เมื่อเหยื่อโอนเงินไปให้แล้วก็จะไม่ได้รับเงินหรือของขวัญดังกล่าวและไม่สามารถติดต่อได้อีก

ตัวอย่างที่ ๒ หลอกลวงด้วยการขอแต่งงาน

เริ่มจากการแสดงความคุ้นเคยโดยการพูดคุยผ่านทาง Facebook โทรศัพท์มาหาบ่อย ๆ ส่งอีเมล หรือการสนทนาผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ด้วยข้อความที่รักใคร่ชอบพอกับเหยื่อโดยใช้เวลาสร้างความสนิทสนมประมาณ ๑-๒ เดือน จนมั่นใจว่าเหยื่อเชื่อใจตนเองแล้วก็ออกปากว่าจะขอแต่งงานโดยมีการส่งของมาให้ เช่น เงิน ทอง แหวนเพชร IPAD IPHONE แต่จะมีบุคคลซึ่งมักจะเป็น

^๘ ชเนตตี สยนาพันธ์, “พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี, วิทยาลัยการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖-๒๗.

คนไทยที่ร่วมกระบวนการอ้างตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของศุลกากรแจ้งมาว่ามีพัสดุมาถึง แต่ตรวจสอบพบว่าข้างในมีเงินจึงต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าภาษี จึงให้เหยื่อโอนเงินไปให้ โดยผ่านบัญชีของผู้สมรู้ร่วมคิดจากนั้นก็หายไปและไม่สามารถติดต่อได้อีก

ตัวอย่างที่ ๓ การแอบอ้างจากชาวแอฟริกันตะวันตกขอความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม รวมถึงการชักชวนดำเนินธุรกิจนำเข้า-ส่งออกสินค้า^๔

ตามทีในปัจจุบันมีการแอบอ้างจากชาวแอฟริกันตะวันตกขอความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม รวมถึงการชักชวนดำเนินธุรกิจนำเข้า-ส่งออกสินค้า กระทรวงการต่างประเทศ ประชาสัมพันธ์ โปรตระวังการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตจากชาวแอฟริกันตะวันตก ซึ่งตามทีในปัจจุบันมีการแอบอ้างจากชาวแอฟริกันตะวันตกขอความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม รวมถึงการชักชวนดำเนินธุรกิจนำเข้า-ส่งออกสินค้าโดยสัญญาว่าจะให้ค่าตอบแทนเป็นเงินก้อนใหญ่ นั้น ขอเรียนว่าการกระทำดังกล่าวอาจเป็นเรื่องหลอกลวง โดยมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

๑. การแอบอ้างว่าเป็นผู้ลี้ภัยในค่ายอพยพในกรุงดakar เซเนกัล ว่าได้รับมรดกจากบิดาที่เสียชีวิตในสงครามกลางเมืองแต่ไม่สามารถดำเนินการเรื่องมรดกเองได้จึงต้องการความช่วยเหลือในการโอนเงินมรดกมายังประเทศไทย และใช้บัญชีของเหยื่อรับโอนเงินให้บุคคลดังกล่าว โดยเหยื่อจะต้องโอนเงินค่าดำเนินการก่อน อาทิ ค่าธรรมเนียมธนาคาร ค่าทนายความ ค่าดำเนินการด้านเอกสาร หรือค่าภาษีต่าง ๆ

๒. การแอบอ้างเพื่ออาสาให้ความช่วยเหลือติดตามเงินที่ถูกหลอกไป โดยภายหลังจากที่เหยื่อถูกหลอกก็จะมีผู้หลอกลวงอีกกลุ่มติดต่อเข้ามาอาสาดำเนินการเพื่อให้ได้เงินคืน โดยมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกซึ่งก็คือคนร้ายกลุ่มเดียวกันที่จะทำให้เหยื่อเสียเงินมากขึ้นไปอีก

๓. การแอบอ้างว่าเป็นบริษัทนำเข้า มีความสนใจซื้อสินค้าต่าง ๆ โดยผู้ส่งออกไทยต้องชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ค่าลงทะเบียนนำเข้าสินค้า ค่าดำเนินการ ค่าภาษี หรือค่าเช่าโกดังสินค้า เป็นต้น

ปัจจุบันการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตมีหลายรูปแบบ ในการนี้สถานเอกอัครราชทูตขอให้ใช้ความระมัดระวังในการติดต่อเจรจาการทำธุรกรรมกับชาวแอฟริกันตะวันตก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ หากการติดต่อเอกสารราชการหรือการทำธุรกรรมทางการเงินเป็นภาษาอังกฤษ ก็อาจอนุมานได้ว่ากำลังตกเป็นเหยื่อของผู้หลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ โปรดงดการโอนเงินแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างเด็ดขาด และสามารถแจ้งหรือขอรับความช่วยเหลือในการตรวจสอบเอกสาร ข้อมูลบุคคล ทะเบียนบริษัท กฎระเบียบการนำเข้า-ส่งออกสินค้าไปยังประเทศในแอฟริกาตะวันตก

^๔ ลุงแจ่มเตือนภัย, (๒๘ ก.พ. ๕๘), “ระวังการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต”, **คม ชัด ลึก**, [ออนไลน์], ๑ ย่อหน้า, แหล่งที่มา : <http://www.komchadluek.net/news/knowledge/210519> [๒๕ มกราคม ๒๕๖๐].

ตัวอย่างที่ ๔ คอลเซ็นเตอร์

เมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. วันที่ ๑๙ ม.ค.๒๕๖๑ ที่กองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรภาค ๔ (บก.สส.ภ.๔) จ.ขอนแก่น พล.ต.ต.ยรรยง เวชโอสถ ผบก.สส.ภ.๔ เปิดเผยว่า จากการตรวจสอบข้อมูลแก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่แอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ และ พล.ต.ท.บุญเลิศ ใจประดิษฐ์ อดีต ผบช.ภ. จนมีเหยื่อหลงเชื่อให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก และเลขรหัสทางการเงินจนสูญเสียชีวิตเงินไปรวม ๙๙,๒๑๘ บาท เหยื่อรายล่าสุดถูกคนร้ายใช้พฤติกรรมที่ไม่แปลกไปจากเหยื่อรายอื่น ๆ โดยเฉพาะกับการอ้างว่ามีพัสดุตกค้าง และมีส่วนพัวพันกับยาเสพติด และที่สำคัญมีการแอบอ้างว่ามีพัสดุตกค้าง และมีส่วนพัวพันกับยาเสพติด และที่สำคัญมีการแอบอ้างบุคคลที่มีอยู่จริง เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีชื่อเสียงในพื้นที่ และที่สำคัญยังคงมีการปลอมแม่กระทั่งหมายเลขโทรศัพท์ของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ดูน่าเชื่อถือตลอดทั้งขั้นตอนของการต้มตุ๋นอีกด้วย

ผบก.สส.ภ.๔ กล่าวว่า จากการตรวจสอบพบว่าขบวนการล่าสุดมีการโทรศัพท์เข้ามาหาเหยื่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ที่สามารถกำหนดเบอร์โทรเข้าได้ แต่ผู้เสียหายไม่สามารถติดต่อกลับไปได้ จากนั้นมีการวางแผนและลำดับขั้นตอนอย่างดีทุกขั้นตอน ขณะนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แกะรอยคนร้ายกลุ่มนี้แล้ว และมีความคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการที่ผู้เสียหายมีสติจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียด และได้นำส่งข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ และมีการสาวถึงปลายทาง คือ เงินจากผู้เสียหายที่โอนไปและมีคนมากดเงินไปแล้ว จุดนี้เป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องประสานสถาบันการเงินให้ได้ข้อมูลมาให้เร็วที่สุด ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดคือสติ ทุกคนต้องตั้งสติและเชื่อได้เลยว่าผู้ที่โทรเข้ามาและมีพฤติกรรมเช่นนี้ คือ แก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่มาหลอกหลวงประชาชน^{๑๐}

ตัวอย่างที่ ๕ หลอกเช่าบ้านผ่านอินเทอร์เน็ต

ผู้เสียหายเข้าพบพลตำรวจตรีชัยพร พาณิชอัตรา รักษาการรองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล หลังถูกกลุ่มมิจฉาชีพหลอกให้โอนเงินวางมัดจำค่าเช่าบ้านทางอินเทอร์เน็ต โดยมีนางสาวฉันทมัย ล้ำเลิศ หนึ่งในผู้เสียหายบอกว่า ได้โทรศัพท์ติดต่อเช่าบ้าน ในซอยอุดมสุข ๕๑ ย่านบางนาที่ลงประกาศไว้ โดยปลายสายเป็นผู้หญิงบอกว่าชื่อนวล ได้ตกลงค่าเช่าที่เดือนละ ๕,๙๐๐ บาท แต่จะต้องโอนเงินค่าเช่าล่วงหน้า ๓ เดือน เป็นเงิน ๑๖,๕๐๐ บาท จึงได้โอนเงินไปที่หมายเลขบัญชีระบุชื่อ อนัญญา นักรบ เลขบัญชี ๐๐๔-๓-๓๘๒๙-๙ ธนาคารกสิกรไทย ตามที่ได้ตกลงไว้ จนกระทั่งวันที่ ๕ ธันวาคม ซึ่งเป็นวันที่เธอจะต้องเข้าไปอยู่ที่บ้านเช่า แต่ก็ไม่สามารถติดต่อหญิงรายนี้ได้ และบ้านก็ยังคงติดป้ายให้เช่าตามเดิมจึงรู้ว่าถูกหลอก พลตำรวจตรีชัยพร เปิดเผยว่า เบื้องต้นพบว่าผู้เสียหายทั้งหมด ล้วนถูกหลอกให้โอนเงินค่าเช่าบ้านเหมือนกัน โดยบางรายต้องเสียเงินถึงหลักแสนบาท ซึ่งแม้ว่าบ้านที่ถูกหลอกให้เช่าจะอยู่คนละที่ เช่น ในย่านรามคำแหง ลาดพร้าว แต่สิ่งที่เชื่อมโยงกันคือผู้ที่อ้างตัวเป็นเจ้าของบ้านเป็นผู้หญิง ล่าสุดตำรวจอยู่ระหว่างเร่งแกะรอย ชื่อของ

^{๑๐} พล.ต.ต.ยรรยง เวชโอสถ, (๑๙ มกราคม ๒๕๖๑) “แก๊งคอลเซ็นเตอร์ระบาดหนัก อีสานตอนบนเสียหายนับล้าน เตือนอย่าหลงเชื่อ”, **ไทยรัฐ**, [ออนไลน์], ๒ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1181733> [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

บัญชีธนาคารที่รับโอนเงิน และหมายเลขโทรศัพท์ของหญิงที่หลอกให้โอนค่าเช่าบ้าน เพื่อเตรียมดำเนินคดีในข้อหา ฉ้อโกง และ พรบ. คอมพิวเตอร์ต่อไป^{๑๑}

ตัวอย่างที่ ๖ ถูกโกงซื้อของผ่านเน็ต โอนเงินไม่ได้รับสินค้า

ยุคสมัยที่รูปแบบการค้าขายไร้พรมแดนบนโลกอินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะไม่ว่าใครก็สามารถนำสิ่งของมือ ๑ มือ ๒ มาโพสต์ประกาศขายได้ตามต้องการ จากนั้นทำการเจรจาตกลงราคาเสร็จสรรพ พร้อมโอนเงินเพื่อส่งสินค้ามายังที่อยู่ปลายทาง ทว่าเหล่ามีจฉาชีพได้เล็งเห็นช่องทางฉ้อโกงผู้คนที่ด้วยการสร้าง Facebook ประกาศขายสินค้าขึ้นมาหลอกล่อ หากมีเหยื่อหลงเชื่อโอนเงินให้ คนร้ายก็จะเชิดเงินหนีหาย ปิดเบอร์โทรศัพท์ตามตัวไม่ได้ คดีเช่นนี้กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติข้อมูลจาก PayPal ผู้นำด้านการชำระเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ระดับโลก คาดการณ์ว่า ปี ๒๕๖๐ คนไทยจะซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ทั้งในประเทศและทั่วโลกคิดเป็นมูลค่าถึงสามแสนล้านบาท^{๑๒}

ตัวอย่างที่ ๗ แชร์ลูกโซ่ออนไลน์

วิธีการดังกล่าว เริ่มต้นจากที่เห็นเพื่อน ๆ เอาเงินไปปลงเล่นแชร์ และได้ผลตอบแทนมาก และได้สอบถามจากเพื่อนถึงรายละเอียดการลงทุนและแนะนำให้เข้าบ้านทาง Facebook ว่ากลุ่มลับโดยตั้งชื่อว่า กลุ่มหรือห้องไปต่อกันเถอะเรา หรือภาษาที่ใช้กันเรียกว่าบ้านไปต่อกันเถอะเรานี่แจกจริงโดยผู้เป็นเท้า ได้ถ่ายรูปตัวจริงและบัตรประชาชน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ประกอบกับผู้เล่นส่วนใหญ่ก็มีฐานะทางสังคมดีและมีการโพสต์ถึงรายได้ว่าได้จริงโดยครั้งแรกต้องจ่ายเงินลงทุนจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท และจะจ่ายคืนให้ ๒๕ วัน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยยโดยถ้าครบ ๒๕ วัน จะได้เงินเป็นจำนวน ๗๔,๐๐๐ บาท เมื่อคำนวณแล้วจะได้ดอกเบี้ยวันละเกือบ ๑ พันบาท จึงตัดสินใจลงทุนโดยรวมแล้วกว่า ๑๙๙,๐๐๐ บาท โดยมีผู้ที่โดนหลอกให้เล่นแชร์ครั้งนี้ คาดว่าไม่ต่ำกว่า ๘๐๐-๑,๐๐๐ คนเฉพาะกลุ่มของผู้เสียหายมีอยู่ ๑๓ คนคิดเป็นจำนวนเงิน ๕,๗๐๐,๐๐๐ บาท และเริ่มมารู้ตัวว่าโดนหลอก

หลังจากที่มีการเปี้ยแชร์ไปถึง มือที่ ๕-๖ ท้าวจะไม่ส่งเงินให้ผู้เปี้ยแชร์ได้ โดยอ้างว่าคนที่เปี้ยแชร์ได้ก่อนหน้านี้ หนีและตามที่ได้ตกลงกันไว้ เท้าจะรับผิดชอบคืนเงินให้ แต่ก็ไม่มีการคืนเงินอย่างที่รับปากไว้ และสุดท้ายก็ประกาศปิดบ้านใน Facebook และไปสร้างห้องใหม่ สร้างกลุ่มใหม่ขึ้นมา โดยคนเก่าที่อยากได้เงินคืนต้องไปเล่นที่ห้องใหม่ด้วยจึงจะได้เงินที่ลงไปครั้งแรกคืน แต่ในที่สุดก็โดนโกงและผู้เปี้ยเท้าก็ไปเปิดห้องเล่นใหม่อีก^{๑๓}

^{๑๑} พล.ต.ต.ชัยพร พาณิซอตรา, (๑๐ ม.ค. ๖๐), “เตือนภัยแก๊งหลอกเช่าบ้านทางอินเทอร์เน็ต”, ข่าวช่อง 8, [ออนไลน์], ๑ ย่อหน้า, แหล่งที่: <https://www.thaich8.com> [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๑๒} นิติพันธ์ สุขอรุณ, (๑ ส.ค.๖๐), “ถูกโกงซื้อของผ่านเน็ต โอนเงินไม่ได้รับสินค้า”, โพสต์ทูเดย์ [ออนไลน์], ๒ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/digital/506549> [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๑๓} พ.ต.อ.ธวัชชัย มวลนรา, (๑๔ ต.ค.๖๐), “จับแก๊งค์แชร์ลูกโซ่ทางออนไลน์”, กรุงเทพธุรกิจ, [ออนไลน์], ๑ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/777012> [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

ตัวอย่างที่ ๘ คอลเซ็นเตอร์อ้างเป็นเจ้าของหน้าที่ศาลลอกขข้อมูลส่วนตัว

กลุ่มมิฉฉาซีพีจะใช้วิธีโทรศัพท์แอบอ้างตนว่าเป็นเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดสงขลา เพื่อขอข้อมูลส่วนตัว เช่น เลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือข้อมูลการเงิน แอบอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ศาลอาญาบ้าง หรือเจ้าหน้าที่จากศาลอื่น ๆ ทั้งในรูปแบบระบบเสียงอัตโนมัติและบุคคลเป็นผู้โทรศัพท์ โดยกลุ่มมิฉฉาซีพีเหล่านี้มักอ้างว่าเหยื่อได้รับหมายศาลแต่ไม่สามารถส่งหมายได้ ทำให้เหยื่อที่ได้รับโทรศัพท์ติดต่อส่วนใหญ่ตกใจ และกดหมายเลขเพื่อติดต่อกับมิฉฉาซีพีดังกล่าวเพื่อขอรับความช่วยเหลือ หลังจากนั้นมิฉฉาซีพีก็จะเสนอตัวเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยหลอกลวงว่าจะตรวจสอบข้อมูลให้ บางรายหากหลงเชื่อ ก็อาจถูกหลอกให้ทำธุรกรรมผ่านเครื่องกดเงินสดอัตโนมัติ (ATM) หรืออินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง โดยให้ออนเงินเข้าบัญชี

จากตัวอย่างดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบและวิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นมีความหลากหลาย แต่ทั้งหมดนั้นก็เพื่อประโยชน์ในทางทรัพย์สินเป็นส่วนมาก โดยอาศัยความรู้ไม่เท่าทันของเหยื่อ ซึ่งหลายกรณีก็เกิดจากความโลภมากของผู้เป็นเหยื่อด้วยซึ่งขาดสติในการตัดสินใจที่จะกระทำตามที่มิฉฉาซีพีเสนอโดยอ้างว่าจะได้ทรัพย์สินที่มากกว่านอกจากนี้ พบว่าจากสถิติการรับแจ้งเหตุของศูนย์ป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ศป.ฉปท.ตร.) ได้รับแจ้งเหตุนับตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ ถึง วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑ ได้มีผู้เสียหายจำนวน ๑๘๗ ราย ที่ได้รับความเสียหายและร้องเรียนซึ่งมีมูลค่าความเสียหายจากการถูกหลอกลวงดังกล่าวมากถึง ๙๖,๐๓๙,๔๖๘ บาท^{๑๔}

๓.๗ ความเสียหายจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

บุคคลที่ถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตย่อมได้รับความเสียหายโดยตรงจากผลของการกระทำความผิดของเหล่ามิฉฉาซีพีหรืออาชญากรไซเบอร์ซึ่งแฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ตรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการหลอกลวงและให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปความเสียหายในประเด็นสำคัญ ๓ ประเด็น คือ

๑. ความเสียหายด้านชีวิต

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในบางกรณีนั้นมีเป้าหมายถึงขั้นใช้ชีวิตของผู้ใช้บริการเป็นเป้าหมายในการทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ ที่มิฉฉาซีพีต้องการซึ่งจะเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศเกี่ยวกับการเสียชีวิต และตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิฉฉาซีพีบางกรณีเป็นการคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศซึ่งส่งผลให้เกิดการฆาตกรรมเพื่อปิดปากหรืออำพรางคดีในลักษณะต่าง ๆ มากมาย นับว่าเป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างขาดความระมัดระวัง

^{๑๔} สุรียันท์ หงส์วิไล, (วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐), “เตือนภัย ๑ ระวังแก๊งคอลเซ็นเตอร์อ้างเป็นเจ้าหน้าที่ศาลลอกขข้อมูลส่วนตัว”, ข่าวสด, [ออนไลน์], ๓ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_624457 [๒๕ มกราคม ๒๕๖๑].

๒. ความเสียหายด้านร่างกาย จิตใจ และเสรีภาพ

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในกรณีดังกล่าว เช่น การหลอกลวงเพื่อการธนาคาร การหลอกลวงเพื่อทำร้ายร่างกายในลักษณะของการแก้แค้น การหลอกลวงเพื่อลวงละเมิดทางเพศ การกระทำชำเราเหยื่อ รวมถึงการหลอกลวงเพื่อการเรียกค่าไถ่ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายทางด้านร่างกายจิตใจและเสรีภาพของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ โดยจะเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏข่าวเกี่ยวกับการหลอกลวงเด็ก เยาวชน รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วเพื่อเรียกค่าไถ่ กระทำชำเรา คุกคามทางเพศ รวมถึงการจัดฉากถ่ายคลิปเพื่อเรียกค่าตอบแทนแลกกับการไม่เปิดเผยการกระทำนั้นต่อสาธารณชน นับว่าเป็นความเสียหายที่พบบ่อยมากที่สุด

๓. ความเสียหายด้านทรัพย์สิน

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นนับว่ามีวัตถุประสงค์เป็นผลประโยชน์ คือ ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น ๆ ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่พบมากที่สุด เช่น การหลอกลวงขายสินค้า การหลอกลวงให้โอนเงินค่าตอบแทนสินค้า เป็นต้น ซึ่งการหลอกลวงประเภทนี้จะพบบ่อยและแพร่หลายมากที่สุด ซึ่งในบางกรณีนั้นมิจฉาชีพเป็นบุคคลที่ไม่สามารถพบตัว หรือตรวจสอบได้ เช่น บุคคลต่างประเทศหลอกลวงให้โอนเงินเพื่อจะได้รับเงินในจำนวนที่มากกว่า ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบและพบตัวบุคคลดังกล่าวได้ ทำให้ผู้ใช้บริการที่ถูกหลอกลวงเพราะความโลภ และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดสติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญสูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีการหลอกลวงแบบแชร์ลูกโซ่ การสะสมเงิน การออมทรัพย์จากกลุ่มองค์กรหรือบริษัทที่ไม่มีอยู่จริง ซึ่งกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นข่าวปรากฏตามสื่อเป็นจำนวนมาก

อินเทอร์เน็ต แม้จะมีบทบาทและเป็นปัจจัยสำคัญที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นระบบการสื่อสารที่ทันสมัย มีความรวดเร็วทันใจและสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้บริการตามความประสงค์ในเชิงบวกก็จริง ถึงกระนั้น อินเทอร์เน็ต ก็ยังเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับเหล่ามิจฉาชีพนำไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ ในทางทุจริตผิดกฎหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายควบคุมป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตหรือโลกออนไลน์นั้นไม่มีท่าทีว่าจะหมดไปตราบดีที่มนุษย์ยังต้องใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตในรูปแบบของการติดต่อสื่อสาร ผลกระทบที่เกิดจากการถูกหลอกลวงย่อมส่งผลทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายทั้งทางด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน เสรีภาพ และประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย จึงนับว่าเป็นภัยใกล้ตัวที่อันตรายและต้องใช้สติเพื่อความระมัดระวังในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก

๓.๘ สรุปท้ายบท

อินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างบุคคลที่อยู่ไกลกันให้สามารถสื่อสารกันได้ รวมถึงเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่สำหรับบรรจุข้อมูลต่าง ๆ ผ่าน เสียง ภาพ วีดิโอ อักษร ทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลที่อยู่ห่างกันสะดวกยิ่งขึ้น เหมือนกับการย่นระยะทางให้มีความกระชับและใกล้ชิดกันขึ้น โดยไม่ต้องพบเห็นตัวจริงของกันและกัน อินเทอร์เน็ตกลายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมปัจจุบันซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ เพราะสามารถกระชับเวลาให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างไร้พรมแดน

อย่างไรก็ตาม แม้อินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การค้าขาย ธุรกิจ การส่งข้อมูล ถึงกระนั้น อินเทอร์เน็ตก็ยังเป็นแหล่งอาชญากรรมของเหล่าอาชญากรที่แฝงตัวเพื่อหาผลประโยชน์จากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ขาดความระมัดระวังหรือขาดสติปัญญาในการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันมีการหลอกลวงผ่านอินเทอร์เน็ตในรูปแบบ ที่มีความหลากหลาย ทำให้มีผู้ตกเป็นเหยื่อและสูญเสียทรัพย์สินหรือประโยชน์มากมาย ซึ่งมาจากความโลภ ความหลงของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จึงทำให้ถูกหลอกลวงได้โดยง่าย ดังนั้น อินเทอร์เน็ตแม้จะเป็นประโยชน์ แต่ถ้าผู้ใช้ไม่มีสติและไม่ใช้ปัญญากำกับ จึงอาจตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ตได้ จึงควรใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสื่อสารอย่างมีสติและปัญญาพิจารณาเพื่อป้องกันปัญหาการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

บทที่ ๔

การประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต” ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต ดังนี้ คือ

๔.๑ วิธีการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

๔.๒ แนวทางการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

๔.๓ สรุปท้ายบท

๔.๑ วิธีการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต นับว่าเป็นอาชญากรรมที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตและไม่มีท่าทีว่าจะหมดไปจากสังคมออนไลน์ซึ่งเราจะเห็นได้ว่ามีข่าวเกี่ยวกับการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ทำให้เกิดความสูญเสียแก่เหยื่อทั้งทางด้านทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย และไม่สามารถเยียวยาได้ในกรณีที่ไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากการแฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ตนั้นมีความซับซ้อนและเราไม่อาจรู้ได้ว่าบุคคลที่เรากำลังสนทนาพูดคุยอยู่นั้นมีข้อมูลตัวตนที่ถูกต้องแท้จริงหรือไม่ จึงทำให้เมื่อเกิดความเสียหายแล้วไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิดเพื่อมาดำเนินคดีและชดเชยค่าเสียหายได้ ทำให้เกิดความสูญเสียเป็นอย่างมาก เช่น กรณีแชร์ลูกโซ่ออนไลน์ซึ่งมักจะมีผู้ตกเป็นเหยื่อเป็นจำนวนมากและสูญเสียทรัพย์สินหลักพันล้านก็มี

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุของการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นอาจจะเกิดจากความเบาปัญญาของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ความโลภ ความเชื่อใจ ความไร้เดียงสาของเหยื่อที่เป็นเด็ก โดยเฉพาะการขาดสติในการใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถพิจารณาถึงข้อเท็จจริงของการล่อลวงได้ ซึ่งบางกรณีเห็นได้ชัดเจนว่า เกิดจากความโลภเข้าครอบงำอยากได้ทรัพย์สินจากการนำเสนอของมิจฉาชีพ ยังไม่ทันใช้สติปัญญาใคร่ครวญพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจทำตามข้อเสนอของมิจฉาชีพ จึงทำให้ถูกล่อลวงเพราะความโลภเข้าครอบงำ เช่น แชร์ลูกโซ่ออนไลน์ การล่อให้โอนเงินค่าธรรมเนียม เป็นต้น ก็เกิดจากความโลภที่อยากได้เงินมากกว่าจะนึกถึงข้อเท็จจริงว่าเป็นการล่อลวงหรือไม่

สติ หมายถึง ความระลึกได้^๑ กล่าวคือ เป็นการระลึกได้ก่อนที่จะทำ จะคิด จะพูด จะมีสติ คือ ความไม่ประมาท คอยควบคุมมิให้พลังพลอกกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง สติเป็นการตั้งอารมณ์ให้พิจารณาว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ไม่รีบด่วนตัดสินใจโดยไม่ใคร่ครวญพิจารณาหรือไม่ไตร่ตรองให้เสียก่อนจะตัดสินใจกระทำสิ่งใด

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนรัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓๙๕.

สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ตัว ตัวปัญญา หรือกิริยาที่รู้ชัด ความวิจย ความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนดรู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น ความใคร่ครวญ ปัญญาเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี รู้ตัวในปัจจุบันขณะว่าตนกำลังทำอะไร คิดอะไร พุดอะไร ประการที่สำคัญ สัมปชัญญะจะทำให้รู้สิ่งใดเป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ สัมปชัญญะจะเป็นตัวคอยช่วยสติประมวลผลถึงข้อเท็จจริงด้วยการไตร่ตรองโดยปัญญาก่อนจะตัดสินใจกระทำสิ่งใด ทั้งสติและสัมปชัญญะจึงเป็นธรรมที่สืบเนื่องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างขาดเสียมิได้และเป็นขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กันจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการตัดสินใจก่อนจะทำ พุด หรือคิด

จากข้อมูลการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่มักจะพบว่า ผู้เสียหายขาดสติและสัมปชัญญะในการตัดสินใจก่อนจะทำ หมายความว่า เมื่อขาดสติและสัมปชัญญะก็ไม่สามารถกำจัดความโลภที่ครอบงำได้เพราะข้อเสนอที่ยั่วชวนจิตใจให้หลงงมงายว่าเป็นความจริง หมายถึงค่าตอบแทนที่มากกว่าการลงทุนทำให้เกิดความอยากได้ เช่น กรณีโอนค่าธรรมเนียมเพื่อรับสิ่งของจากชาวต่างชาติหรือกรณีการสั่งซื้อสินค้าที่สวยงาม มีคุณภาพ แต่ราคาไม่แพง โดยที่ยังไม่เห็นตัวสินค้าจริง เช่นนี้ก็ตกเป็นเหยื่อของการฉ้อโกงหลอกลวงได้เช่นกัน ทั้งหมดนั้นคือการขาดสติสัมปชัญญะ จึงทำให้เกิดความประมาท ส่งผลให้ปัญญาไม่สามารถทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงได้ ความโลภและความหลงจึงครอบงำนำหน้าสติ ทำให้ปัจจุบันมีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต และมีผู้ตกเป็นเหยื่อมากมาย เพราะขาดสติความรอบคอบในการตัดสินใจ การใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันภัยให้เกิดแก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไม่ให้ถูกหลอกลวงจากเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ ซึ่งผู้วิจยเห็นว่าวิธีการใช้สตินั้น ควรมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

ก) หลักกาลามสูตร

กาลามสูตร หรือเรียกอีกอย่างว่า เกสปุตตสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะ เพื่อไม่ให้เชื่อสิ่งใด ๆ อย่างงมงายโดยไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงถึงคุณโทษหรือดีไม่ดีกว่าก่อนเชื่อ ซึ่งมีอยู่ ๑๐ ประการ ได้แก่

- ๑) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
- ๒) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
- ๓) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
- ๔) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
- ๕) อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)
- ๖) อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান (คาดคะเน)
- ๗) อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล
- ๘) อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
- ๙) อย่าปลงใจเชื่อมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้
- ๑๐) อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา^๒

^๒ อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๗.

หลัก ๑๐ ประการเหล่านี้ เป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนว่า ยังไม่ควรด่วนเชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นจริง จนกว่าจะได้พิสูจน์ด้วยประสบการณ์ของตนเอง และตอนท้ายของพระสูตรนี้ พระพุทธองค์ทรงเน้นว่าควรทากรมดีและเชื่อกฎแห่งกรรม เพราะจะทำให้ได้รับประโยชน์ในโลกนี้และโลกหน้า^{๑๑}

จากหลักกาลามสูตรดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่า เป็นหลักการที่วางเพื่อให้ใช้เป็นพื้นฐานสำหรับความเชื่อที่จะกระทำสิ่งใดโดยให้ใช้สติปัญญาใคร่ครวญพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงโดยไม่เชื่อสิ่งใดโดยง่าย เช่น เชื่อเพราะฟังคนอื่นมา เชื่อเพราะถือตามกันมา เชื่อคำเล่าลือกัน เป็นต้น ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการที่สนับสนุนให้ใช้สติปัญญาในการพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงก่อนจะเชื่อสิ่งใด รู้ให้จริง เห็นให้ประจักษ์ อย่าปลงใจเชื่อด้วยความประมาท

เหตุผลประการสำคัญที่ทำให้ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงหรือการฉ้อโกงทางอินเทอร์เน็ต ก็คือ ความเชื่อ ความหลง ตัณหาความอยากได้อย่างมี โดยขาดการใช้สติปัญญาพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ตนได้รับจากการบุคคลอื่นที่ต้องการหลอกลวง ความเชื่อ หมายถึง เชื่อโดยง่าย ความเชื่อแบบชนิดที่ไม่ต้องใช้ปัญญา ย่อมเป็นความเชื่อแบบงมงาย หรือเรียกว่าโมหะก็ได้ ตัณหาความอยากทำให้อยากได้อย่างมีมากกว่าสิ่งที่ตนเองต้องเสียไป จึงทำให้หลายคนยินดีที่จะทำตามขั้นตอนและวิธีการของมิจฉาชีพทางอินเทอร์เน็ต

ดังนั้นแล้ว หลักกาลามสูตร คือ หลักแห่งความเชื่ออย่างมีปัญญา จึงเป็นเครื่องกีดหนุนและเป็นวิธีการอย่างหนึ่งสำหรับพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งที่ตนได้รับจากการสื่อสารของบุคคลอื่นว่ามีความจริง มีความเป็นได้ไปหรือไม่มากนักเพียงใด ซึ่งก็คือ การใช้สติเพื่อควบคุมความเชื่อ ตัณหา และความโลภ นั่นเองว่าจะตัดสินใจเชื่อหรือไม่ หากสิ่งที่ตนประสบนั้นเป็นเรื่องที่ดีก็เชื่อ หากเป็นสิ่งที่ เป็นโทษก็ควรละเสีย กล่าวคือ ไม่เชื่อและไม่ลงมือทำตาม ซึ่งการปฏิบัติตามหลักกาลามสูตรนี้เป็นส่วนหนึ่งของการใช้สติเพื่อยับยั้ง หรือควบคุมการตัดสินใจก่อนที่จะทำสิ่งใดนั้นเองอันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและไม่เกิดผลเสียต่อตนเอง

ข) หลักโดยโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ หมายถึง กระบวนการคิดของบุคคลที่ต้องมีสติปัญญาเป็นตัวกำกับ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็น โดยคิดและวิเคราะห์ได้อย่างถูกวิธี มีระบบ มีระเบียบ ต่อเนื่องจากเหตุผล เชื่อมโยงกันภายใต้พื้นฐานของคุณธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม อย่างนี้ เรียกว่า การคิดแบบมีเหตุผลจนทำให้เกิดปัญญา นอกจากนี้ การทำให้ใจให้ แยกกาย เป็นปัจจัยในการรับรู้ผัสสะจากภายนอก อันจะเป็นตัวกันกระแสความคิดไม่ให้ปรุงแต่งตาม ตัณหา ความทะยานอยากที่เป็นองค์ประกอบภายในของของตนเอง ทำให้พิจารณาสิ่งๆอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น โยนิโสมนสิการจึงมีความหมายของการคิดที่เป็นระบบ คิดเป็นระเบียบ และคิดมีเหตุผล ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ ก็คือโยนิโสมนสิการ เป็นความคิดที่สามารถสกัดกั้นอวิชชา ตัณหา อวิชชา คือ ความไม่รู้ในสิ่งที่ควรรู้ และความรู้ในสิ่งที่ไม่ควรรู้ ส่วนตัณหาคือความทะยานอยาก ความอยากมีอยากได้ซึ่งตรงข้ามกับสันโดษคือความพอดีพอเหมาะพอควรตามเหตุปัจจัย

^{๑๑} อภ.ติก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๖๒.

โยนิโสมนสิการ จึงเป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุและผล ไม่คิดตามความต้องการของตนที่ไร้ซึ่งเหตุและผล เพราะปุถุชนทั่วไปมักคิดภายใต้พื้นฐานความต้องการของตน ดังนั้น บุคคลที่คิดแบบเป็นโยนิโสมนสิการจะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ภายใต้พื้นฐานเหตุและผล นั่นคือการเกิดสภาวะผู้มีปัญญาด้วยการใช้ความคิดวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองในเหตุและผล นำไปสู่การรับรู้ความจริงและการหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่อิสรภาพได้อย่างแท้จริงได้นั้นต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน คือ

๑) ปัจจัยภายนอก หรือที่เรียกว่า โปรโตไซอะ หมายถึง การฟังจากที่บุคคลอื่นกล่าวหรือนำเสนอเรื่องราวหรือข้อมูลต่าง ๆ ให้รับรู้ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง จึงต้องใช้ปัญญาพิจารณาเมื่อรับข้อมูลมาแล้วต้องไตร่ตรองหาข้อเท็จจริงของข้อมูลนั้นเสียก่อน ไม่เชื่อสิ่งที่ผู้อื่นพูดทันทีโดยการใช้หลักกาลามสูตรเป็นฐานในการตัดสินใจเชื่อ รวมความก็คือใช้สติยับยั้งความเชื่อไม่ด่วนเชื่อและใช้หลักโยนิโสมนสิการใคร่ครวญไตร่ตรองคิดวิเคราะห์พิจารณาเชื่อมโยงหาความเป็นจริงว่าควรเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด หรือไม่ควรเชื่อถือเลยทีเดียว

๒) ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ และความนึกคิดของตัวบุคคล ภายใต้พื้นฐานที่ไม่นำความรู้สึกที่คล้อยตามตัณหาของตนเข้าเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลนั้น ๆ รู้จักมองรู้จักพิจารณาในเหตุตามสภาวะความเป็นจริง หรือปัจจัยภายในก็อาจเป็นบ่อเกิดให้ความโลภ ตัณหา ความอยาก ความต้องการของตนโดยขาดเหตุผลและความน่าเชื่อถือ เป็นการยึดถืออารมณ์และความต้องการของตนเองเป็นใหญ่เป็นประมาทในการตัดสินใจ

ความเสียหายอันเกิดจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นอาจมาจากการไม่มีโยนิโสมนสิการในการเสพหรือรับข้อมูลจากบุคคลอื่น กล่าวคือ ขาดการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลความน่าเชื่อถือและเป็นไปได้ของข้อมูลที่ตนได้รับว่าเป็นจริงตามที่ผู้อื่นนำเสนอหรือไม่ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด หรือเป็นไปได้เลย จึงทำให้เกิดการยับยั้งซึ่งใจขาดสติและประมาทเพราะถูกความโลภหรือตัณหาและโมหะความงมงายครอบงำทำให้การตัดสินใจผิดพลาด ส่งผลให้ถูกฉ้อโกงหลอกลวงได้โดยง่าย นอกจากนี้ หลักโยนิโสมนสิการ ยังเป็นวิธีการคิดแบบรู้คุณค่าแท้ หรือ คุณค่าเทียม เป็นการคิดพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เราได้เสพหรือได้รับข้อมูลจากบุคคลอื่นโดยการพิจารณาว่าสิ่งใดที่มีคุณค่าแท้หรือคุณค่าเทียม จะใช้กิเลสและตัณหาเป็นเกณฑ์พิจารณา คือ ถ้าสิ่งใดที่ตนจะทำนั้นเป็นการปราศจากกิเลสและตัณหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นถือว่าเป็นคุณค่าแท้ แต่ถ้าสิ่งใดทำเพื่อตอบสนองกิเลสและตัณหายึดอารมณ์เป็นตัวนำ สิ่งนั้นถือว่าเป็นคุณค่าเทียม ดังนั้น เพื่อสกดหรือบรรเทากิเลสและตัณหาที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจต้องอาศัยสติและปัญญาเป็นตัวช่วยกำกับพิจารณาอยู่เสมอเพื่อจะได้เข้าใจและเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง

ดังนั้น หลักโยนิโสมนสิการ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่มีสัมพันธ์กับการใช้สติวิเคราะห์ยับยั้งซึ่งใจก่อนจะตัดสินใจเชื่อสิ่งใด หรือก่อนจะทำสิ่งใดให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล ความน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ บนพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ การเสพข่าวสารจึงควรมีกรอบสำหรับการตัดสินใจเชื่อเพื่อจะก่อให้เกิดความรัดกุมให้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้ไม่ถูกหลอกลวงได้

ค) หลักความสมเหตุสมผล

สาเหตุหนึ่งของการถูกหลอกลวง คือขาดการพิจารณาถึงความสมเหตุสมผล หรือความเป็นไปได้จริง ยกตัวอย่างเช่น กรณีให้เสียเงินค่าธรรมเนียมเพื่อจะได้รับเงินหรือสิ่งของที่มีมูลค่ามากกว่าเงินค่าธรรมเนียม โดยการหลอกลวงของชายชาวต่างชาติที่ทำที่เหมือนมีความรักต่อเหยื่อ เป็นต้น หากพิจารณาถึงความเป็นไปได้ว่าจริงหรือไม่ที่คนหนึ่งคนที่ไม่เคยพบไม่เคยรู้จักตัวตนที่แท้จริงจะส่งเงินหรือสิ่งของที่มีราคามากมาให้ตนเอง หรือกรณีแชร์ออนไลน์ลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก เช่นนี้สมเหตุสมผลหรือไม่ มีความเป็นไปได้จริงหรือไม่ หากใช้สติยับยั้งว่า กรณีดังกล่าวนี้เป็นไปได้หรือไม่ ข้อเท็จจริงมีความเป็นไปได้หรือไม่ หากพิจารณาด้วยปัญญาตามหลักเหตุแล้วย่อมเป็นไปได้ ลงทุน ๑๐๐ บาท แต่ได้กำไร ๑,๐๐๐ บาท หรือ ๑๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้สมเหตุสมผลหรือไม่ หรือกรณีของคอลเซ็นเตอร์หลอกลวงอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อขอข้อมูลส่วนตัว ก็ต้องคิดว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ จริงหรือไม่ มีอะไรเป็นหลักฐานอ้างอิง อันดับแรกตั้งตงสติให้ได้เสียก่อนเพื่อยับยั้งการกระทำหรือความกังวลโดยใช้หลักการความสมเหตุสมผลเป็นตัวยับยั้งถึงความเป็นไปได้จริงหรือไม่จริง

ง) หลักการแสวงหาข้อเท็จจริง

การแสวงหาข้อเท็จจริง คือ การเข้าไปค้นคว้าให้ถึงต้นตอของแหล่งที่มา เช่น ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ องค์กรประกอบแวดล้อม ที่สามารถนำมาประกอบการพิจารณาเพื่อตัดสินใจเชื่อสิ่งที่บุคคลอื่นนำเสนอให้ว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไร เป็นการรวบรวมข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยสติเป็นตัวนำอย่างถ้วนตัดสติใจตกลงกระทำการใดทันทีโดยไม่ค้นหาข้อเท็จจริงเสียก่อน รวมถึงการแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนได้รับการสื่อสารจากบุคคลอื่น การติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่เป็นประจำก็ช่วยในการสร้างสติให้เกิดขึ้นได้ เพราะสาเหตุหลักส่วนหนึ่งก็คือการไม่ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นที่ตนได้รับ เมื่อมีคนบอกจะส่งของหรือเงินให้แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมก่อนก็จะเชื่อทันทีเพราะความเชื่อแบบมงายหรือเชื่อแบบโลภะมีความอยากได้หรือค้นหาเป็นตัวนำขาดการใช้สติ หลักความสมเหตุสมผล ไม่มีโยนิโสมนสิการ ย่อมทำให้ตกเป็นเหยื่อได้

ดังนั้น การแสวงหาข้อเท็จจริงก็เป็นวิธีการใช้สติปัญญาใคร่ครวญพิจารณาก่อนจะลงมือทำหรือก่อนจะเชื่อในสิ่งที่มีฉาซีพหลอกลวงโดยอาศัยความอยากมีอยากได้ อาศัยความโลภ อาศัยโมหะ อาศัยตัณหาของเหยื่อเป็นตัวแปรในการสร้างความน่าเชื่อถือโดยมีทรัพย์สินเป็นตัวล่อใจให้เกิดความอยากได้จนขาดสติ เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวจึงควรยับยั้งด้วยสติไม่ด่วนตัดสินใจทันที และแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อนำข้อมูลมาประมวลความน่าเชื่อถือก่อนจะตัดสินใจเชื่อและทำตาม จึงจะสามารถหลีกเลี่ยงการถูกหลอกลวงได้

จ) หลักอุเบกขา

อุเบกขา คือ ความวางเฉย แต่เป็นการวางเฉยชนิดที่เรียกว่ารู้แล้วเฉย ไม่ใช่วางเฉยเพราะไม่รู้อะไรเลย อุเบกขาเวทนา เป็นองค์ธรรมอย่างหนึ่งในสติปัฏฐาน ๔ คือ เวทนา ซึ่งหมายถึงความวางเฉยในสิ่งที่มากระทบหรืออารมณ์ที่ได้รับรู้ ไม่ยินดียินร้ายไปตามสิ่งที่สัมผัส ดังนั้นการวางเฉยต่อสิ่งยั่ววนโดยการอ้างว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือการลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก การชักชวนให้เล่นแชร์

หรือการเชิญชวนให้ทำการซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ตโดยจัดส่งพัสดุซึ่งผู้ซื้อไม่สามารถเห็นสินค้าจริงหรือทดลองใช้สินค้าก่อนการซื้อและชำระเงิน

สติเกิดขึ้นเมื่อรู้จักปล่อยวาง หัวใจของการมีสติที่สำคัญที่สุด ก็คือเป็นผู้รู้จักปล่อยวาง การฝึกสติเป็นผู้รู้จักปล่อยวางนี้ ผู้ปฏิบัติต้องเริ่มหัดให้มีสติรู้จักปล่อยวางในชีวิตประจำวัน เพราะการฝึกปล่อยวางนั้น ไม่ใช่ว่าจะมาปล่อยวางในขณะที่มาฝึกสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน แต่ต้องเริ่มฝึกปล่อยวางไปโดยลำดับ จากสิ่งที่ย่างๆ จนไปถึงสิ่งที่ปล่อยวางยาก การฝึกปล่อยวางนี้ จะเป็นการทำลายความตระหนี่ถี่เหนียว และความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นเรา หรือของเรา ไปโดยลำดับ การฝึกสมาธิวิปัสสนากรรมฐานที่ไม่ประสบผลสำเร็จและความก้าวหน้า เพราะฝึกปฏิบัติด้วยความทะยานอยาก ความคาดหวัง อยากไดโนน อยากได้นี้ อาทิ อยากได้สมาธิ อยากได้ฌาน อยากได้ญาณ อยากมีฤทธิ์เป็นต้น ซึ่งเป็นการวางใจในการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ตรงกันข้าม การปฏิบัติสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน เราต้องรู้จักวางใจด้วยการปล่อยวาง ไม่อยากได้ ไม่อยากเอา ไม่อยากมี และไม่อยากเป็นใด ๆ ทั้งสิ้น การฝึกสติให้เป็นผู้รู้จักปล่อยวาง จึงเป็นหัวใจของการฝึกปฏิบัติธรรม และผู้ปฏิบัติพึงฝึกสติด้วยการปล่อยวางแบบค่อยเป็นค่อยไปในชีวิตประจำวัน ในที่สุดเรื่องที่คิดว่าปล่อยวางไม่ได้ ก็จะสามารถปล่อยวางได้เอง และหากเรื่องบางเรื่องเป็นสิ่งที่ปล่อยวางยาก ผู้ปฏิบัติพึงต้องรู้จักฝึกให้มีสติปล่อยวาง ด้วยการมีปัญญาเห็นโทษ เห็นภัยของความยึดมั่นถือมั่นของตนเอง เพราะเมื่อเห็นโทษ เห็นภัย ก็จะเกิดการยอมรับ และเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ตามความเป็นจริง เมื่อรู้จักยอมรับและเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ตามที่มันเป็น ก็จะค่อยๆ เกิดการปล่อยวางในสิ่งนั้น ๆ ที่ยึดมั่นมานานได้โดยลำดับ

ดังนั้น อุเบกขา ความวางเฉยจึงเป็นการใช้สติอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างหนึ่ง เพราะวางเฉยคือการไม่กระทำตาม ไม่ยินดียินร้ายไปตามการโฆษณาหรือการโน้มน้าวจิตใจให้กระทำตามได้

สรุปความได้ว่า วิธีการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นวิธีการสร้างเกราะป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองในขณะที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมิให้ถูกหลอกลวงโดยเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งประกอบไปด้วยหลักกาลามสูตร อันเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงวางเกณฑ์สำหรับความเชื่อในสิ่งใดก็ตามควรเชื่ออย่างมีปัญญา ไม่ใช่เชื่อโดยขาดปัญญาหรือเชื่อเพราะความงมงาย ไม่เชื่อเพียงเพราะข่าวเล่าลือ ไม่เชื่อเพราะมีคนบอก หรือเห็นว่าเป็นรู้จักสนิทสนมเป็นญาติกัน เป็นต้น แต่เป็นการเชื่ออย่างถูกต้องโดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ห้อย่างประจักษ์แล้ว

หลักโยนิโสมนสิการ ก็คือ การรู้จักใช้สติปัญญาใคร่ครวญคิดวิเคราะห์เป็น ไม่หลงมกมายกับสิ่งที่ได้ฟังจากบุคคลอื่น หรือการนำเสนอสิ่งของจากบุคคลอื่นและไม่ยึดถืออารมณ์หรือความต้องการส่วนตนเป็นหลักในการตัดสินใจว่าจะกระทำสิ่งใดหรือไม่กระทำสิ่งใด หมายความว่า ไม่เห็นแก่ความอยากได้สิ่งของที่บุคคลอื่นนำเสนอให้แก่ตนโดยไม่พิจารณาถึงความเป็นไปได้ ดังนั้นหลักโยนิโสมนสิการ ก็เป็นวิธีการใช้สติอย่างหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกันและกันซึ่งจะสามารถเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้

หลักความสมเหตุสมผล คือ การใช้สติไตร่ตรองถึงความเป็นไปได้ว่าสมเหตุสมผลหรือไม่กับสิ่งที่บุคคลอื่นนำเสนอให้แก่ตนเอง ความเป็นไปได้หรือไม่ที่บุคคลคนหนึ่งจะกระทำสิ่งนี้ให้แก่เราโดยหวังผลตอบแทนที่น้อยนิดหรือไม่หวังผลตอบแทนอะไรเลย ซึ่งการหลอกหลวงนั้นมักซ่อนเงื่อนของผลประโยชน์ที่ถูกความโลภความหลงและตัณหาของเหยื่ออาบทาครอบงำสติไว้ทำให้เหยื่อไม่สามารถรู้ถึงกลอุบายได้ ดังนั้น หลักการที่ง่ายสำหรับการตัดสินใจเชื่อคือหลักความสมเหตุสมผลนั่นเอง

การแสวงหาข้อเท็จจริง เป็นเครื่องมือสำหรับการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงความเป็นไปได้หรือความสมเหตุสมผลซึ่งมีผลสืบเนื่องจากหลักกาลามสูตรคือไม่เชื่อทันที และมีโยนิโสมนสิการคือคิดเป็น และนำไปสู่การแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อให้รู้ว่า สิ่งดังกล่าวที่ตนเสพรับข้อมูลมานั้นมีความสมเหตุสมผลและเป็นไปได้จริงหรือไม่ เช่น ลงทุนแชร์ ๑๐๐ บาท แต่จะได้รับกำไร ๒,๐๐๐ บาท โดยที่ไม่ต้องทำอะไรเลย เช่นนี้มีความสมเหตุสมผลและความเป็นไปได้จริงหรือไม่ซึ่งจะส่งผลให้การใช้นำไปสู่การแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบความเชื่อและการตัดสินใจก่อนจะทำตามข้อเสนอดังกล่าวนี้

ส่วนอุเบกขาคือความวางเฉยไม่ยินดียินร้ายกับสิ่งที่บุคคลอื่นนำเสนอผ่านอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็นการเชิญชวนให้ซื้อขายสินค้า การเล่นแชร์ การส่งเงินหรือสิ่งของให้ ซึ่งอุเบกขานับว่าเป็นการใช้สติยังยั้งการกระทำไม่ให้เป็นไปในทางที่ผิด

ดังนั้น การใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นวิธีการที่สามารถยับยั้งควบคุมการกระทำของบุคคลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งประกอบไปด้วยการใช้หลักกาลามสูตร โยนิโสมนสิการ ความสมเหตุสมผล การแสวงหาข้อเท็จจริง และความมีอุเบกขา นั้นเอง โดยหลักการทั้งหมดนั้นเป็นการใช้สติซึ่งประกอบไปด้วยปัญญาในการพิจารณาอย่างประจักษ์แจ้งก่อนจะเชื่อ และตัดสินใจกระทำสิ่งใด

๔.๒ แนวทางการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกหลวงอินเทอร์เน็ต

ประเด็นความสำคัญของโจทย์งานวิจัยฉบับนี้ คือ แนวทางการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความสำคัญต่อการป้องกันไม่ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ถูกหลอกหลวงจากเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อหาวิธีการหลอกหลวงผู้ที่ตกเป็นเหยื่อโดยการนำเสนอข้อมูลอันเป็นเท็จในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความแนวทางการประยุกต์ดังต่อไปนี้

๑. ส่งเสริมการเจริญสติตามหลักพระพุทธศาสนา

การเจริญสติ หมายถึง การฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตให้มีความตื่นรู้อยู่เสมอ ไม่ให้สติอยู่ไปอยู่ในธรรมฝ่ายอกุศล สมถกรรมฐาน หมายถึง การเจริญสติเพื่อให้เกิดความสงบจิตใจ สมถะ ก็คือความสงบ เมื่อความสงบเกิดก็เป็นตัวช่วยในการเจริญสติ เพราะสติคือความระลึกได้ เมื่อมีความสงบก็สามารถระลึกได้ว่าตนกำลังทำ พูด คิด สิ่งใด อารมณ์ที่เป็นปัจจุบันขณะย่อมเกิดขึ้น ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาสติให้เกิดขึ้นอยู่กับตัวเองตลอดเวลา หรืออาจจะพลังพลาดไปแต่ไม่นานก็ได้สติ

สำหรับวิธีการหรือแนวทางในการฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตไปสู่ความผ่องแผ้วบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส นั่นก็คือ การฝึกเจริญสติ และแนวทางหรือวิธีการแห่งการเจริญสติเพื่อกำจัดกิเลสทั้งหลาย เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง และนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้นั้น ก็คือการเจริญสติตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งสมดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า

เอกายโน อโย ภิกขเว มคฺโค สตตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมตฺกิกฺกมา ยทุกฺขโทมนสฺसानํ อตฺถกฺกมา ยายสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยา ย, ยทิทํ จตฺตารโ สติปัฏฺฐานา^๔ แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสภะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อให้แจ้งพระนิพพาน ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน ๔ คือ พิจารณาเห็นกาย เวทนา จิต ธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้^๕

สตินั้นถือว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในที่ทุกสถานและในการณ์ทุกเมื่อ เพราะสติเป็นหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ความไม่ประมาทเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต เพราะเป็นตัวคอยควบคุมยับยั้งป้องกันไม่ให้หลงไปในทุจริต ๓ คือ กายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต รวมทั้งเป็นเครื่องคอยควบคุมไม่ให้ตกอยู่ในความโลภ ความโกรธ และความหลง สติและความไม่ประมาทจึงเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตไม่ให้ตกอยู่ในกิเลสและมายาแห่งโลก เป็นหลักธรรมที่เลิศสำหรับดำเนินชีวิต ดังพระพุทธพจน์ว่า ภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์ที่เหยียบไปบนแผ่นดินทั้งหมด ย่อมรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างชาวโลกกว่า เลิศกว่า รอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นรอยเท้าใหญ่ แม้นฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่า เลิศกว่าคุณธรรมเหล่านั้น^๖ ดังนั้น การเจริญสติจึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อบุคคลในสังคม เพราะสติจะทำให้เกิดความไม่ประมาท ความไม่ประมาทจะทำให้เกิดการยับยั้งชั่งใจต่อสิ่งที่จะกระทำ เป็นการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

จากข้อความดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า แนวทางการประยุกต์สติเพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต นั้นสามารถใช้หลักการเจริญสติโดยการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการเจริญสติด้วยวิธีที่ง่าย ๆ คือ การนั่งสมาธิ หรือใช้หลักของสมถกรรมฐาน อุบายเป็นเครื่องสงบจิตจากนิเวศทั้งหลายอันเป็นกิเลส เมื่อจิตสงบเป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางสติ ขณะใช้อินเทอร์เน็ต ก็จะไม่มีการติดพันหา ความโลภ หรือ โมหะความหลงไปในอำนาจของกิเลสสิ่งทีบุคคลอื่นนำมาเสนอให้

การเจริญสติตามแนวทางของวิปัสสนา ก็ถือว่าเป็นแนวทางการประยุกต์ที่สามารถนำมาพัฒนาสติให้แก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดการรู้แจ้งแทงตลอด คือ ความรู้แจ้งเห็นจริงในภาวะธรรมต่าง ๆ ด้วยปัญญา วิปัสสนาที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น เป็นโฉนปัญญา กิริยาที่รู้ชัด การวิจัย ความเลือกสรร ความวิจัยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น

^๔ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘.

^๕ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๓๖๗/๒๑๐.

^๖ ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๔๐/๔๐-๔๑., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๔๐/๗๕.

ความใคร่ครวญ ปัญญาจตุแห่นดิน ปัญญาเป็นเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเป็นเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี แสงสว่างคือปัญญา ความไม่หลงมกมาย สัมมาทิฐิ ในสมัยนั้น นี้ชื่อว่า วิปัสสนา^๗ ดังนั้น ปัญญาจึงเป็นองค์ธรรมที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับสติ เหตุเพราะเมื่อมีปัญญาเห็นแจ้ง รู้จริงในเล่ห์กลหรืออุปายในการหลอกหลวงของมิฉฉาชีพแล้ว ย่อมทำให้สามารถป้องกันความเสียหาย จากการหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ตอันจะเกิดแก่ตนและบุคคลอื่น ๆ ได้

นอกจากนี้ การเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ก็เป็นแนวทางการประยุกต์ที่สำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เพราะสติปัฏฐาน หมายถึง การตั้งสติไว้ให้มั่นคง ซึ่งมีธรรมที่เป็นอารมณ์ ๔ ประการ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นการระลึกอย่างมั่นคงในกาย เวทนา จิต และธรรม หรือธรรมเป็นที่ตั้งแห่งสติ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่าง ๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะที่เกิดขึ้น โดยไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดีในร้ายด้วยแห่งอำนาจกิเลส ดังพระพุทธองค์ได้ตรัสการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ว่า “เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สุตตานิ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมติกกมย ทุกขโทมนสฺसानิ อตถกมย ฌายสฺส อธิคมย นิพพานสฺส สจฺฉิกิริยาย, ยทิทํ จตตารโ สติปัฏฐานา.” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเดียวเพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อให้แจ้งนิพพาน ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน ๔ ประการ”^๘

การส่งเสริมการเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ก็ด้วยการให้พิจารณาสิ่งทั้งหลายทั้งปวง โดยความรู้เท่าทัน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์กับการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกหลวงและความเสียหายได้ เพราะผู้ที่เจริญสติปัฏฐานเป็นนิตยนั้นสามารถลดกิเลสความยินดีในร้ายจากอารมณ์หรือสิ่งที่เข้ามากระทบได้ เพราะสติที่มั่นคงจะช่วยให้สามารถคิดเป็น วิเคราะห์ถูก และตัดสินใจอย่างมีสติ ไม่เชื่อสิ่งใดโดยง่าย เพราะมีสติที่ตั้งมั่นอยู่กับตน โดยสามารถดึงสติเข้ามายับยั้งการกระทำของตนได้เร็วกว่าผู้ที่ไม่เคยเจริญสติเลย

ดังนั้น การส่งเสริมการเจริญสติให้แก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคน ซึ่งผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเองก็ต้องมีความเพียรและความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการมีสติและสัมปชัญญะว่า หากตนฝึกฝนอบรมจิตตามหลักของการเจริญสติด้วยวิธีการตามหลักทางพระพุทธศาสนา จะสามารถช่วยให้ตนมีภูมิคุ้มกันไม่ให้ถูกหลอกหลวงและตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิฉฉาชีพได้ เพราะการเจริญสติคือการทำให้สติมั่นคงอยู่กับตัวสามารถเรียกสติได้ทันท่วงทีสติไม่ขาด เมื่อมีสติการยับยั้งชั่งใจก็เกิดขึ้น ทำให้เกิดความใคร่ครวญพิจารณาตามหลักการและเหตุผลตามความเป็นจริงโดยปัญญาแสวงหาข้อมูลโดยไม่เชื่อทันที ส่งผลให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องไม่เป็นไปเพื่อกิเลส ตัณหาความโลภและความมกมายเพียงเพราะลาภที่ตนจักได้จากบุคคลอื่นอันไม่เป็นความจริง

^๗ อภิ.สง. (บาลี) ๓๔/๕๕/๓๐., อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๕๕/๓๖-๓๗.

^๘ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘.

^๙ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑.

๒. การประยุกต์โดยการปลูกฝังสติให้แก่เด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนนับว่าเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ตกเป็นเป้าหมายจนกลายเป็นเหยื่อของเหล่ามิจฉาชีพโดยจะเห็นได้จากข่าวสารต่าง ๆ เช่น การหลอกลวงเด็กผ่านเฟซบุ๊กเพื่อกระทำชำเรา หรือเพื่อการอนาจาร เป็นต้น เด็กและเยาวชนถือว่าเป็นผู้ที่ยังมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตน้อยซึ่งยังไม่สามารถรู้ว่สิ่งใดเหมาะสมและไม่เหมาะสมอย่างแท้จริงได้ ซึ่งยังไม่สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชนจึงเป็นเป้าหมายที่สามารถหลอกลวงได้ง่ายหากไม่ได้รับการปลูกฝังสติในการใช้อินเทอร์เน็ตจากผู้ปกครอง โรงเรียน และสถานศึกษาต่าง ๆ รวมถึงวัดด้วย การปลูกฝังสติของเด็กนั้นอาจทำได้ด้วยการชี้ให้เห็นคุณและโทษของการใช้อินเทอร์เน็ต การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกลอุบายในการหลอกลวง ข่าวสารเกี่ยวกับการหลอกลวง และให้ความรู้สำหรับเป็นแนวทางในการป้องกันเพื่อหลีกเลี่ยงจากการสนทนาพูดคุยกับบุคคลที่ไม่รู้จักผ่านอินเทอร์เน็ต เมื่อเด็กเรียนรู้เรื่องจริงที่ปรากฏในสังคมจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ย่อมทำให้เด็กมีสติในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมไม่เชื่อบุคคลอื่นโดยง่าย

๓. การประยุกต์ใช้สติโดยการสวดมนต์

การสวดมนต์ ถือว่าเป็นอุบายอย่างหนึ่งสำหรับทำให้เกิดสติและมีจิตใจจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ที่เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การสวดมนต์นอกจากจะทำให้เกิดสติแล้วยังทำให้จิตเป็นสมาธิได้ด้วยซึ่งแม้จะเป็นขณิกสมาธิ กล่าวคือสมาธิชั่วคราว ก็สามารถเป็นบาทฐานแห่งการเจริญสติเพื่อให้เกิดสัมมาสมาธิอันส่งผลให้ปัญญาเกิดขึ้นได้ การส่งเสริมให้มีการสวดมนต์ หรือทำวัตรเช้าเย็นให้แก่ประชาชนหรือผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จึงเป็นเรื่องที่ดีเพราะจะช่วยยให้พัฒนาสติตั้งมั่นอยู่กับตนเองเป็นฝึกฝนอบรมจิตให้มีสมาธิในแบบที่ง่ายที่สุด และเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยทั้งผู้ใหญ่เด็กและเยาวชนก็สามารถสวดมนต์เพื่อเป็นการสร้างและเพิ่มพูนสติปัญญาให้แก่ตนเองได้

๔. การประยุกต์ใช้สติเพื่อการตัดสินใจ

โดยหลักการปกติธรรมนั้น หากเรามีความระมัดระวัง สติย่อมเกิด ความระมัดระวังจะเกิดขึ้นได้อย่างไรเกิดขึ้นได้ด้วยการฝึกฝนอบรมสติ หมายความว่า รับรู้ข้อมูลด้วยสติ รับรู้ด้วยความรู้สึกตัว รับรู้ด้วยปัญญา รวมถึงการรับรู้ด้วยการปล่อยวาง คือ อุเบกขากับข้อมูลที่ตนได้รับจากบุคคลอื่น เมื่อมีความระมัดระวัง ย่อมหมายถึงความไม่ประมาทเกิดขึ้น ส่งผลต่อการตัดสินใจ ดังนั้น ความระมัดระวังก่อนจะทำ พูด คิด ก็เป็นไปเพื่อการตัดสินใจไปในทางที่ถูกต้องเลือกทำในทางที่เป็นกุศลและมีเหตุมีผลไม่หลงมกมายเพราะถูกความโลภหรือกิเลสตัณหาความอยากเข้าครอบงำจิตใจ

สติจะเกิดขึ้นเมื่อมีความรอบคอบและความเป็นผู้รู้จักสังเกต ความรอบคอบ และความรู้จักสังเกตจะทำหน้าที่ส่งต่อให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลแสวงหาข้อเท็จจริงของการหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ ว่า มีที่มาที่ไปอย่างไร มีความสมเหตุสมผลเพียงพอที่จะตัดสินใจดำเนินตามได้หรือไม่เพียงใด ความรอบคอบและช่างสังเกตเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสติละเอียด และคมชัดในการพิจารณาทำให้มีความละเอียดถี่ถ้วนในการรับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ บนสังคมออนไลน์ได้ โดยไม่เผลอสติไปมัวเมาหลุมหลงหรือทะยานอยากในสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลอื่นเสนอให้ นอกจากนั้น ความรอบคอบและช่างสังเกตยังทำให้เกิดการพัฒนาสติไปสู่สติสัมโพชฌงค์ คือ ความสมบูรณ์ของสติ และธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ คือ

การสอดส่องในธรรมด้วยโยนิโสมนสิการ อันเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการเจริญสติ ๖ ๔ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดถี่ถ้วนและแยบคาย อันเกิดจากการเป็นผู้มีความละเอียด รอบคอบและช่างสังเกต ในการดำเนินชีวิตอยู่เนื่อง ๆ โดยไม่ประมาท

การประยุกต์ใช้สติเพื่อการตัดสินใจว่าจะกระทำการใดนั้น ต้องอาศัยความไม่รีบร้อน ต้องมีอาการที่นิ่งสงบของจิต กล่าวคือ สติจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความไม่เร่งรีบหรือใจร้อนด่วนตัดสินใจ หากไม่เร่งรีบ ไม่ด่วนตัดสินใจ ก็หมายถึงการมีสติกำกับซึ่งต้องทำงานให้เกิดความเคยชินในตนเองฝึก ให้เป็นคนใจเย็น ไม่ใจร้อน เพราะความใจร้อนจะทำให้หุนหันพลันแล่นไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจ การตัดสินใจ ก็มีโอกาที่จะผิดพลาดได้ ดังเช่นหลายกรณีที่ผู้เสียหายถูกหลอกลวงเพราะความใจร้อนด่วนตัดสินใจ ทำตามที่มีฉาชีพนาเสนอให้ จึงควรฝึกจิตให้มีความสุขเยือกเย็น ฝึกให้เป็นคนใจเย็นในการดำเนิน ชีวิตประจำวันการกระทำกิจทั้งหลายทั้งปวงด้วยความไม่รีบร้อน ย่อมเป็นการฝึกสร้างสติให้อยู่กับ ตนเองด้วยการระลึกและรู้ตัวชัดเจนว่ากำลังคิด พุด และทำสิ่งใดสิ่งนั้นมีประโยชน์หรือมีโทษรวมถึง การพิจารณาเห็นความจริงของรูปแบบการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้ด้วย

ดังนั้น กระบวนการตัดสินใจที่จะกระทำตามสิ่งที่มีฉาชีพนาเสนอให้ ไม่ว่าจะเป็นการ โน้มน้าวจิตใจด้วยทรัพย์สินเงินทองหรือถ้อยคำอันไพเราะเพียงใดก็ตาม หากใช้สติยับยั้งการกระทำ ก่อนที่จะตัดสินใจย่อมสามารถป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งมีหลักการที่ช่วยส่งเสริมคือหลักความเชื่อตามกาลามสูตร หลักโยนิโสมนสิการ ความสมเหตุสมผล การแสวงหาข้อเท็จจริง รวมถึงการตัดสินใจอย่างอุเบกขา ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการใช้สติเพื่อ ป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นจะ เกิดขึ้นได้ก็ด้วยตัว ๒ ปัจจัย คือ

๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวผู้ใช้อินเทอร์เน็ต นั้นเองที่ต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับคุณและโทษหรือภัยของการใช้อินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นจากอาชญากรอินเทอร์เน็ตที่มักแฝงตัวอยู่ ในรูปแบบต่าง ๆ และมีวิธีการหลอกลวงที่หลากหลายทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตจะต้องฝึกฝนอบรมสติให้อยู่กับตนเองตลอดเวลาขณะใช้อินเทอร์เน็ต การใช้สติจะเกิดขึ้น ได้อย่างทันการณ์ก็ต่อเมื่อมีการฝึกเจริญสติตามหลักทางพระพุทธศาสนา เช่น การนั่งสมาธิ(สมณะ) การเจริญวิปัสสนา การเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ รวมถึงการทำวัตรสวดมนต์ ซึ่งหากผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตขาดสติ ปล่อยให้จิตหลงไปกับความโลภ ความหลง กิเลสตัณหาสิ่งที่ยั่วชวน ก็ย่อมตกเป็น เหยื่อของมีฉาชีพได้

๒) ปัจจัยภายนอก คือ การส่งเสริมให้ประชาชนหรือผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีสติอยู่เสมอ ในขณะที่เสพข้อมูลต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปหลายรูปแบบว่าควรมี วิธีการในการเสพที่ถูกต้องอย่างไร ซึ่งอาจจะเกิดจากการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ความเข้าใจ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการหลอกลวง ให้แก่ประชาชน โดยองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น วัด สถานศึกษา โรงเรียน หรือบุคลากรผู้มีความรู้ เช่น ครู อาจารย์ นักกฎหมาย ตำรวจ เป็นต้น เพื่อให้ เกิดการใช้สติสำหรับป้องกันไม่ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถูกหลอกลวง ซึ่งนอกจากจะให้ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ แล้วควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายองค์กรชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน เป็นต้น

ต้องร่วมมือกันให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องและไม่เกิดผลเสียหายนั่นเนื่องมาจากการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต

ดังนั้น จึงควรหมั่นประกอบอยู่เนื่อง ๆ ซึ่งการเจริญสติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการแสวงหาความรู้ติดตามข่าวสารและเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพื่อป้องกันการถูกล่อลวง และความเสียหายที่เกิดจากการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต เพราะเมื่อส่งเสริมและมีแนวทางในการใช้สติเป็นตัวนำในการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลให้เกิดความไม่ประมาท อันจะทำให้การตัดสินใจต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของปัญญา ปัญญาจะเป็นตัวชี้ว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ส่งผลให้ป้องกันผลเสียหายได้และการล่อลวงก็จะหมดไปจากสังคมบนโลกออนไลน์และโลกแห่งชีวิตจริง

๔.๓ สรุปท้ายบท

การใช้สติและสัมปชัญญะเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะปัจจุบันมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถูกล่อลวงและสูญเสียทรัพย์สินให้แก่เหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ต จึงต้องมีทั้งสติและปัญญาในการใคร่ครวญพิจารณาเพื่อไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมกมายและความโลภ เมื่อมีการโฆษณาชวนเชื่อ ชักจูงให้ทำธุรกรรม หรือการเสนอให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจึงควรจะต้องศึกษาหาความรู้และไม่ด่วนเชื่อสิ่งใดโดยง่ายโดยการยึดหลักกาลามสูตร หลักโยนิโสมนสิการ พิจารณาโดยแยกบายในรายละเอียดต่าง ๆ ให้กระจ่างชัดเพื่อค้นหาข้อมูล และพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลต่าง ๆ เมื่อมีผู้อื่นนำเสนอสิ่งใดผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงต้องมีการแสวงหาข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการตัดสินใจว่าควรเชื่อ หรือไม่ควรเชื่อ ควรกระทำตามหรือไม่ควรกระทำตามอย่างระมัดระวัง หากมีความไม่แน่ใจกระจ่างชัดก็ต้องประกอบด้วยอุเบกขา คือ ปล่อยวาง วางเฉยเสีย ไม่ต้องสนใจหรือใส่ใจอีกต่อไป ดังนั้น จึงต้องมีการส่งเสริมให้มีการเจริญสติอยู่เป็นนิตย์ สำหรับเยาวชนก็ควรมีการปลูกฝังการสร้างสติสัมปชัญญะ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ หรือการเจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เพื่อทำให้สติมั่นคง อันจะส่งผลให้เกิดปัญญาในการพิจารณาพิจารณาในขณะที่ใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อไม่ให้ตนถูกล่อลวงจากเหล่ามิจฉาชีพ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต” ฉบับนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. ความหมายของสติและหลักธรรมที่สัมพันธ์

สติ หมายถึง ความระลึกได้ เป็นการระลึกได้ก่อนที่ตนจะคิด พูด หรือลงมือทำอะไร การมีสติกำกับอยู่ตลอดเวลาจะช่วยให้บุคคลนั้นคิด พูด ทำ ในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมและเป็นกุศล สติ จะช่วยควบคุมให้รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาก่อนตัดสินใจคิด พูด และกระทำ นอกจากนี้ สติ ยังเป็นช่วยให้ไม่ประมาท หรือเรียกว่า ความไม่ประมาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาส่งเสริมและสรรเสริญว่าเป็นธรรมที่มีคุณอย่างยิ่ง สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ ตัวปัญญา หรือกิริยาที่รู้ชัด ความวิจย ความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนดรู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น ความใคร่ครวญ ปัญญาเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว ประกอบแล้วด้วยสติและสัมปชัญญะนี้ ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะก้าวไป ถอยกลับ เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะแลดู เหลียวดู เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะคู้เข้า เขยียดออก เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะในการครองสังฆาภิบาตรและจีวร เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะในการฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะในการยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด และการนิ่ง สัมปชัญญะ คือ องค์ธรรมที่ช่วยกำกับให้รู้ตัวว่ากำลังจะคิด พูด หรือทำอะไร กำกับให้รู้ว่าสิ่งนั้นเป็น กุศลหรืออกุศล ดีหรือไม่ดี มีความเหมาะสมหรือไม่ โดยใช้ปัญญาพิจารณาจนถึถ้วนก่อนที่จะลงมือกระทำการใด สัมปชัญญะจะช่วยให้กรองไตรตรองก่อนลงมือกระทำ ทำให้เกิดการยับยั้งชั่งใจซึ่งเป็น ธรรมที่ต้องอาศัยควบคู่กับสติซึ่งเกิดขึ้นเกื้อกูลกัน สติกับสัมปชัญญะ ๒ ประการ เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลกันและกัน หมายความว่า เมื่อสติระลึกขึ้นมาได้แล้วว่าจะทำอะไรจะทำอะไรจะทำอะไร ก่อนลงมือทำก็รู้ พอลงมือทำก็รู้ตามสภาวะตามความเป็นจริงที่กำลังทำกำลังพูดและกำลังคิด ดังนั้น สติและ สัมปชัญญะจึงเป็นธรรมที่มีอุปการะมากและเป็นธรรมที่มากำกันเสมอที่จะช่วยเหลืออุดหนุนให้กิจการ ทุกอย่างสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ หากขาดคุณธรรม ๒ ประการนี้แล้ว จะทำสิ่ง ต่าง ๆ ย่อมมีความผิดพลาดเสียหาย แต่ถ้ามีคุณธรรม คือ สติและสัมปชัญญะแล้วจะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ผลดีและไม่พลาด ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ทำพุดคิด ด้วยการมีสติ คือ ระลึกได้และ สัมปชัญญะ คือ รู้ตัวว่า สิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์กำกับอยู่เสมอ คือ ก่อนทำก่อนพูด และก่อนคิดก็ให้มีสติระลึกเสียก่อน และขณะที่กำลังทำ กำลังพูดกำลังคิดก็ให้รู้ตัวอยู่เสมอว่า ทำอะไรอยู่ ควรไตรตรองให้รอบคอบ ทำด้วยความสุขุม สติจึงจะเกิดทันและได้ผลเพิ่มขึ้น

๒. คุณค่าและความสำคัญของสติ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นเน้นความสำคัญของสติเป็นอย่างมากเพราะเป็นหลักการเดียวกับความไม่ประมาท ความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตด้วยการมีสติเป็นเครื่องควบคุมมิให้ดำเนินไปในทางที่ผิดเรียกได้ว่า อับปมาทะ หรือ ความไม่ประมาท ซึ่งหลักธรรมที่คอยคุ้มครองป้องกันมิให้ดำเนินไปสู่ทางที่ผิด ความประมาทจึงกล่าวได้ว่าเป็นธรรมที่เล็กว่่าธรรมทั้งหลาย สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์ที่เที่ยวไปบนแผ่นดินทั้งหมด ย่อมรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างชาวโลกกล่าวว่า เล็กว่่ารอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นรอยใหญ่ ฉันทใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันทนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่า เล็กว่่าคุณธรรมเหล่านั้น

การฝึกอบรมเจริญสตินับว่าเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอยากมากที่จะทำให้เกิดวิปัสสนาญาณเพื่อนำไปสู่การรู้แจ้งรูปรนามตามสภาวะธรรมที่เป็นจริง ซึ่งสามารถส่งผลต่อการละกิเลสอันเป็นเหตุให้สิ้นทุกข์ และเป็นการเสริมสร้างความสุขและความเข้มแข็งได้ ซึ่งในระดับโลกียะก็คือการดำรงตนหรือดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทมีสติประดับประครองตนเองอยู่เสมอ สติจึงมีความจำเป็นในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสว่า สติเป็นธรรมเครื่องตั้งอยู่ในโลก หมายความว่า สติเป็นธรรมที่คอยเตือนคอยควบคุมการกระทำ การคิด และการพูดของมนุษย์ให้ถูกต้อง ปลูกจิตให้ตั้งอยู่เสมอไม่ให้หลงมกมาย คนมีสติย่อมได้รับความสุข คนมีสติมีความเจริญทุกเมื่อ สติจึงเป็นธรรมที่พึงปรารถนาในที่ทุกสถาน

นอกจากนี้ การเจริญสติย่อมเป็นพื้นฐานหรือเป็นบาทแห่งการปฏิบัติตามหลักอริยมรรค เพราะสติเป็นบุญนิมิตที่ส่งผลให้อริยมรรคเกิดขึ้นได้ สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุญนิมิต ฉันทใด อับปมาทสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุญนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉันทนั้น

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสติอีกประการหนึ่งก็คือ ความไม่ประมาท ซึ่งความไม่ประมาทนี้พระพุทธองค์ตรัสย้ำเน้นกว่าเป็นธรรมที่เล็กว่่าธรรมทั้งหลาย เพราะความไม่ประมาทเป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์รวมถึงการบำเพ็ญอบรมตนเพื่อให้เกิดปัญญา อันจะนำไปสู่การตรัสรู้ก็เริ่มต้นที่ความไม่ประมาทเป็นพื้นฐาน ซึ่งแม้ในปัจฉิมโอวาทก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธเจ้าก็ยังตรัสย้ำเน้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความไม่ประมาทไว้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายซึ่งปรากฏความในมหาปรินิพพานสูตรว่า

พวกเธอจงอย่าประมาท มีสติ มีศีลบริสุทธิ์ มีความดำรงมั่นคง รักษาจิตของตนไว้ ผู้ที่ไม่ประมาทอยู่ในธรรมวินัยนี้ ละการเวียนว่ายตายเกิดแล้วจักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ และตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจึงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด

ดังนั้น สติและความไม่ประมาทนั้นเป็นธรรมที่คู่กันและสืบเนื่องเชื่อมโยงมีความสัมพันธ์กันในแง่ที่ว่า เมื่อมีสติ มีความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่ ในการปฏิบัติธรรม เป็นต้น ย่อมเกิดผลสำเร็จ สติและความไม่ประมาทเป็นธรรมที่สามารถควบคุมการกระทำให้เกิดความสำเร็จตามความมุ่งหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงตนอยู่บนโลกใบนี้เพื่อที่ว่าจะทำให้ผู้ที่เจริญอบรมสติอยู่เสมอใช้ชีวิตอย่างผาสุกได้นั่นเอง ดังนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสติเพราะสติจะทำให้เกิดความไม่ประมาท

๓. รูปแบบของการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้น นับว่าเป็นภัยคุกคามที่เป็นผลทางอ้อมจากการเข้าใช้บริการอินเทอร์เน็ตซึ่งจะถูกชักนำ โน้มน้าว ชักจูง ด้วยการแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือในรูปแบบต่าง ๆ โดยหลอกลวงให้หลงเชื่อว่าผู้ใช้บริการจะได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะค่าตอบแทนที่เป็นเงิน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่ารูปแบบการถูกหลอกลวงมีดังนี้

- ๑) การประมูลสินค้าทางอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง (Internet Auction Fraud)
- ๒) การให้บริการอินเทอร์เน็ตโดยหลอกลวง (Internet Service Provider Scams)
- ๓) การใช้บัตรเครดิตโดยไม่ได้รับอนุญาต (Credit Card Fraud)
- ๓) การเข้าควบคุมการใช้โมเด็มของบุคคลอื่น (International Modem Dialing / Modem Hijacking)
- ๔) การหลอกลวงให้ใช้บริการเกี่ยวกับเว็บไซต์ (Web Cramming)
- ๕) การหลอกลวงโดยใช้การตลาดหรือการขายแบบตรง (Multilevel Marketing Plans/ Pyramids)
- ๖) การหลอกลวงโดยเสนอให้เงินจากประเทศไนจีเรีย (Nigerian Money Offers)
- ๗) การหลอกลวงให้ประกอบธุรกิจที่บ้าน (Work-at-Home)
- ๘) การหลอกลวงให้จดทะเบียนโดเมนเนม (Domain name registration scams)
- ๙) การหลอกลวงโฆษณาหรือขายยามหัศจรรย์ (Miracle products)
- ๑๐) การหลอกลวงเพื่อวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ เช่น แชร้ออนไลน์ คอลเซ็นเตอร์ (call center)

๔. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต ที่ไม่ถูกต้องนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ

- ๑) ผลกระทบด้านอาชญากรรม
- ๒) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์เสื่อมถอย
- ๓) ผลกระทบด้านความวิตกกังวล
- ๔) ผลกระทบด้านความเสี่ยงต่อธุรกิจ
- ๕) ผลกระทบด้านวัฒนธรรมและข่าวสารที่ไม่เหมาะสม
- ๖) ผลกระทบด้านการคุกคามข้อมูล

๕. วิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันวิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตมีหลายรูปแบบและมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งแม้จะมีข่าวทางสื่อมากมายเกี่ยวกับประเด็นการถูกหลอกลวงจนทำให้เสียหายสืบเนื่องกันมา ถึงอย่างนั้น การถูกหลอกลวงก็ยังมีปรากฏให้สังคมได้รับรู้อยู่เป็นประจำ นั่นแสดงให้เห็นว่า ยังมีเหยื่อจำนวนมากที่ไม่รู้เท่าทันการหลอกลวงของเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ตและใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาชญากรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปตัวอย่างการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้ดังนี้

- การหลอกลวงทางอีเมลหรือส่งข้อความให้เหยื่อ
- หลอกลวงด้วยการขอแต่งงาน
- การแอบอ้างจากชาวแอฟริกันตะวันตกขอความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม รวมถึงการชักชวนดำเนินธุรกิจนำเข้า-ส่งออกสินค้า
- คอลเซ็นเตอร์ Call Center
- หลอกเช่าบ้านผ่านอินเทอร์เน็ต
- ถูกโกงซื้อของผ่านเน็ต โอนเงินไม่ได้รับสินค้า

คอลเซ็นเตอร์อ้างเป็นเจ้าหน้าที่ศาลหลอกขอข้อมูลส่วนตัว จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า รูปแบบและวิธีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นมีความหลากหลาย แต่ทั้งหมดนั้นก็เพื่อประโยชน์ในทางทรัพย์สินเป็นส่วนมาก โดยอาศัยความรู้ไม่เท่าทันของเหยื่อ ซึ่งหลายกรณีก็เกิดจากความโลภมากของผู้เป็นเหยื่อด้วยซึ่งขาดสติในการตัดสินใจที่จะกระทำตามที่มิจฉาชีพเสนอโดยอ้างว่าจะได้ทรัพย์สินที่มากกว่า นอกจากนี้ พบว่าจากสถิติการรับแจ้งเหตุของศูนย์ป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ศป.ฉปท.ตร.) ได้รับแจ้งเหตุ นับตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ ถึง วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑ ได้มีผู้เสียหายจำนวน ๑๘๗ ราย ที่ได้รับความเสียหายและร้องเรียน ซึ่งมีมูลค่าความเสียหายจากการถูกหลอกลวงดังกล่าวมากถึง ๙๖,๐๓๙,๔๖๘ บาท

๖. ความเสียหายจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในบางกรณีนั้นมีเป้าหมายถึงขั้นใช้ชีวิตของผู้ใช้บริการเป็นเป้าหมายในการทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ ที่มีมิจฉาชีพต้องการซึ่งจะเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศเกี่ยวกับการเสียชีวิตและตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิจฉาชีพ บางกรณีเป็นการคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศซึ่งส่งผลให้เกิดการฆาตกรรมเพื่อปิดปากหรืออำพรางคดีในลักษณะต่าง ๆ มากมาย นับว่าเป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างขาดความระมัดระวัง ซึ่งมีผลเสียหายสำคัญดังนี้ คือ

๑) ความเสียหายด้านชีวิต การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในบางกรณีนั้นมีเป้าหมายถึงขั้นใช้ชีวิตของผู้ใช้บริการเป็นเป้าหมายในการทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ ที่มีมิจฉาชีพต้องการซึ่งจะเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศเกี่ยวกับการเสียชีวิตและตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิจฉาชีพ บางกรณีเป็นการคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศซึ่งส่งผลให้เกิดการ

มาตรการเพื่อปิดปากหรืออำพรางคดีในลักษณะต่าง ๆ มากมาย นับว่าเป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างขาดความระมัดระวัง

๒) ความเสียหายด้านร่างกาย จิตใจ และเสรีภาพ การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในกรณีดังกล่าว เช่น การหลอกลวงเพื่อการรอนาจาร การหลอกลวงเพื่อทำร้ายร่างกายในลักษณะของการแก้แค้น การหลอกลวงเพื่อลวงละเมิดทางเพศ การกระทำชำเราเหยื่อ รวมถึงการหลอกลวงเพื่อการเรียกค่าไถ่ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายทางด้านร่างกายจิตใจและเสรีภาพของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ โดยจะเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏข่าวเกี่ยวกับการหลอกลวงเด็ก เยาวชน รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วเพื่อเรียกค่าไถ่ กระทำชำเรา คุกคามทางเพศ รวมถึงการจัดฉากถ่ายคลิบเพื่อเรียกค่าตอบแทนแลกกับการไม่เปิดเผยการกระทำนั้นต่อสาธารณชน นับว่าเป็นความเสียหายที่พบบ่อยมากที่สุด

๓) ความเสียหายด้านทรัพย์สิน การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้นนับว่ามีวัตถุประสงค์เป็นผลประโยชน์ คือ ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น ๆ ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่พบมากที่สุด เช่น การหลอกลวงขายสินค้า การหลอกลวงให้โอนเงินค่าตอบแทนสินค้า การหลอกลวงให้โอนเงินเพื่อแลกกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการ เป็นต้น ซึ่งการหลอกลวงประเภทนี้จะพบบ่อยและแพร่หลายมากที่สุด ซึ่งในบางกรณีนั้นมิฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถพบตัวหรือตรวจสอบได้ เช่น บุคคลต่างประเทศหลอกลวงให้โอนเงินเพื่อจะได้รับเงินในจำนวนที่มากกว่า ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบและพบตัวบุคคลดังกล่าวได้ ทำให้ผู้ใช้บริการที่ถูกหลอกลวงเพราะความโลภและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดสติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญสูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีการหลอกลวงแบบแชร์ลูกโซ่ การสะสมเงิน การออมทรัพย์จากกลุ่มองค์กรหรือบริษัทที่ไม่มีอยู่จริง ซึ่งกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นข่าวปรากฏตามสื่อเป็นจำนวนมาก

๗. การประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

ก) วิธีการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต นับว่าเป็นอาชญากรรมที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตและไม่มีท่าทีว่าจะหมดไปจากสังคมออนไลน์ซึ่งเราจะเห็นได้ว่ามีข่าวเกี่ยวกับการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ทำให้เกิดความสูญเสียแก่เหยื่อทั้งทางด้านทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย และไม่สามารถเยียวยาได้ในกรณีที่ไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากการแฝงตัวอยู่ในอินเทอร์เน็ตนั้นมีความซับซ้อนและเราไม่อาจรู้ได้ว่าบุคคลที่เรากำลังสนทนาพูดคุยอยู่นั้นมีข้อมูลตัวตนที่ถูกต้องแท้จริงหรือไม่ จึงทำให้เมื่อเกิดความเสียหายแล้วไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิดเพื่อมาดำเนินคดีและชดใช้ค่าเสียหายได้ ทำให้เกิดความสูญเสียเป็นอย่างมาก เช่น กรณีแชร์ลูกโซ่ออนไลน์ซึ่งมักจะมีผู้ตกเป็นเหยื่อเป็นจำนวนมากและสูญเสียทรัพย์สินหลักพันล้านก็มี

จากข้อมูลการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่มักพบว่า ผู้เสียหายขาดสติและสัมปชัญญะในการตัดสินใจก่อนจะทำ หมายความว่า เมื่อขาดสติและสัมปชัญญะ ก็ไม่สามารถกำจัดความโลภที่ครอบงำได้เพราะข้อเสนอที่ยั่วยวนจิตใจให้หลงมกยว่าเป็นความจริง หมายถึงค่าตอบแทนที่มากกว่าการลงทุนทำให้เกิดความอยากได้ เช่น กรณีโอนค่าธรรมเนียมเพื่อรับสิ่งของ

จากชาวต่างชาติ หรือกรณีการสั่งซื้อสินค้าที่สวยงาม มีคุณภาพ แต่ราคาไม่แพง โดยที่ยังไม่เห็นตัวสินค้าจริง เช่นนี้ก็ตกเป็นเหยื่อของการฉ้อโกงหลอกลวงได้เช่นกัน ทั้งหมดนี้ คือ การขาดสติสัมปชัญญะ จึงทำให้เกิดความประมาท ส่งผลให้ปัญญาไม่สามารถทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงได้ ความโลภและความหลงจึงครอบงำนำหน้าสติ ทำให้ปัจจุบันมีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตและมีผู้ตกเป็นเหยื่อมากมายเพราะขาดสติความรอบคอบในการตัดสินใจ

การใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต จึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันภัยให้เกิดแก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไม่ให้ถูกหลอกลวงจากเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการใช้สตินั้น ควรมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

๑) หลักกาลามสูตร เป็นหลักแห่งความเชื่ออย่างมีปัญญา จึงเป็นเครื่องกีดหนุน และเป็นวิธีการอย่างหนึ่งสำหรับพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งที่ตนได้รับจากการสื่อสารของบุคคลอื่นว่ามีความจริง มีความเป็นไปได้ไปหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ซึ่งก็คือ การใช้สติเพื่อควบคุมความเชื่อ ตัณหา และความโลภ นั่นเองว่าจะตัดสินใจเชื่อหรือไม่ หากสิ่งที่ตนประสบนั้นเป็นเรื่องที่ดีก็เชื่อ หากเป็นสิ่งที่ เป็นโทษก็ควรละเสีย กล่าวคือ ไม่เชื่อและไม่ลงมือทำตาม ซึ่งการปฏิบัติตามหลักกาลามสูตรนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการใช้สติเพื่อยับยั้งหรือควบคุมการตัดสินใจก่อนที่จะทำสิ่งใดนั่นเอง อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและไม่เกิดผลเสียต่อตนเอง

๒) หลักโดยนิโสมนสิการ หลักโยนิโสมนสิการเป็นวิธีการหนึ่งที่สัมพันธ์กับการใช้สติวิเคราะห์ยับยั้งซึ่งใจก่อนจะตัดสินใจเชื่อสิ่งใด หรือก่อนจะทำสิ่งใดให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล ความน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ บนพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ การเสพข่าวสารจึงควรมีกรอบสำหรับการตัดสินใจเชื่อเพื่อจะก่อให้เกิดความรัดกุมให้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้ไม่ถูกหลอกลวงได้

๓) หลักความสมเหตุสมผล สาเหตุหนึ่งของการถูกหลอกลวง คือ ขาดการพิจารณาถึงความสมเหตุสมผล หรือความเป็นไปได้จริง ยกตัวอย่างเช่น กรณีให้เสียเงินค่าธรรมเนียม เพื่อจะได้รับเงินหรือสิ่งของที่มูลค่ามากกว่าเงินค่าธรรมเนียม โดยการหลอกลวงของชายชาวต่างชาติที่ ทำที่เหมือนมีความรักต่อเหยื่อ เป็นต้น หากพิจารณาถึงความเป็นไปได้ว่าจริงหรือไม่ที่คนหนึ่งที่ ไม่เคยพบไม่เคยรู้จักตัวตนที่แท้จริงจะส่งเงินหรือสิ่งของที่มีราคามากมาให้ตนเอง หรือกรณีแชร์ออนไลน์ลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก เช่นนี้สมเหตุสมผลหรือไม่ ความเป็นไปได้จริงหรือไม่ หากใช้สติยับยั้งว่า กรณีดังกล่าวนั้นเป็นไปได้หรือไม่ ข้อเท็จจริงมีความเป็นไปได้หรือไม่ หากพิจารณาด้วย ปัญญาตามหลักเหตุแล้วย่อมเป็นไปได้ ลงทุน ๑๐๐ บาท แต่ได้กำไร ๑,๐๐๐ บาท หรือ ๑๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้สมเหตุสมผลหรือไม่ หรือกรณีคอลเซ็นเตอร์หลอกลวงอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อขอข้อมูลส่วนตัว ก็ต้องคิดว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ จริงหรือไม่ มีอะไรเป็นหลักฐานอ้างอิง อันดับแรกตั้งต่องสติให้ได้เสียก่อนเพื่อยับยั้งการกระทำหรือความกังวลโดยใช้หลักการความสมเหตุสมผลเป็นตัวยับยั้ง ถึงความเป็นไปได้จริงหรือไม่จริง

๔) หลักการแสวงหาข้อเท็จจริง (Fact finding) การแสวงหาข้อเท็จจริงก็เป็นวิธีการใช้สติปัญญาใคร่ครวญพิจารณาก่อนจะลงมือทำหรือก่อนจะเชื่อในสิ่งที่มิจฉาชีพหลอกลวงโดย

อาศัยความอยากมีอยากได้ อาศัยความโลภ อาศัยโมหะ อาศัยตัณหาของเหยื่อเป็นตัวแปรในการสร้างความน่าเชื่อถือโดยมีทรัพย์สินเป็นตัวล่อใจให้เกิดความอยากได้จนขาดสติ เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวจึงควรยับยั้งด้วยสติไม่ว่านัดตสันใจทันทีและแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อนำข้อมูลมาประมวลความน่าเชื่อถือก่อนจะตัดสินใจเชื่อและทำตาม จึงจะสามารถหลีกเลี่ยงการถูกหลอกหลวงได้

๕) หลักอุเบกขา อุเบกขา คือ ความวางเฉย แต่เป็นการวางเฉยชนิดที่เรียกว่ารู้แล้วเฉย ไม่ใช่วางเฉยเพราะไม่รู้อะไรเลย อุเบกขาเวทนา เป็นองค์ธรรมอย่างหนึ่งในสติปัฏฐาน ๔ คือ เวทนา ซึ่งหมายถึง ความวางเฉยในสิ่งที่มากระทบหรืออารมณ์ที่ได้รับรู้ ไม่ยินดียินร้ายไปตามสิ่งที่สัมผัส ดังนั้น การวางเฉยต่อสิ่งยั่ววนโดยการอ้างว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือการลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก การชักชวนให้เล่นแชร์ หรือการเชิญชวนให้ทำการซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ตโดยจัดส่งพัสดุซึ่งผู้ซื้อไม่สามารถเห็นสินค้าจริงหรือทดลองใช้สินค้าก่อนการซื้อและชำระเงิน อุเบกขา ความวางเฉยจึงเป็นการใช้สติอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างหนึ่ง เพราะวางเฉยคือการไม่กระทำตาม ไม่ยินดียินร้ายไปตามการโฆษณาหรือการโน้มน้าวจิตใจให้กระทำตามได้

ข) แนวทางการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต

ประเด็นความสำคัญของโจทย์งานวิจัยฉบับนี้ คือ แนวทางการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกหลวงทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความสำคัญต่อการป้องกันไม่ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถูกหลอกหลวงจากเหล่ามิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อหาวิธีการหลอกหลวงผู้ที่ตกเป็นเหยื่อโดยการนำเสนอข้อมูลอันเป็นเท็จในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยสรุปแนวทางการประยุกต์ดังต่อไปนี้

๑) ส่งเสริมการเจริญสติตามหลักพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการเจริญสติให้แก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคน ซึ่งผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเองก็ต้องมีความเพียรและความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการมีสติและสัมปชัญญะว่า หากตนฝึกฝนอบรมจิตตามหลักของการเจริญสติด้วยวิธีการตามหลักทางพระพุทธศาสนาจะสามารถช่วยให้ตนมีภูมิคุ้มกันไม่ให้ถูกหลอกหลวงและตกเป็นเหยื่อของเหล่ามิจฉาชีพได้ เพราะการเจริญสติคือการทำให้สติมั่นคงอยู่กับตัวสามารถเรียกสติได้ทันท่วงทีสติไม่ขาดหาย เมื่อมีสติการยับยั้งชั่งใจก็เกิดขึ้น ทำให้เกิดความใคร่ครวญพิจารณาตามหลักการและเหตุผลตามความเป็นจริงโดยปัญญาแสวงหาข้อมูลโดยไม่เชื่อทันที ส่งผลให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องไม่เป็นไปเพื่อกิเลสตัณหาความโลภและความมกมายเพียงเพราะลาภที่ตนจักได้จากบุคคลอื่นอันไม่เป็นความจริง

๒) การประยุกต์โดยการปลูกฝังสติให้แก่เด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนนับว่าเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ตกเป็นเป้าหมายจนกลายเป็นเหยื่อของเหล่ามิจฉาชีพโดยจะเห็นได้จากข่าวสารต่างๆ เช่น การหลอกหลวงเด็กผ่าน Facebook เพื่อกระทำชำเรา หรือเพื่อการอนาจาร เป็นต้น เด็กและเยาวชนถือว่าเป็นผู้ที่ยังมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตน้อยซึ่งยังไม่สามารถรู้ว่ามีสิ่งใดเหมาะสมและไม่เหมาะสมอย่างแท้จริงได้ ซึ่งยังไม่สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชนจึงเป็นเป้าหมายที่สามารถหลอกหลวงได้ง่ายหากไม่ได้รับการปลูกฝังสติในการใช้อินเทอร์เน็ตจากผู้ปกครอง โรงเรียน และสถานศึกษาต่าง ๆ รวมถึงวัดด้วย การปลูกฝังสติของเด็กนั้นอาจทำได้

ด้วยการชี้ให้เห็นคุณและโทษของการใช้อินเทอร์เน็ต การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกลอุบายในการหลอกลวง ข่าวสารเกี่ยวกับการหลอกลวง และให้ความรู้สำหรับเป็นแนวทางในการป้องกันเพื่อหลีกเลี่ยงจากการสนทนาพูดคุยกับบุคคลที่ไม่รู้จักผ่านอินเทอร์เน็ต เมื่อเด็กเรียนรู้เรื่องจริงที่ปรากฏในสังคมจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ย่อมทำให้เด็กมีสติในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม ไม่เชื่อบุคคลอื่นโดยง่าย

๓) การประยุกต์ใช้สติโดยการสวดมนต์ การสวดมนต์ ถือว่าเป็นอุบายอย่างหนึ่งสำหรับทำให้เกิดสติและมีจิตใจจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ที่เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การสวดมนต์นอกจากจะทำให้เกิดสติแล้วยังทำให้จิตเป็นสมาธิได้ด้วยซึ่งแม้จะเป็นขณิกสมาธิ กล่าวคือ สมาธิชั่วขณะก็สามารถเป็นบาทฐานแห่งการเจริญสติเพื่อให้เกิดสัมมาสมาธิอันส่งผลให้ปัญญาเกิดขึ้นได้ การส่งเสริมให้มีการสวดมนต์ หรือทำวัตรเช้าเย็นให้แก่ประชาชนหรือผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จึงเป็นเรื่องที่ดีเพราะจะช่วยให้พัฒนาสติตั้งมั่นอยู่กับตนเองเป็นฝึกฝนอบรมจิตให้มีสมาธิในแบบที่ง่ายที่สุด และเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยทั้งผู้ใหญ่เด็กและเยาวชนก็สามารถสวดมนต์เพื่อเป็นการสร้างและเพิ่มพูนสติปัญญาให้แก่ตนเองได้

๔) การประยุกต์ใช้สติเพื่อการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจที่จะกระทำตามสิ่งที่มีฉาชีพนำเสนอให้ ไม่ว่าจะเป็นการโน้มน้าวจิตใจด้วยทรัพย์สินเงินทองหรือถ้อยคำอันไพเราะเพียงใดก็ตาม หากใช้สติยับยั้งการกระทำก่อนที่จะตัดสินใจย่อมสามารถป้องกันความเสียหายจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งมีหลักการที่ช่วยส่งเสริมคือหลักความเชื่อตามกาลามสูตร หลักโยนิโสมนสิการ ความสมเหตุสมผล การแสวงหาข้อเท็จจริง รวมถึงการตัดสินใจอย่างอุเบกขา ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ เชนนโยบาย

ผู้วิจัยเห็นว่า การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตนั้น ควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐในมิติของการร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้และภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม และรัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการเสริมสร้างสติให้แก่ประชาชนทั่วประเทศผ่านหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐหรือเอกชน รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและพัฒนาระบบกลไกในการติดตามผู้กระทำความผิดที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

๕.๒.๒ เชนปฏิบัติการ

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมการเจริญสติ และสร้างค่านิยมในการเจริญสติตามหลักทางพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนรวมถึงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่จิตใจและพัฒนาปัญญาสำหรับใช้ป้องกันและเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตได้

๕.๒.๓ การวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันแม้จะมีการจับกุมและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงทางอินเทอร์เน็ตตามกฎหมายก็จริง ถึงกระนั้นก็ยังมียุทธศาสตร์ผู้กระทำความผิดดังกล่าวอยู่และไม่อาจมั่นใจว่าจะหมดไปจากสังคมได้หรือไม่ ดังนั้น การศึกษาวิจัยของผู้วิจัยจึงยังอาจไม่มีความครบถ้วนรอบด้านในประเด็นการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอแนะนำเสนอการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ศึกษาประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต
๒. สติปัญญา ๔ กับการป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตเชิงปฏิบัติการ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ ปี ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) คัมภีร์:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ อรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาฯ ลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิบูลญาณ, ๒๕๓๕.

_____. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ ฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิบูลญาณ, ๒๕๓๕.

(๒) หนังสือ:

กันต์. แนวการสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา. ๒๕๑๔.

จำลอง ดิษยวณิช. วิปัสสนากรรมฐานและชาวอารมณ์ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ ๓. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙.

ดิช นัท ฮันท์. ดวงตะวันดวงใจฉัน (แปลโดย วิศิษฐ์ วัชวิบูลย์). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๔.

ปิ่น มุทุกันต์. แนวการสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๔.

แปลก สนธิรักษ์ ป.ธ.๙. พจนานุกรมบาลี-ไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๐๖.

พรสิทธิ์ อุดมศิลป์จินดา. โยนิโสมนสิการธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า, ๒๕๔๒.

พระญาณโปกนิเถระ. หัวใจกรรมฐาน (แปลโดย พลตรี นายแพทย์ชาญ สุวรรณวิรัช). พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด. ๒๕๔๖.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธารนิชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____ **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์. **ธรรมะรักษาใจจิตที่ฝึกดีแล้วนำมาสุขมาให้**. กรุงเทพมหานคร: นครธรรมสภา, ๒๕๓๗.

พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท). **พระธรรมเทศนา**. อุบลราชธานี: ศูนย์เผยแผ่มรดกธรรม วัดหนองป่าพง, ๒๕๕๐.

_____ **ธรรมเทศนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓

_____ **อุปลมณี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๓.

พระมหาวิระวงศ์. **มงคลในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาไถไทย, ๒๕๐๑.

พระมหาไสว ญาณวีโร. **ผู้มีอวิปัสณาจารย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงเซียง, ๒๕๔๙.

พรสิทธิ์ อุดมศิลป์จินดา. **โยนิโสมนสิการธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เฟื่องฟ้า, ๒๕๔๒.

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). **มหาสติปัฏฐานสูตร** (แปลโดย พระคันธसारากวีวงศ์). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๙.

พระอุปติสเถระ. **วิมุตติมรรค** (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของพระเฮฮารา พระโสมเถระและพระเขมินทเถระ). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พุทธทาสภิกขุ. **สติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: จักรานุกูลการพิมพ์, ๒๕๓๔

กันตเสโนโปลา คุณารัตนามหาเถระ. **สติด้วยภาษาง่าย ๆ** (แปลและเรียบเรียงโดย ชวลา เขียวธนู). พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: จันฉวีชัย, ๒๕๔๔.

หลวงภิน อตฺถโยธิน. **อธิบายธรรมะวิภาค น.ธ.ตรี**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ. ๒๕๕๐.

อมร โสภณวิษณุรังค์ และกวี อิศริวรรณ. **พระพุทธศาสนา ส ๐๑๘ -๐๑๙**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

(๓) วิทยานิพนธ์:

คำพอง สมศรีสุข. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรม: ศึกษากรณีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหวของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๖.

ชเนตตี สยนานนท์. “พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๕.

ณัฐเมศร์ วงศ์สุภาพพัฒน์. “แนวทางในการประยุกต์ใช้สติและสัมปชัญญะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระทรัพย์ชู ฉานวีโร. “การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของ ดิข นัท ฮันท์”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาอำนาจ ขนดีโก. “ศึกษาอริยมรรคในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระอธิการอุทิศ โกวิท. “ศึกษาหลักสติในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔: เฉพาะกรณีการวิปัสสนา ๗ เดือน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

พระสุวรรณ สุวณโณ. “ศึกษาผลการเจริญสติตามแนวปฏิบัติของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมมหาสติปัฏฐาน ๔ บ้านเหล่าโพหนอง”. **วิทยานิพนธ์**

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูนิวาสธรรมวิจิตร (ทองดำ ยโสธโร). “ศึกษาการพัฒนาสติโดยใช้หลักกายคตาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ภาณุวัฒน์ กองราช. “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา Facebook”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัย

นวัตกรรมการวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

natcha Chaleerst. **ความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (INTERNET) บทที่ ๑.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://mynewblogaddress1.blogspot.com/2014/12/blog-post.html> [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐].

นิติพันธ์ สุขอรุณ. (๑ ส.ค.๖๐). “ถูกโกงซื้อของผ่านเน็ต โอนเงินไม่ได้รับสินค้า”. **โพสต์ทูเดย์** [ออนไลน์]. ๒ ย่อหน้า. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/digital/506549> [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

พ.ต.อ.ธวัชชัย มวลนรา. (๑๔ ต.ค.๖๐). “จับแก๊งค์แชร์ลูกโซ่ทางออนไลน์”. **กรุงเทพธุรกิจ.** [ออนไลน์]. ๑ ย่อหน้า. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/777012> [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

พล.ต.ต.ยรรยง เวชโอสถ. (๑๙ มกราคม ๒๕๖๑). “เตือนอย่าหลงเชื่อ”. **ไทยรัฐ.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1181733>. [๒๒ มกราคม ๒๕๖๑].

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. **วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://dusithost.dusit.ac.th/~librarian/it107/C6.htm> [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐].

- ลุงแจ่มเตือนภัย. (๒๘ ก.พ. ๕๘). “ระวังการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต”. **คม ชัด ลึก**. [ออนไลน์]
๑ ย่อหน้า. แหล่งที่มา : <http://www.komchadluek.net/news/knowledge/210519> [๒๕ มกราคม ๒๕๖๐].
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (๔ ม.ค. ๖๐). “เยาวชน..คนกลุ่มเสี่ยง”, **สำรวจเด็กและเยาวชน**, [ออนไลน์]
๔ (๓) : ๖ ย่อหน้า แหล่งที่มา: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_youth.jsp [๒๔ ก.พ.๒๕๖๐].
- สุริยันท์ หงส์วิไล. (วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐). “เตือนภัย ๑ ระวังแก๊งคอลเซ็นเตอร์อ้างเป็เจ้าหน้าที่
ศาลหลอกขอข้อมูลส่วนตัว” **ข่าวสด**. ๓ ย่อหน้า. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_624457 [๒๕ มกราคม ๒๕๖๑].
- อรอุมา ฤกษ์พัฒนาพิพัฒน์. “ภัยลวงโลกบนอินเทอร์เน็ต ทันสถานการณ์”. **บางกอกทูเดย์**.
[ออนไลน์] ๔ ย่อหน้า. แหล่งที่มา: <http://bangkok-today.com> [๒๔ ก.พ.๒๕๖๐].

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Books:

- Mikulas.W.Minfulness Self-controland personal growth. In **Psychotherapy. Meditation & health:A cognitive-behavioral perspective**. cd. M.G.Kwee. London: East-Wast. 1990.
- Sayadaw U Pandita. In **This Very Life**. Boston: Wisdom publication. 1992.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	: พระมหาธรรมทส ขนฺติพโล (พีชจันทร์)
ว/ด/ป เกิด	: วันที่ ๑๗ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๑
สถานที่เกิด	: ๘๗ ม.๕ ต.โพธิ์เอน อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา
การศึกษา	: น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, ม.๖, ป.บส, พธ.บ.
ประสบการณ์การทำงาน	: ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา เลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๑๓ เลขานุการเจ้าคณะแขวงวัดสามพระยา
อุปสมบท	: วันที่ ๑๙ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ พระอุปัชฌาย์ พระพรหมติลก (หาสมโม) พระกรรมวาจาจารย์ พระเทพวิสุทธิติลก (กิตติสุขุมมาโล) พระอนุสาวนาจารย์ พระราชปรีดีโมลี (วิบูล)
สังกัด	: วัดตะโก ต.ดอนหญ้านาง อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา
หน้าที่	: เจ้าอาวาสวัดตะโก ต.ดอนหญ้านาง อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา
ปีที่เข้าศึกษา	: ๒๕๕๙
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดตะโก ต.ดอนหญ้านาง อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา โทร. ๐๘๒-๘๘๘๘-๖๔๗ Email. Thammathot-59@hotmail.com